

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી પરચુરણ અરજી નં. ૮૧૨૦/૨૦૨૦

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન.વી. અંજારિયા

=====

૧	શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?	

=====

સુઓ મોટુ

વિરુદ્ધ

યતિન નરેન્દ્ર ઓઝા

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર નં.૧ તરફે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતા, એમિકસ ક્યુરિ, સુશ્રી

નિશા એમ.ઠાકોર (૩૨૯૩) સાથે

સામાવાળા(ઓ) નં.૧ તરફે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતાર, વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી

મિહિર જોશી, સુશ્રી કૃતિ એમ. શાહ (૨૪૨૮) સાથે

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન.વી. અંજારિયા

તારીખ: ૦૬/૧૦/૨૦૨૦

સીએવી ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાણી દ્વારા)

‘કાયદાનું શાસન’ કોઈપણ સભ્ય રાજ્યવ્યવસ્થાના શાસનનો

મૂળભૂત નિયમ છે. ભારતના બંધારણની યોજના કાયદાના

શાસનની સંકલ્પના પર આધારિત છે. દરેક વ્યક્તિ, તે વ્યક્તિગત રીતે હોય કે સામૂહિક રીતે, નિર્વિવાદપણે કાયદાની સર્વોચ્ચતા હેઠળ છે. વ્યક્તિ કોઈપણ હોય અને તે કેટલીય ઊંચી પદવી ધરાવતી હોય, તે કેટલીય શક્તિશાળી અને કેટલીય સમૃદ્ધ હોય તો પણ, કોઈપણ વ્યક્તિ કાયદાથી ઉપર નથી. કાયદાના શાસનની સ્થાપના હાંસલ કરવા માટે, બંધારણે દેશમાં ન્યાયતંત્રને વિશેષ કાર્ય સોંપ્યું છે. માત્ર અદાલતો દ્વારા જ કાયદાનું શાસન પોતાની વિષયવસ્તુને પ્રગટ કરે છે અને પોતાની સંકલ્પનાની સ્થાપના કરે છે. ન્યાયતંત્ર પોતાના કર્તવ્યો અને કાર્યો અસરકારક રીતે તથા જે ભાવનાથી તેને પવિત્ર વિશ્વાસપૂર્વક સોંપવામાં આવ્યા છે તે ભાવનાને અનુરૂપ રીતે નિભાવી શકે તે માટે, અદાલતોની ગૌરવ અને સત્તાનો દરેક કિંમતે આદર અને સંરક્ષણ થવું આવશ્યક છે. સંસ્થાપર થતા આક્રમણ સામે પોતાનું રક્ષણ કરવા માટેનું એકમાત્ર શસ્ત્ર અદાલતના અવમાનનાની તે દીર્ઘ પહોંચ છે, જે ન્યાયિક સંગ્રહાલયના શસ્ત્રાગારમાં અવશેષરૂપે રહેલી છે અને જે, જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે, ગળું કેટલુંય ઊંચું હોય અથવા કેટલુંય દૂર હોય તોય ત્યાં સુધી પહોંચી શકે છે.

(વિનય ચંદ્ર મિશ્રા, ઇન રે, [(૧૯૯૫) ૨ એસ.સી.સી.
૫૮૪] માં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો).

એ. હકીકતી પૃષ્ઠભૂમિ

૨ આ અદાલતે ફેસબુક પર પ્રસારિત જીવંત પત્રકાર પરિષદના ટેલિકાસ્ટની સામગ્રી પરથી નોંધ્યું હતું કે

ગુજરાત વડી અદાલત એડવોકેટ્સ’ એસોસિયેશનના પ્રમુખ (જીએચએએએ) હાલના સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલા અવિવેકી અને અરુચિકર ઉચ્ચારોના આધાર પર. તેથી, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળની સત્તાઓ તથા અદાલતના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરીને, આ અદાલતે ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ ના રોજ ફોજદારી અવમાનનાનો પ્રાથમિક દષ્ટિએ ગુનો બને છે તેવું જણાઈ આવતાં, સામાવાળા અવમાનનાકર્તા સામે કાર્યવાહી આરંભી હતી, કારણ કે સામાવાળીએ, બાર પ્રમુખ તરીકે, પોતાના કલંકજનક પ્રયોગો અને અવિચારી તેમજ નિરાધાર ઉચ્ચારો દ્વારા અદાલતની મહિમાની પ્રતિષ્ઠા તથા સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્રની પ્રતિષ્ઠાને ગંભીર નુકસાન પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો અને તેથી સમગ્ર વહીવટી તંત્રની પ્રતિષ્ઠા ઘટાડવાનો પણ પ્રયાસ કર્યો હતો તેમજ વહીવટી શાખામાં નિરોત્સાહજનક અસર પેદા કરી હતી, અને આમ, સમગ્ર રીતે વડી

અદાલત નામની સંસ્થાની છબી મ્લન કરવા તથા તેની પ્રતિષ્ઠા ઘટાડવા પ્રયત્ન કર્યો હતો. અને, તેથી, અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૨ (સી) હેઠળ ફોજદારી અવમાનના કરવા બદલ સામાવાળા પ્રાથમિક દષ્ટિએ જવાબદાર છે એમ માનતાં, આ અદાલતે ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ ના રોજ અદાલતના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૫ હેઠળ આવી ફોજદારી અવમાનનાની નોંધ લીધી હતી.

૨.૧ મુદ્દાના વધુ વિચાર માટે જે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ રહેશે, તે પરિણેદોનું પુનરુત્પાદન કરવું યોગ્ય રહેશે.

“૩. કોવિડ- ૧૯ ની મહામારીની વચ્ચે બનેલી અત્યંત દુર્ભાગ્યપૂર્ણ અને સર્વથા અસહ્ય ઘટનાની પૃષ્ઠભૂમિમાં, જેમાં ગુજરાત વડી અદાલત એડવોકેટ્સ’ એસોસિએશનના અધ્યક્ષ તથા જી.એચ.સી.એ.એ.ના પદાધિકારી તરીકેની પોતાની હેસિયતમાં વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ચતિન ઓઝાએ એક મુલાકાતમાં બેદરકાર, સનસનાટીભર્યું અને અસંયમિત નિવેદન આપતાં વડી અદાલત, વડી અદાલતના વહીવટતંત્ર અને રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ આક્ષેપની આંગળીઓ ઉઠાવવામાં આવી છે, તે કારણે આ સ્વપ્રેરિત અવમાનના કાર્યવાહી અદાલત દ્વારા પ્રારંભ કરવામાં આવી છે.

૪. કોવિડ ૧૯ મહામારીએ સમગ્ર વિશ્વને પોતાની ઝપેટમાં લીધું છે અને ગુજરાત રાજ્ય તેનો અપવાદ નથી. વાસ્તવમાં, તે સૌથી વધુ પ્રભાવિત રાજ્યોમાંનું એક છે અને ખાસ કરીને અમદાવાદ શહેરમાં રાજ્યમાં સૌથી ઊંચો મૃત્યુદર છે. ભારત સરકારે ૨૫મી માર્ચ ૨૦૨૦થી લોકડાઉન જાહેર કર્યું હતું અને તે ૩૧ મે ૨૦૨૦ સુધી ચાલુ રાખ્યું હતું. કેટલીક સાવચેતીઓ સાથે છૂટછાટ આપવામાં આવી છે. સામાન્ય જાણકારીનો વિષય છે કે ગુજરાત વડી અદાલતના સામાન્ય કાર્યદિવસે પરિસરમાં અંદાજે ૭૦૦૦ થી ૮૦૦૦ લોકો હાજર હોય છે અને તેથી આ અસાધારણ પરિસ્થિતિમાં વડી અદાલતનું ભૌતિક કાર્યચાલન સ્થગિત કરવાની આવશ્યકતા હતી અને તમામ સંબંધિત હિતધારકોના હિતાર્થે, વહીવટી નિર્ણય દ્વારા વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ મારફતે કેસોની કાર્યવાહી ચલાવવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રણાલીમાં થતા દરેક ફેરફારની જેમ, આ ફેરફારને પણ કેટલાક વર્ગોમાં અનુકૂળ સ્વીકાર મળ્યો નહોતો અને જ્યારે વાસ્તવિક ફરિયાદોની વહીવટી બાજુએ વડી અદાલત દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી રહી હતી, ત્યારે બાર એસોસિએશનના પ્રમુખે અત્યંત બેદરકારીપૂર્ણ રીતે વર્તન કર્યું હતું. તેમણે વડી અદાલતના વહીવટ તંત્ર વિરુદ્ધ ભ્રષ્ટાચાર અને દુરાચરણના ખોટા અને અદાલત-અવમાનનાકારક આક્ષેપો કર્યા હતા.

૫. અમે વિવિધ પ્રિન્ટ અને ઇલેક્ટ્રોનિક મીડિયા ના પત્રકારોને, દેખાવમાં જુનિયર વકીલો તથા કોઈ અથવા ઓછી આર્થિક ક્ષમતા ધરાવતા વાદકારોના હિતોની વકાલત કરવા માટે, બોલાવીને જી.એચ.સી.એ.એ.ના પ્રમુખ દ્વારા કરવામાં આવેલા જીવંત પ્રેસ પરિષદના પ્રસારણની નોંધ લીધી, જેમાં તેમણે કોઈ માન્ય, મહત્વપૂર્ણ અથવા સત્ય આધાર વિના, સ્પષ્ટ અને નિશ્ચિત શબ્દોમાં, રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ ભ્રષ્ટાચારના ગંભીર આક્ષેપો કર્યા અને ફોરમ શોપિંગનો પણ નિશ્ચિત આક્ષેપ કર્યો. આ રીતે તેમણે ક્ષુલ્લક આધારો અને અપ્રમાણિત તથ્યોના આધારે વડી અદાલતની રજિસ્ટ્રીને નિશાન બનાવી, જે વર્તમાન સંકટમાં તમામ મુશ્કેલીઓ વચ્ચે દિવસ-રાત કાર્ય કરી રહી છે, પોતાનું તથા પોતાના પરિવારજનોનું જીવન જોખમમાં મૂકી રહી છે, અને ઇ-ફાઈલિંગ માટેનું મોડ્યુલ ઉપલબ્ધ ન હોવાને કારણે ઇમેઈલ દ્વારા ફાઈલિંગની નવી પદ્ધતિ અપનાવવાનો તેમજ કેસોની દૂરસ્થ સુનાવણી સાથે જાતને સુસંગત બનાવવાનો પ્રયાસ પણ કરી રહી છે. તેથી તેમણે વડી અદાલતના વહીવટની વિશ્વસનીયતા પર જ સવાલ ઊભો કર્યો છે અને થોડાંક વકીલો પોતાના મુદ્દાઓ ત્રણ અદાલતોમાં ફરતા મૂકાવવામાં તથા અનુમાનિત આદેશો મેળવવામાં સફળ થાય છે તેવી કલંકિત ટિપ્પણીઓ દ્વારા પરોક્ષ રીતે કેટલાંક માનનીય ન્યાયાધીશો સામે પણ આક્ષેપોની આંગળી ઊંચી કરી છે. પ્રમુખશ્રીએ, તેમના ઇન્ટરવ્યુમાં

પોતાની જ જાહેરાત મુજબ, “સંપૂર્ણ સચેતનતા અને પૂર્ણ જવાબદારી સાથે” આ અગસ્ટ સંસ્થાને ‘જુગારખાનું’ અને એવી સંસ્થા ગણાવી કે જે માત્ર સાધનસંપન્ન અને નાણાકીય બળ ધરાવતા વાદકારો, દાણચોરો અને દેશદ્રોહીઓની જ સેવા કરે છે. તેમણે વધુમાં સનસની ફેલાવવા માટે પોતાના કલંકિત ઉચ્ચારણોથી જાહેર કર્યું કે જે લોકો મોટા ઔદ્યોગિક ગૃહો અથવા બાંધકામ ઉદ્યોગ સાથે સંબંધિત નથી અથવા જેઓ પાસે અગણિત સાધનો નથી, તેમને વડી અદાલત બહાર ધકેલી દેશે. આ ગંદી ટિપ્પણીઓ કોઈ તત્ત્વાધારિત આધાર વિના, સત્ય જાણવાની કોઈ મનશા વિના અને સંસ્થાના વડા તરીકે કોઈ પૂછપરછ માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશનો સંપર્ક કર્યા વિના કરવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે.

- ક. શ્રી ચતિન ઓઝાએ યોજેલી પત્રકાર પરિષદની વિગતોનું સરળ વાચન (જેનું સૌથી નજીકનું અંગ્રેજી ભાષાંતર અહીં સાથે જોડાયેલ પરિશિષ્ટ અ માં પણ ઉપલબ્ધ છે) દર્શાવે છે કે તેમણે વ્યાપક રીતે નીચેના આક્ષેપો કર્યા હતા.
- (૧) ગુજરાત વડી અદાલતની રજિસ્ટ્રી દ્વારા ભ્રષ્ટ આચરણ અપનાવવામાં આવે છે,
 - (૨) ઉચ્ચ-પ્રોફાઇલ ઉદ્યોગપતિઓ અને દાણચોરો તથા દેશદ્રોહીઓ પ્રત્યે અયોગ્ય પક્ષપાત દર્શાવવામાં આવે છે,
 - (૩) વડી અદાલતનું કાર્ય પ્રભાવશાળી અને ધનિક લોકો તેમજ તેમના વકીલો માટે છે,
 - (૪) અરજોપતિઓ વડી અદાલતમાંથી બે દિવસમાં

આદેશ મેળવીને નીકળી જાય છે, જ્યારે ગરીબો અને બિન-વી.આઈ.પી. લોકોને પીડા સહન કરવી પડે છે, (પ) જો વાદકારોને વડી અદાલતમાં કોઈ બાબત દાખલ કરવી હોય, તો વ્યક્તિ શ્રી ખંભાતા અથવા બિલ્ડર અથવા કંપની હોવી જોઈએ. આ બાબત ગુજરાતી દૈનિક ‘સંદેશ’માં પણ ‘ગુજરાત વડી અદાલત જુગારનું અકુંડ બની ગઈ છે – ચતિન ઓઝા’ શીર્ષક હેઠળ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી.

૭. ૨૪/૩/૨૦૨૦ થી ૮/૬/૨૦૨૦ સુધી, હકીકતમાં, વડી અદાલત સમક્ષ દાખલ થયેલા કેસોની કુલ સંખ્યા, જેમાં દિવાણી અરજીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, ૫૦૩૯ છે અને ૩૧૪૭ નોંધાયેલા થયા છે અને ૮૧૮૨ ચાદીબદ્ધ થયા છે તથા ૪૦૫૭નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાંથી મોટા ભાગના એવા લોકોના છે જેઓ અતિ અલ્પ સાધનો ધરાવે છે. સત્યની કોઈ પરવા કર્યા વિના, લોકલુભાવન પ્રવાહ પર સવાર થઈ, તેણે બેદરકારીપૂર્વક આ સંસ્થાની નિંદા કરીને જાણે બધી જ હદો વટાવી દીધી હોય તેમ જણાય છે. પોતાની ક્રિયાઓ તથા ઉપરોક્ત ઉક્તિઓ અપમાનના કાર્યવાહીની શરૂઆત કરવા યોગ્ય હોય અને કૌભાંડજનક હોય છે તે અંગે સંપૂર્ણ રીતે અવગત હોવા છતાં, તેણે એ જ મુલાકાતમાં આ અદાલતની સત્તાને ખુદો પડકાર આપ્યો, જે તેના મૂળ કૃત્ય કરતાં પણ વધુ ગંભીર છે.

૮. અમે વિશેષરૂપે ભારપૂર્વક જણાવીએ છીએ કે વર્તમાન સમય એવો નથી કે જેમાં પીઠ અને બાર કોઈપણ પ્રકારની ચક્રમ્લકમાં પોતાની ઊર્જા વાળી શકે; હકીકતમાં, બન્ને પરસ્પર સહકારથી સકારાત્મક વાતાવરણમાં પોતાની પોતાની ફરજો નિભાવવાની કાનૂની બાંહેધરી ધરાવે છે. આ સમય એવો પણ છે કે તેઓ બન્નેએ કાયદાના શાસનના રક્ષક તરીકે આ અદાલત પાસેથી રક્ષણાત્મક છત્રની જરૂરિયાત ધરાવતા અણગણિત કરોડો લોકો માટે કાર્ય કરવું જોઈએ. આવી સંકટપરિસ્થિતિ સો વર્ષમાં એકવાર આવે છે, અને ન્યાય વિતરણની આ પ્રણાલીના અભિન્ન અંગ બનેલા તમામ વર્ગોએ એ ભૂલવું નહીં જોઈએ કે આ દેશના લોકોએ તેમને આટલી મોટી જવાબદારી કોઈ કારણ વિના સોંપી નથી. સમયની માંગ અને ભવિષ્યની જરૂરિયાત એવા વધુ સારા ઈ-અદાલત તંત્રની સ્થાપનાની દિશામાં દાખલો બેસાડવાના અને આગળ વધવાના બદલે, વર્તમાન સમયમાં અદાલતોના કાર્યમાં બંધ ન આવે તે રીતે જીવનના રક્ષણ વચ્ચે સંતુલન સ્થાપવા પ્રયત્નશીલ વહીવટતંત્રના દરેક પગલાં પર શંકા ઉપજાવવા માટે તમામ શક્ય પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે. આવા સંકટકાળમાં અને અદાલતોના સંકલિત કાર્યસંચાલનની જરૂરિયાત વચ્ચે, આવી અપમાનજનક ટિપ્પણીઓ ખરેખર વધુ ઉગ્ર અને પછાત અસરકારક પરિણામો સર્જશે.”

૨.૨ અદાલતે અવમાનનાકર્તા દ્વારા યોજાયેલ પત્રકાર પરિષદનો તાજો અંગ્રેજી અનુવાદ પણ નોંધ પર રાખ્યો

૦૫.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ, ઉક્ત આદેશના ભાગરૂપે, જેનો સંદર્ભ જરૂર જણાય ત્યારે આ આદેશમાં પણ કરવામાં આવશે.

૨.૩ સામાવાળા અવમાનનાકર્તાને નોટિસ બહાર પાડતાં સમયે આ અદાલતે આપેલા નિર્દેશો નીચે મુજબ છે

“૧૭.ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિઓમાં, નીચે મુજબના નિર્દેશો જારી કરવું યોગ્ય ગણાય છે:

(૧) દફતર નોંધના હેતુસર ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ સાથે વાંચવાની અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૫ હેઠળ આ બાબતને સ્વપ્રેરિત અદાલત અવમાનના કાયવાહી તરીકે નોંધશે.

(૨) અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૭ હેઠળ શ્રી યતીન નરેન્દ્ર ઓઝાને, રજિસ્ટ્રી પાસે ઉપલબ્ધ સરનામા પર અથવા બાર એસોસિએશન પાસેથી તેમનું વર્તમાન સરનામું મેળવી, તેમજ તેમના ઇમેઇલ આઇડી પર અને તેમના નોંધાયેલ મોબાઇલ ફોન નંબર પર લખિત સંદેશ દ્વારા, નોટિસ જારી કરવામાં આવે. આ નોટિસ અદાલતોના અવમાનના (ગુજરાત વડી અદાલત) નિયમો, ૧૯૮૪ અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવે. આ નોટિસ સાથે આ આદેશ તથા નોંધ પર રહેલી અન્ય

સામગ્રી, અર્થાત્, જાહેર ક્ષેત્રમાં ૬૯૨૯૯૮૮/ પર ઉપલબ્ધ તેમની જીવંત પત્રકાર પરિષદના વિડિયોની નકલ ધરાવતી સીડી તેની નજીકની અંગ્રેજી અનુવાદ સાથે (જે અહીં પરિશિષ્ટ ૧ તરીકે સંલગ્ન છે) અને ઉપરોક્ત સંદેશ દૈનિકમાં પ્રકાશિત થયેલ સમાચાર-વસ્તુ, જોડવામાં આવે અને તેને ૧૬/૬/૨૦૨૦ ના રોજ પરતફેરપાત્ર રાખવામાં આવે. તે દરમિયાન અને પરતફેરપાત્ર તારીખ સુધી, શ્રી ઓઝાને કોઈપણ કલંકકારક ટિપ્પણીઓ કરવાથી અથવા કોઈ અધિકૃત બેઠક યોજવાથી અને કોઈ ઠરાવ પસાર કરવાથી અથવા કોઈ સામગ્રી પ્રસિદ્ધ/પ્રસારિત કરવાથી અથવા અવમાનનાના વિષયવસ્તુ સંબંધે સ્વયં અથવા અન્ય મારફતે, સીધા અથવા પરોક્ષ રીતે, કોઈ સંદેશાવ્યવહાર કરવાથી પ્રતિબંધિત કરવામાં આવે છે.

(૩) ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ ફોજદારી અવમાનનાનો મામલો, ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૮માં જોગવાઈ મુજબ, બે કરતાં ઓછા ન હોય એવા ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા સાંભળવા અને નક્કી કરવા કાયદેસર રીતે અનુમત્ય છે. અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ હેઠળ આવા મામલાઓનો નિર્ધાર કરવા આ ખંડપીઠ પાસે નિયમિત રોસ્ટર ન હોવાથી, કચેરી આ મામલો આવશ્યક વિચારણા માટે મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મૂકે.

(૪) અમે આ બાબતને પણ યોગ્ય માનીએ છીએ કે સંપૂર્ણ અદાલત દ્વારા વિચારણા માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ આ પ્રશ્ન મૂકવામાં આવે

કે અવમાનના હેઠળના સામાવાળા પાસેથી, પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, વરિષ્ઠ વકીલનો દરજ્જો પાછો ખેંચવો કે કેમ.

(૫) આ આદેશની એક નકલ આવશ્યક વિચારણા માટે ગુજરાત બાર કાઉન્સિલના અધ્યક્ષને તેમજ ભારત બાર કાઉન્સિલના અધ્યક્ષને મોકલવામાં આવશે.

(૬) ઉપર આપવામાં આવેલી લિંક પરથી રજીસ્ટ્રી દ્વારા સામગ્રીના હેશ-મૂલ્ય સાથે એક સીડી તૈયાર કરવામાં આવશે અને તે જને સીલબંધ કવરમાં રાખવામાં આવશે.

(૭) અદાલતના માસ્ટર આ આદેશની જાણ જરૂરી કાર્યવાહી માટે રજિસ્ટ્રાર જ્યુડિશિયલને તેમના સ્તરે કરશે."

૨.૪ આ નોટિસ ૧૬.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ પરત ફરવા યોગ્ય રાખવામાં આવી હતી, જ્યારે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કૃતિ શાહ સામાવાળા માટે નોંધવાળા વકીલ તરીકે હાજર રહ્યા હતા. તેમણે અદાલતને જાણ કરી હતી કે સામાવાળા અવમાનનાકારક દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલ અરજી, એટલે કે ૨૦૨૦ની એસ.એલ.પી. (ફોજદારી) નં. ૨૭૪૦, જેમાં તા. ૦૮.૦૬.૨૦૨૦ના આદેશને પડકારવામાં આવ્યો હતો, તે આ અવમાનના અરજીમાં આ અદાલત સમક્ષ આગળ વધવા માટે

તા. ૧૬.૦૬.૨૦૨૦ના આદેશથી પરત ખેંચાયેલી તરીકે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તા. ૧૬.૦૬.૨૦૨૦નો આદેશ, દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ

સર્વોચ્ચ અદાલત નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે

“અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ આ અરજીઅને પરત ખેંચવાની પરવાનગી માંગે છે.

માંગી લેવામાં આવેલી પરવાનગી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

વિશેષ અનુમતિ અરજી પરત ખેંચવામાં આવેલ હોવાથી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

બાકી રહેલી અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.”

૨.૫ શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, તેમજ ગુજરાત વડી અદાલતના સ્થાયી વકીલને ન્યાયમિત્ર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી નિશા ઠાકોરે, ગુજરાત વડી અદાલતની પેનલમાં સમાવિષ્ટ વકીલ તરીકે, આ કાર્યમાં સહાય કરી હતી.

૨.૬ વધુમાં, જવાબ દાખલ કરવા માટે સમય આવશ્યક હોવાથી, ગુજરાત અદાલતોના અવમાનના નિયમો, ૧૯૮૫ ના નિયમ ૧૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને, તે માટેનો સમય પણ ૧૪.૦૭.૨૦૨૦ સુધી ઉપલબ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો.

બી. સામાવાળાનું તા. ૧૦.૦૭.૨૦૨૦નું પ્રતિશપથપત્ર

૩. પોતાના પ્રતિશપથપત્રમાં, સામાવાળીએ જણાવ્યું છે કે તે વડી અદાલતને સર્વોચ્ચ માન આપે છે અને અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને હેસ પહોંચાડવાનો અથવા તેની સત્તાને કોઈ પણ રીતે ઘટાડવાનો તેનો કોઈ ઈરાદો નહોતો. તેણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે પોતાના નિવેદનમાં તેણે આ અદાલતના કોઈપણ ન્યાયાધીશ વિરુદ્ધ લેશમાત્ર આક્ષેપ કર્યો નહોતો કે કોઈ સંકેત પણ કર્યો નહોતો. તેણે એકથી વધુ સ્થાનો પર જણાવ્યું અને વ્યક્ત કર્યું હતું કે માનનીય ન્યાયાધીશો અંગે તેને સર્વથા કોઈ ફરિયાદ નહોતી અને તેમણે કદી કોઈને પક્ષપાતપૂર્વક લાભ આપ્યો નહોતો. તેણે જે વ્યથા વ્યક્ત કરી હતી તે રજિસ્ટ્રીની કાર્યપદ્ધતિ વિરુદ્ધ હતી અને યદપિ તેને સચ્ચાઈપૂર્વક એવો વિશ્વાસ હતો કે રજિસ્ટ્રીની કાર્યપદ્ધતિની ટીકા અદાલતની અવમાનના સમાન ગણાય નહીં, તેમ છતાં તેને સમજાયું કે વ્યથા રજૂ કરવાની પદ્ધતિ અને રીત અનૌચિત્યપૂર્ણ હતી. તેણે વધુમાં પણ જણાવ્યું કે કાશ તે વધુ સંયમિત રહ્યો હોત અને રજિસ્ટ્રીમાં ભ્રષ્ટ આચરણના આક્ષેપો કર્યા ન હોત તેમજ “ગેમ્બલિંગ ડેન” જેવી શબ્દાવલીનો પણ ઉપયોગ કર્યો ન હોત, જે રજિસ્ટ્રીમાં પ્રકરણોના ભાગ્ય સંબંધે, જ્યાં કેટલાક પ્રકરણો ચાદીમાં મુકાતા હતા અથવા મુકાતા ન હતા, તે સંદર્ભમાં હતી અને તે ભાવાવેશમાં ઉચ્ચારાયેલા શબ્દો હતા; અને જો તેનાથી અદાલતની લેશમાત્ર અવમાનના પણ થતી હોય, તો તે

નિષ્ઠાપૂર્વક પોતાની બિનશરતી માફી અર્પે છે. તેણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે પોતાના નિવેદન સુધી પહોંચાડનાર પરિસ્થિતિઓનું કોઈપણ ચુર્કિતકરણ કરવાનો પ્રયાસ કયા વિના તે આ અદાલતની ઉદારતા માગે છે અને રજૂ કર્યું છે કે તેની માફી સ્વીકારવા માટે તે પરિસ્થિતિઓનો વિચાર કરવામાં આવે. તેના મત મુજબ, સમગ્ર વિશ્વમાં અને ગુજરાત રાજ્યમાં પણ વ્યાપેલી ગંભીર પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, અદાલતનું કાર્ય તા. ૨૪.૦૩.૨૦૨૦થી બંધ થઈ ગયું હતું અને દીવાની તથા ફોજદારી બંને પ્રકારની અત્યંત તાત્કાલિક બાબતો મર્યાદિત સંખ્યાની અદાલતો સમક્ષ વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા રજૂ કરવાની અનુમતિ આપવામાં આવી હતી. કેટલાક વકીલો માટે ગંભીર આર્થિક મુશ્કેલીઓ ઊભી થવાની સંભાવના અનુમાનતા, આર્થિક સહાય માટેની વિનંતી બાર એસોસિયેશને સ્વીકારી હતી, જે પ્રક્રિયામાં હતી અને તા. ૨૬.૦૩.૨૦૨૦ના રોજ નાણાં એકત્રિત કરવા અને તેવી સહાયની જરૂરિયાત ધરાવતા વકીલોને મદદ કરવા વકીલોની એક સમિતિની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

૩.૧ યુવા વકીલો તરફથી તેમની પાસે તથા સમિતિના સભ્યો પાસે અનેક રજૂઆતો પ્રાપ્ત થઈ હતી કે બાકી રહેલી જમીન તથા અટકાયત સંબંધિત બાબતોને ચાલીબઢ્ઢ કરવાની જરૂર હતી, જેથી વિવાદલક્ષી પક્ષકારોને જરૂરી રાહત મળી શકે અને વકીલોને તેમની આવક ચાલુ રાખવામાં પણ સહાય થાય. આ બાબત અદાલતને પણ જણાવવામાં આવી હતી, જેના

અનુસંધાને અદાલતે તા. ૧૦.૦૩.૨૦૨૦ નો પરિપત્ર બહાર પાડ્યો હતો અને તે ઉપરાંત તા. ૧૫.૦૪.૨૦૨૦ થી બાકી રહેલી જામીન અરજીઓ, અસ્થાયી જામીન અરજીઓ, અન્ડરટ્રાયલ કેદીઓ સંબંધિત અરજીઓ, તેમજ બાકી રહેલી અપીલો, આગોતરા જામીન અરજીઓ અને પ્રતિબંધાત્મક અટકાયત સંબંધિત બાબતોની સુનાવણી માટે, નવી દાખલ થતી અનેક બાબતો ઉપરાંત, એકલ ન્યાયાધીશ ખંડપીઠો તથા વિભાગીય ખંડપીઠોની રચના કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત પૈકીની કોઈપણ શ્રેણીમાં આવતી નિશ્ચિત બાબતોને પરિભ્રમિત કરાવવાની ઈચ્છા ધરાવતા તમામ વકીલોને, તા. ૨૨.૦૩.૨૦૨૦ ના પરિપત્રમાં સૂચિત ઈ-મેઈલ સરનામા પર, વડી અદાલત, સરકારી વકીલ અને સરકારી વકીલની કચેરી તથા જરૂરી હોય તે કિસ્સામાં આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલને ઈ-મેઈલ દ્વારા મોકલવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

૩.૨ વધુમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે વકીલો તરફથી તાત્કાલિક પ્રતિનિધિત્વ પ્રાપ્ત થયું હતું કે વડી અદાલતના ઉક્ત પરિપત્ર હોવા છતાં, રાજ્ય દ્વારા લાદવામાં આવેલ લોકડાઉનને કારણે પોલીસ કચેરી સુધીનો પ્રવેશ અવરોધી રહી હોવાથી તેઓ મામલાની સુનાવણી માટે તૈયારી કરવામાં અસક્ષમ હતા અને તેથી વકીલોને તેમના નિવાસસ્થાનથી તેમની કચેરીએ જવાની પરવાનગી આપવા બાબતે ૧૫.૦૪.૨૦૨૦ના રોજ

પોલીસ કમિશનરને પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું હતું. વધુમાં એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે રજિસ્ટ્રી દ્વારા તેમના મામલાઓનું પરિભ્રમણ ન થવા અંગે વકીલો તરફથી અસંતોષ દર્શાવતા અનેક પ્રતિનિધિત્વો મળતા રહ્યાં, જે માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રીને રજિસ્ટ્રીને આવશ્યક સૂચનાઓ આપવા વિનંતિ સાથે સંપ્રેષિત કરવામાં આવ્યા હતા, અને તે બાબત ૧૫.૦૪.૨૦૨૦ના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા ગૃહિત કરવામાં આવી હતી. આ સંદેશાવ્યવહાર સામાવાળા દ્વારા બારના સભ્યોને સંબોધિત છે, જેમાં એવું જણાવાયું છે કે અનેક વકીલોએ કચેરીની આક્ષેપોની દૂર ન કરવાને આધારે મામલાઓના પરિભ્રમણના અભાવ અંગે પોતાનો અસંતોષ વ્યક્ત કર્યો હતો. નવી પદ્ધતિ હેઠળ, તેમને કચેરીની આક્ષેપો દૂર કરવામાં મુશ્કેલી અનુભવાતી હતી અને સામાવાળીએ માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રી સમક્ષ મૌખિક પ્રતિનિધિત્વ કરીને એવી વિનંતિ કરી હતી કે જો વકીલ તે જ બાબત એક મહિનાની અંદર દૂર કરવાની બાંહેધરી આપે, તો કચેરીની આક્ષેપો દૂર ન કરવાના આધારે મામલાઓનું પરિભ્રમણ અટકાવવામાં ન આવે. આ વિનંતિ તાત્કાલિક સ્વીકારવામાં આવી હતી અને માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રીએ પ્રમુખને જાણ કરી હતી કે રજિસ્ટ્રીને આવશ્યક સૂચનાઓ જારી કરી દેવામાં આવી છે. તેમણે જી.એચ.એ.એ.ના પદાધિકારીઓને સંબોધિત આ સંદેશાવ્યવહારમાં

માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રી પ્રત્યે પોતાની હૃદયપૂર્વકની કૃતજ્ઞતા પણ વ્યક્ત કરી હતી.

૩.૩ મહામારીની પરિસ્થિતિને કારણે, ૧૮.૦૪.૨૦૨૦ના રોજ પણ એક પરિપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યો, જેના દ્વારા તાત્કાલિક નોંધોના આધારે પ્રલંબિત બાબતોની સુનાવણી કરવાની પ્રથા પાછી ખેંચવામાં આવી અને ફક્ત તાત્કાલિક સ્વરૂપની નવી નોંધણીને જ મંજૂરી આપવાનો નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો. અદાલતે, જુનિયર વકીલોને પડતી અનેક મુશ્કેલીઓ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ દર્શાવી હતી, તેમ છતાં પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં પોતાની અસમર્થતા વ્યક્ત કરી હતી. ગુજરાત વડી અદાલતના રજિસ્ટ્રાર જનરલ દ્વારા ૧૮.૦૪.૨૦૨૦ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલ આ પરિપત્ર માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિના આદેશને પ્રતિબિંબિત કરે છે, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા લોકડાઉન અંગે જારી કરાયેલ માર્ગદર્શિકાઓમાં, તેમાં પ્રદાન કરાયેલ અપવાદોને બાદ કરતાં, જનતાની અવરજવર પર કડક પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે. વધુમાં, ૧૮.૦૪.૨૦૨૦ના રોજની રજિસ્ટ્રી (ન્યાયિક) ની રજૂઆતો મુજબ, અમદાવાદ શહેર અથવા તેની આસપાસના વિસ્તારોમાં નિવાસ કરતાં સ્ટાફની મોટી સંખ્યાને અસર કરનાર વિસ્તારોને હોટસ્પોટ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા અને આવા વિસ્તારોને સંપૂર્ણપણે ક્વોરન્ટાઇન કરવામાં આવ્યા હતા તથા કેટલાક વિસ્તારોમાં કફરૂ પણ લાદવામાં આવ્યો હતો.

સરકારી વકીલ તરફથી પ્રાપ્ત સંદેશામાં પણ સમાન કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા હતા. તેથી, એવો આદેશ કરવામાં આવ્યો કે કોવિડ-૧૯ના ત્રીજા તબક્કાને, જે સમુદાય-ફેલાવાના તબક્કા તરીકે ઓળખાય છે, અવગણવામાં આવી શકે તેમ નહોતું. અમદાવાદ શહેરમાં કોવિડ-૧૯ના સકારાત્મક કેસોની સંખ્યા વધી રહી હતી, દરરોજ ૧૦૦થી વધુ કેસો ઉમેરાઈ રહ્યા હતા અને નવા વિસ્તારોને હોટસ્પોટ જાહેર કરીને ક્વોરન્ટાઈન કરવામાં આવી રહ્યા હતા.

૩.૪ આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, આ આદેશમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે અમદાવાદ શહેર કોવિડ-૧૯ થી ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થયેલ હોવાથી, અનેક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરતા જુનિયર વકીલો અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરતી પ્રમુખશ્રીની વિનંતી અંગે શંકા રાખી શકાય તેમ નથી, તેમ છતાં વર્તમાન પરિસ્થિતિમાં અમદાવાદ શહેર જે સંજોગોમાંથી પસાર થઈ રહ્યું છે તેમાં વિશાળ દૃષ્ટિકોણ અને સર્વસામાન્ય જનહિતને અવગણવામાં આવી શકે નહીં; અને જ્યારે સમગ્ર દેશ ૦૩.૦૫.૨૦૨૦ સુધી લોકડાઉનની સ્થિતિમાં છે, ત્યારે તેમાં દર્શાવેલ કારણોસર તાકીદની નોંધો દ્વારા બાકી રહેલા મામલાઓ પરિભ્રમિત કરવા અંગેની વિનંતી પરત ખેંચવામાં આવી હતી. પરિપત્ર અનુસાર, સોફ્ટ કૉપી દ્વારા નવી રજૂઆતો પણ, જે પરિસ્થિતિ વધુ બગડે અને તાત્કાલિક આવશ્યકતાઓને કારણે કાર્ય બંધ રાખવાની તથા સંસ્થાનું સંપૂર્ણ બંધ કરવાની જરૂરિયાત ઊભી થાય, તો

જોખમમાં પડી શકે છે. તેમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે સમયાંતરે, નિયમિત અંતરાલે, પરિસ્થિતિની સમીક્ષા કરવામાં આવશે અને યોગ્ય આદેશો બહાર પાડવામાં આવશે. વધુમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર અતિ તાત્કાલિક સ્વરૂપના નવા મામલાઓ જ તા. ૨૨.૦૩.૨૦૨૦ ના આદેશમાં દર્શાવ્યા મુજબ ચાલીબદ્ધ કરવામાં આવશે અને તા. ૧૦.૦૪.૨૦૨૦ નો પૂર્વવર્તી આદેશ તેમાં અનુસાર સુધારવામાં આવેલ ગણાશે.

૩.૫ સામાવાળા અનુસાર, આ પરિસ્થિતિએ યુવા વકીલોની મોટી સંખ્યાને પોતાના તથા પોતાના કુટુંબના ભરણપોષણ માટે પોતાને ટકાવી રાખવું વધુ મુશ્કેલ બનાવી દીધું હતું અને દરેકે ભોગવેલી મુશ્કેલીઓ અંગે તેને વકીલોથી અનેક કોલ તથા સંદેશાઓ પ્રાપ્ત થયા હતા. તેથી, તેણે તા. ૨૪.૦૪.૨૦૨૦ના પત્ર દ્વારા માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રીને કનિષ્ઠ વકીલો માટે વિશેષ રાહતો આપવા વિનંતી કરી, કારણ કે તેઓ વિડિયો કોન્ફરેન્સિંગ મારફતે મામલાઓ ચલાવવા માટે પૂરતા સજ્જ ન હોઈ શકે. તેણે ઉનાળાની રજા રદ કરવામાં આવે અને અદાલતનું કાર્ય કૃપાપૂર્વક ચાલુ રાખવામાં આવે તેવી પણ રજૂઆત કરી હતી, જેને અદાલતે સ્વીકારી હતી અને તા. ૩૦.૦૪.૨૦૨૦નો પરિપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. જોકે, નોંધણી શાખાના મર્યાદિત સંખ્યાના કર્મચારીઓ રજૂઆતોમાં થયેલા અનેકગણા વધારાને પહોંચી વળી શક્યા ન હતા, તેથી આ જ

પરિપત્રને તા. ૦૧.૦૫.૨૦૨૦ના પરિપત્ર દ્વારા તાત્કાલિક સુધારવામાં આવ્યો અને એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો કે માત્ર અત્યંત તાત્કાલિક બાબતોની જ સૂચના આપવામાં આવશે. પરિશિષ્ટ-એફ, જી, ઈ અને એચ ખાતેના આ સંદેશાવ્યવહારો ઉપર પણ ભારે નિર્ભરતા રાખવામાં આવી છે.

૩.૬ એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમની વિનંતી અઠવાડિયામાં ૦૩ દિવસની મર્યાદિત અવધિ માટે હતી, જેથી માનનીય એકલ ન્યાયાધીશોની ૦૫ ખંડપીઠોની રચના કરીને બાકી રહેલી અપીલો અને અટકાયત સંબંધિત બાબતોની ચાટીબદ્ધતા થઈ શકે, એ આધાર પર કે ૧૮.૦૩.૨૦૨૦થી વડી અદાલતનું કાર્ય સંગરોધમાં છે. તેમણે વધુમાં વિનંતી કરી હતી કે બાકી રહેલા મામલાઓને ધ્યાનમાં લેતાં અને સંપૂર્ણ તથા ભૌતિક રીતે કાર્ય શક્ય ન હોવાથી, મામલાઓની સુનાવણી વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા અવરોધ વિના અને સતત ચાલુ રાખવી જોઈએ. તેમણે વધુમાં વિનંતી કરી હતી કે જે વકીલો પાસે વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા મામલાઓ ચલાવવા માટે જરૂરી સુવિધા ઉપલબ્ધ નથી, તેમને આ શરત સાથે સગવડ આપવામાં આવે કે જો તેઓ એક મામલામાં વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા હાજર રહે, તો સગવડ માટેની તેમની વિનંતી સ્વીકારવામાં ન આવે. તેમનું વધુમાં એવું કહેવું છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે તાજેતરમાં એક પરિપત્ર બહાર પાડ્યો છે, જેની નકલ વડી અદાલત પાસે

હોવી જ જોઈએ, જેમાં મામલાઓનું વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યું છે અને તે તમામ મામલાઓની કાર્યવાહી સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવી રહી છે. જો અપીલો અને અટકાયત સંબંધિત બાબતો આગળ ધપાવવાની પ્રથમ વિનંતી સ્વીકારવામાં ન આવે, તો તેવા મામલાઓ, જેઓને સર્વોચ્ચ અદાલતે તાત્કાલિક ગણાવ્યા હતા અને જેઓની સુનાવણી મહામારીને કારણે મુલતવી રાખવામાં આવી નથી, તેમની સુનાવણી કરવામાં આવી શકે.

૩.૭ આ રીતે, સામાવાળા તરફથી એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો કે સર્વોચ્ચ અદાલતે તાત્કાલિક ગણાવેલી બાબતોની શ્રેણીઓને સૂચના પ્રસિદ્ધ કરવાની દૃષ્ટિએ વડી અદાલત દ્વારા પણ તાત્કાલિક તરીકે ગણવી જોઈએ. તેણે દિલ્લી વડી અદાલતના પરિપત્ર પર પણ નિર્ભરતા દર્શાવી હતી, જેમાં બારના કનિષ્ઠ સભ્યોને સમાવી શકાય તે હેતુથી ભૌતિક સુનાવણી માટે બે ખંડપીઠોની રચના કરવામાં આવી હતી જેથી મોટી સંખ્યામાં કનિષ્ઠોને સમાવી શકાય, અને વધુમાં એવો આગ્રહ કર્યો હતો કે ભૌતિક રીતે સુનાવણીમાં હાજરી આપવી ફરજિયાત ન બનાવવી જોઈએ અને માત્ર તેવા વકીલોને જ, જેઓ વ્યક્તિગત રીતે સાંભળાવા ઇચ્છતા હોય, તે માટેનો વિકલ્પ આપવામાં આવે. તેમાં ઉનાળાની રજાઓ રદ કરવાની બાબતનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે અનેક વડી અદાલતોએ પહેલેથી જ એવું કર્યું છે અને અન્ય પણ તે જ બાબત

વિચારણા હેઠળ રાખી રહી છે. લોકડાઉન દૂર થયા પછી અદાલતનું નિયમિત કાર્ય શરૂ કરવાની જોગવાઈ ધરાવતી સર્વોચ્ચ અદાલતની સૂચનાને પણ વિચારણા માટે આધારરૂપ બનાવવામાં આવી હતી અને વધુમાં એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો કે બોમ્બે વડી અદાલતની પદ્ધતિનું અનુસરણ કરવામાં આવે, જોકે કાર્યના કલાકો પાંચ અને પોણા કલાકથી વધુ લંબાવવામાં ન આવે. શક્ય હોય તો, વડી અદાલત વહેલી સવારે લઈને બપોર સુધી કાર્ય કરી શકે.

૩.૮ સામાવાળા તરફથી કરવામાં આવેલી આવી વિનંતીને ધ્યાનમાં લઈને, આ અદાલતે નં. સી/૨૧૦૧/ ૨૦૨૦ દ્વારા એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું, જેમાં પ્રચલિત કોરોના વાયરસ મહામારીજન્ય સંકટને ધ્યાનમાં રાખીને ૧૧.૦૫.૨૦૨૦ થી ૦૭.૦૬.૨૦૨૦ સુધી શરૂ થનારી ઉનાળાની રજા રદ કરવામાં આવી હોવાનું અને નવા મામલાઓના નિવારણ બાબતે વર્તમાન વ્યવસ્થા યથાવત્ ચાલુ રાખવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હોવાનું જણાવાયું હતું. વધુમાં, માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રીના આદેશથી બહાર પાડવામાં આવેલ તા. ૦૧.૦૫.૨૦૨૦ ના અન્ય એક પરિપત્ર પરથી એવું દર્શાય છે કે રજિસ્ટ્રીના સ્ટાફના સભ્યોની લઘુત્તમ સંખ્યા જ ઉપલબ્ધ હોવાથી, કોઈપણ તાત્કાલિક મામલો ભારમાં અનેકગણો વધારો કરી શકે છે. તેથી, જે મામલાઓ ખરેખર સ્વભાવથી તાત્કાલિક હોય, તેઓ તા. ૩૦.૦૪.૨૦૨૦ ના પરિપત્રના કારણે, જેના પરિણામે અરજીઓ અને

અરજદારીઓનો પ્રવાહ ઊભો થયો હતો, અસરગ્રસ્ત ન થાય તે હેતુથી, પ્રથમ તકે વકીલ દ્વારા તાત્કાલિકતાની નોંધ દાખલ કરવાની રહેશે અને તેનું પરીક્ષણ મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રી પોતે અથવા તે હેતુ માટે નિયુક્ત કોઈ અન્ય ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવશે અને જો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ તાત્કાલિકતા ખરેખર હોવાનું જણાશે, તો એવો મામલો ચાદીમાં મુકવામાં આવશે, એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. મામલો જાહેર કરવા માટે આ સોફ્ટ નકલમાં રજૂ કરવાનું હતું.

૩.૯ વધુમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે મોટી સંખ્યામાં વકીલોએ નવી પ્રક્રિયા અંગે ફરિયાદ કરી હતી અને સામાવાળીએ ૦૨.૦૫.૨૦૨૦ના રોજ મુખ્ય ન્યાયાધીશને પત્ર લખી, વિવિધ વકીલોને તેમના નામ નોંધાવવા અને બાબતો ચાદીમાં મુકાવામાં પડેલી મુશ્કેલીઓ વર્ણવી હતી. રજિસ્ટ્રીએ પણ અનેક પ્રસંગોએ ગંભીર ભૂલો કરી અને પ્રશ્નોને જટિલ બનાવ્યા હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો. તેણે વધુમાં એ પણ જણાવ્યું હતું કે રજિસ્ટ્રી અથવા વિભાગોની, જેઓએ સહાય અને સૌજન્ય દર્શાવ્યું હતું, કોઈ ભૂલ નહોતી, પરંતુ અનેક વકીલો પાસેથી બાબતો ચાદીમાં ન મુકાવા અંગે ફરિયાદો પ્રાપ્ત થઈ હતી. કારણ કે પત્રની ભાષાશૈલી યોગ્ય નહોતી, તેણે તે જ પત્ર ૨૬.૦૫.૨૦૨૦ના રોજ પાછો ખેંચી લીધો.

૩.૧૦ ૦૨.૦૫.૨૦૨૦ના પત્ર (પરિશિષ્ટ-૧) ને જોવામાં આવે તો તેમાં ૦૧.૦૫.૨૦૨૦ના પરિપત્રને પરત ખેંચવાની વિનંતી કરવામાં આવી છે. સામાવાળા અવમાનનાકારકના જણાવ્યા મુજબ, કામકાજ પર પ્રતિબંધ મૂકવા અને માત્ર તાત્કાલિક બાબતોની જ સુનાવણી કરવા માટે, અને તે પણ બાબતોને ચાલીમાં મૂકવાની અનુસરવાની પ્રક્રિયા પછી જ, તેમને કોઈ તર્ક કે કોઈ કારણ જણાયું નહોતું. તેમણે વધુમાં અદાલતનું કાર્ય સંપૂર્ણ રીતે અથવા વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા શરૂ કરવાની વિનંતી કરી હતી અને નવી હોય કે બાકી પડતી હોય એવી તમામ બાબતોને સુનાવણી માટે હાથ ધરવાની પણ વિનંતી કરી હતી. તેમણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે “રજિસ્ટ્રીએ પણ અનેક પ્રસંગોએ ગંભીર ભૂલો કરી છે”. તેમણે ભૂતકાળના પ્રસંગોના ઉદાહરણો પણ આપ્યા હતા અને તે તમામ ચુકાદાઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમણે પ્રક્રિયાને ન્યાયની દાસી તરીકે ગણાવી હતી. તેમણે પોતાના વ્યક્તિગત ઉદાહરણો પણ આપ્યા હતા કે અટકાયત સંબંધિત બાબતોમાં વિલંબ થઈ શકતો નથી અને એવો આગ્રહ વ્યક્ત કર્યો હતો કે અટકાયતમાં રહેલા વ્યક્તિઓ ૦૪ મહિનાથી વધુ સમયથી જેલમાં છે અને “અટકાયત સંબંધિત બાબતો પ્રત્યે અત્યંત અસંવેદનશીલતા દર્શાવવામાં આવી રહી છે”. તેમણે બાકી પડેલ જામીન સંબંધિત બાબતો અંગે પણ કડક શબ્દોમાં ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી. તેથી, તેમણે વિનંતી કરી હતી કે વડી અદાલત સંપૂર્ણ રીતે અથવા વિડિયો

કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા કાર્ય કરે અને ન્યાયાધીશો પણ રોસ્ટર મુજબ તેમને ફાળવેલ બાબતો હાથ ધરે. તેમણે આગળ એવું પણ કહ્યું છે કે “કાર્યપ્રવાહને ઘટાડવો અથવા તેના કાર્યને માત્ર અતિ તાત્કાલિક બાબતો સુધી મર્યાદિત રાખવું, વિવેકી વ્યક્તિની દ્રષ્ટિએ વડી અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને અનુરૂપ નથી.” તદનુસાર, તેમણે ૦૧.૦૫.૨૦૨૦ના પરિપત્રને પરત ખેંચવાની વિનંતી કરી હતી.

૩.૧૧ તા. ૨૬.૦૫.૨૦૨૦ના રોજ, સામાવાળીએ પોતાના તા. ૦૨.૦૫.૨૦૨૦ના પત્રને બિનશરતી રીતે પરત ખેંચવાની વિનંતી કરતાં માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને એ રીતે સંદેશ પાઠવ્યો કે ઉક્ત પત્ર ક્ષણિક ઉશ્કેરાટમાં લખાયેલ હતો અને તેની ભાષા યોગ્ય રીતે ગોઠવાયેલ ન હતી. તેણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે રજીસ્ટ્રાર (ન્યાયિક), જે સહકાર આપનાર અને મદદરૂપ હતા, તેમની સાથે તેણે આ બાબત ઉઠાવી હતી, કારણ કે મુદ્દાઓને બાજુએ ધકેલવામાં આવતા હતા અને તેમનું પરિભ્રમણ થતું ન હતું; તેમ છતાં તેઓ એટલા બધા ટેલિફોન કૉલ સંભાળી શકતા ન હતા અને તેથી કાનૂની સલાહ મુજબ, સામાવાળીએ કેટલીક ચર્ચા-વિચારણા બાદ વકીલો માટે મંચ ઉપલબ્ધ કરાવ્યો અને વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી સૂચનો સમાવીને ગૂગલ ફોર્મ તૈયાર કર્યું, જેથી વકીલો પોતાની ફરિયાદોના નિવારણ માટે તે ભરી શકે. અંદાજે ૨૫૦ ફરિયાદ-ફોર્મ પ્રાપ્ત થયા છે; ફરિયાદ-ફોર્મનો સારાંશ-વિવરણ ક્રમાનુસાર તથા સંક્ષિપ્ત રીતે આ

અદાલત સમક્ષ અનુસૂચિ-એન ખાતે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે અને પ્રાપ્ત થયેલ કેટલીક ફરિયાદોની નકલો પણ અનુસૂચિ-એન ખાતે રજૂ કરવામાં આવી છે, જેઓ અંગે યોગ્ય તબક્કે ચર્ચા કરવામાં આવશે.

૩.૧૨ સામાવાળીનું વધુમાં કહેવું છે કે ૧૮.૦૫.૨૦૨૦ના રોજ વકીલશ્રીઓ પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલ પ્રતિનિધિત્વના આધારે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રીને અદાલતના કાર્યમાં વધારો કરવા, બાકી રહેલા મામલાઓની ચાદી મૂકવા તથા વકીલશ્રીઓની વ્યથા અને ફરિયાદોના નિવારણ માટે હેલ્પલાઇન નંબર અંગે સૂચના જાહેર કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. રજિસ્ટ્રી સાથે સમન્વય સાધવા માટે તમામ પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા હતા, અને રજિસ્ટ્રી પ્રક્રિયાને સુવ્યવસ્થિત કરવા આતુર હતી, તથા તે બાબત ૨૨.૦૫.૨૦૨૦ના સંદેશાવ્યવહારમાં નોંધવામાં આવી હતી. તે સમય સુધી વકીલશ્રીઓ તરફથી આવી ફરિયાદો પ્રાપ્ત થઈ હતી કે કેટલાક વકીલશ્રીઓના મામલાઓને પ્રાથમિકતા આધારિત વર્તન અપાઈ રહ્યું હતું અને તેથી માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી તથા અન્ય બે વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશો સાથે બેઠક યોજાઈ હતી, જેમાં બારના સભ્યોને પડતી મુશ્કેલીઓ, ખાસ કરીને, સર્ક્યુલેશન સંબંધિત મુશ્કેલીઓ અંગે વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને તે મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે તેવી ખાતરી આપવામાં આવી હતી. જી.એચ.સી.એ.એ.ના કેટલાક સભ્યોને મોકલાયેલા અંતિમ સંદેશાવ્યવહારમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે માનનીય

મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને બે વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશો તથા ઉપપ્રમુખ અને સચિવ વચ્ચે આશરે બે કલાક સુધી વિગતવાર બેઠક યોજાઈ હતી અને બારના સભ્યોને પડતી તમામ મુશ્કેલીઓ, જેમાં તમામ સર્ક્યુલેશનોનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી આગામી દિવસ સુધીમાં આ મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેશે.

૩.૧૩ વધુમાં એવું કહેવામાં આવે છે કે, અનેક ફરિયાદો પ્રાપ્ત થઈ રહી હતી અને તે ૨૮.૦૫.૨૦૨૦ સુધી ચાલુ રહી હતી, તેથી વકીલોને ભોગવવી પડતી મુશ્કેલીઓ તથા વકીલોના ગિલા-શિકવાઓના નિવારણ માટે તાત્કાલિક પગલાં લેવામાં રજિસ્ટ્રી તરફથી થયેલી નિષ્ક્રિયતા અંગે વિગતવાર ઉદ્બેખ કરતી ચિઠ્ઠી રજિસ્ટ્રાર જનરલને સંબોધવામાં આવી હતી અને સાથે જ વકીલો અધિકારીઓ સાથે સીધો સંપર્ક કરી શકે તે માટે વિશિષ્ટ હેલ્પલાઇન નંબરની પણ વિનંતી કરવામાં આવી હતી, કારણ કે વારંવાર રજિસ્ટ્રારને જાણ કરવામાં આવી હતી કે અધિકારીઓને કરવામાં આવતા ટેલિફોન કૉલોના જવાબ મળતા નથી. વર્ચ્યુઅલ ફાઇલિંગ અને કામગીરી માટે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા કારણે ઊભી થયેલી સમસ્યાઓનું વિશ્લેષણ કરતાં, કાર્યાલયના કેટલાક પદાધિકારીઓ એવો વિશ્વાસ ધરાવતા હતા કે અદાલતોની ભૌતિક કામગીરી શરૂ કરવામાં આવે તો મોટાભાગની ફરિયાદોનું નિવારણ થશે અને આ પ્રણાલી વધુ પારદર્શક

બનશે, અને તેઓ આ મુદ્દે વ્યાપક સહમતિ ઉભી કરવા દિશામાં કાર્યરત હતા. તેમણે અદાલતને આ પણ વિનંતી કરી હતી કે તમામ સુરક્ષાત્મક ઉપાયો સાથે ભૌતિક કામગીરી શરૂ કરવામાં આવે જેથી વકીલો દ્વારા કેસોના ફાઇલિંગ અને ચાદીબદ્ધ કરવાની પ્રક્રિયા અંગે ફરિયાદનો કોઈ અવકાશ ન રહે.

૩.૧૪ વકીલો તરફથી સતત ફરિયાદોની ઝડી અને તે જ વિવાદનું નિરાકરણ લાવવામાં પોતાની અસમર્થતા તથા રજિસ્ટ્રી સાથે અનુસરણ કરવાની પરિસ્થિતિને કારણે, જેના પરિણામે મોટી સંખ્યામાં વકીલો ગંભીર આર્થિક સંકટમાં મુકાયા હતા, તેઓ અત્યંત વ્યથિત થયા હતા અને તેમણે ૦૨.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ પોતાનું રાજીનામું રજૂ કર્યું હતું, જેને સમિતિએ સ્વીકાર્યું નહોતું. મામલાઓ ચાદીમાં ન આવવાને કારણે થયેલી તેમની હતાશા અને નિરાશા અંગે રજૂઆત કરતાં મોટા પ્રમાણમાં ફોન કૉલ્સ તેમને મળતાં રહ્યાં હતા અને તેમને આ બાબતની પણ જાણ કરવામાં આવી હતી કે કેટલાક વકીલોએ આ અવધિ દરમિયાન પોતાને અને પોતાના પરિવારને નિર્વાહવા માટે અર્ધકાલીન નોકરીઓ સ્વીકારી હતી અને અન્યોએ પોતાના વાહન સામે ઘેચકા હેઠળ જીએચસીએએની યોજનાના આધારે આર્થિક લાભ મેળવવા માટે અરજી કરી હતી.

૩.૧૫ વધુમાં એવું જણાવાયું છે કે સભ્યોની પરિષદના એક દિવસ અગાઉ, સવારના સમયે લગભગ ૪૦ વકીલો બારના અત્યંત ગંભીર પ્રશ્નોનું

નિરાકરણ કરવામાં જી.એચ.સી.એ.એ.ની અકાર્યક્ષમતા અંગે ફરિયાદ કરતાં તેમના કાર્યાલયે ગયા હતા. તેમને વિવિધ બાબતો અંગેના મોટા પ્રમાણમાં અહેવાલો આપવામાં આવ્યા હતા, જેમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ કારણ વિના બાબતો દાખલ કરાવવામાં અને બાબતોને યાદીબદ્ધ કરવામાં થતી મુશ્કેલીઓ તથા સમયના બગાડને ઉજાગર કરવામાં આવ્યો હતો. આ પણ પરિશિષ્ટ-૫ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. પરિસ્થિતિ અત્યંત તણાવસભર અને ભાવનાત્મક બની ગઈ હતી અને માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને તા. ૦૫.૦૬.૨૦૨૦નું પત્ર તૈયાર થયું હતું અને આ પૃષ્ઠભૂમિમાં પરિષદ યોજાઈ હતી. આનો સમર્થન કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે “વકીલો અને સભ્યો તરફથી તેમની નિરાશાજનક પરિસ્થિતિ દર્શાવતા સતત ફોન આવવાને કારણે, હું તે સમયે નિંદ્રાવિહોણી રાતો પસાર કરી રહ્યો હતો અને આંતરિક રીતે ભારે વ્યથિત હતો. મારા ઉચ્ચારોમાં રહેલી પીડા, અહીં-ત્યાં અયોગ્ય ભાષાના ઉપયોગને આ પૃષ્ઠભૂમિમાં જોવાની અને કૃપા કરીને તેને અવગણવાની જરૂર છે. હું વધુમાં ઉમેરું છું કે જે બાબતો અંગે ફરિયાદો કરવામાં આવી છે, તે બાબતોમાં મારું કોઈપણ રીતે કોઈ સરોકાર નહોતો.” તે મુજબ સામાવાળીએ પોતાની હાર્દિક શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરી અને પુનરોચ્ચાર કર્યો કે જો તેની કોઈ ક્રિયા અદાલતના લેશમાત્ર અવમાનના સમાન બને, તો તે તેના માટે નિશર્ત માફી માંગે છે અને અદાલત પ્રત્યેનો તેનો આદર

અદાલતના ૬૦મા વર્ષના પ્રસંગે તા. ૦૧.૦૫.૨૦૨૦ના તેના સંબોધનથી સ્વયંસ્પષ્ટ થાય છે. તે મુજબ, તેણે અવમાનનાની નોટિસમાંથી મુક્ત કરવાનો અને તે નોટિસ રદ કરવાનો અનુરોધ કર્યો. આ નોંધવું પણ જરૂરી છે કે સામાવાળીએ નિર્શર્ત માફી માંગતાં, છેલ્લાં અનુરુદ્ધેદોમાં ત્રણ પરિશિષ્ટોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જે તેણે પરિશિષ્ટ-૬બ્લ્યુ, એક્સ અને વાય તરીકે જોડ્યા હતા.

૩.૧૬ અનુલગ્નક-૬બ્લ્યુનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે, જે સ્કોલ સ્ટાફ દ્વારા તારીખ ૦૭.૦૫.૨૦૨૦ના અહેવાલરૂપ છે, જેમાં ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતના ભૂતપૂર્વ ન્યાયાધીશ માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ દીપક ગુપ્તાના “ભારતની કાનૂની પ્રણાલી ધનિક અને શક્તિશાળી લોકોના પક્ષે છે” એવા શીર્ષકવાળા નિવેદનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે; નિવૃત્ત થતા સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયાધીશે એવું કહ્યું હોવાનું તેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે. તેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ ધનિક અને શક્તિશાળી હોય અને કેદમાં હોય, તો તે નીચલી અદાલતમાં વિચારણા બાકી હોય તે દરમિયાન વારંવાર ઉચ્ચ અદાલતોનો દરવાજો ખટખટાવશે, જ્યાં સુધી કોઈક દિવસે તેને તેની વિચારણાને ત્વરિત કરવાની આજ્ઞા પ્રાપ્ત ન થાય. તેમણે કહ્યું કે આવું ગરીબ વાદીઓના ખર્ચે બને છે, જેમની વિચારણા વધુ વિલંબિત થાય છે, કારણ કે તેઓ ઉચ્ચ અદાલતોનો આશરો લઈ શકતા નથી.

૩.૧૭ પરિશિષ્ટ-વાચ ૨૦.૦૫.૨૦૨૦ તારીખની બાર કાઉન્સિલ ઑફ ઇન્ડિયાની પ્રેસ નોંધ છે, જેમાં કેટલીક વડી અદાલતોમાં તાત્કાલિક બાબતો નક્કી કરવામાં પસંદગીપૂર્વક વલણ અપનાવ્યાની ફરિયાદો પ્રાપ્ત થયેલી હતી, તેમ છતાં, વાઈ-ફાઈમાં વારંવાર થતો વિદ્વન અને અન્ય તકનીકી સમસ્યાઓ સામાન્ય પરિઘટના તરીકે નોંધવામાં આવી છે. તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે જો આ પ્રક્રિયામાં અસરકારક સુનાવણીને ઝડપી બનાવી શકાય નહીં, તો દેશની વિવિધ અદાલતોમાં હકીકતમાં શું ચાલી રહ્યું છે તે અંગે જનતા અને વકીલો અજ્ઞાનમાં રહે છે. આ નોંધ મુજબ, કેટલીક સૌથી મોટી બાર એસોસિએશનો અને સર્વોચ્ચ અદાલતના અનેક વકીલો લોકડાઉનનો અયોગ્ય લાભ લઈ રહ્યા છે અને કાનૂની વ્યવસાયને ધીમે ધીમે થોડાક વકીલો અને પસંદ કરેલ લૉ ફર્મો દ્વારા કબજે કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે, જેઓ ઉચ્ચ સ્તરની ઓળખાણો ધરાવે છે, અને આખી વ્યવસ્થા સામાન્ય વકીલોના હાથમાંથી નીકળી જવાની શક્યતા છે અને તેથી, વાસ્તવિક મુશ્કેલીઓનો નોંધ લેવાની વિનંતી સાથે માનનીય ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ તથા વડી અદાલતોના મુખ્ય ન્યાયાધીશોનો સંપર્ક કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૧૮ સર્વોચ્ચ અદાલતના વરિષ્ઠ વકીલ અને બાર કાઉન્સિલ ઑફ ઇન્ડિયાના અધ્યક્ષ શ્રી માનન કુમાર મિશ્રાના સંદેશવ્યવહાર પર આધાર મુકવામાં આવે છે, જેમાં જણાવાયું છે કે લોકડાઉનના સમયગાળા દરમિયાન લાખો

વકીલો જીવનનિર્વાહ સંબંધિત ગંભીર સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહ્યા છે અને કેટલીક વડી અદાલતોએ તે હકીકતની નોંધ લીધી છે તથા કેટલાક નિર્દેશો જારી કર્યા છે, પરંતુ ભારત સંઘ અને રાજ્ય સરકારે વકીલોની રાહત માટે આગળ આવ્યા નથી, અને એવી ફરિયાદ કરવામાં આવી છે કે જો લોકડાઉન વધુ લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહે, તો દેશની અદાલતોના કાર્યનિર્વાહ માટે કેટલીક સલામત, પૂરતી અને સુરક્ષિત વ્યવસ્થાઓ શોધવી આવશ્યક બનશે.

૩.૧૯ વધુ એક આધાર તા. ૧૫.૦૭.૨૦૨૦ ના પી.ટી.આઈ. સંદેશાવ્યવહારનો લેવાયો છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે કેટલાક વકીલોના અનિયંત્રિત વર્તન અંગે તથા તાત્કાલિક મુદ્દાઓની ચાલીબદ્ધતા કરવામાં રજિસ્ટ્રીના અધિકારીઓની બેદરકાર કાર્યપદ્ધતિ અંગે અસંતોષ વ્યક્ત કર્યો હતો. નિશ્ચિતપણે, આ તે સમયની વાત છે જ્યારે હિઝ લોર્ડશીપ શ્રી ન્યાયમૂર્તિ રંજન ગોગોઈ ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ હતા. તા. ૨૫.૦૭.૨૦૧૯ ના પી.ટી.આઈ. સમાચારનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે તે સમયના ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ રજિસ્ટ્રી દ્વારા તાત્કાલિક મુદ્દાઓ માટે તાત્કાલિક કેસોની ચાલીબદ્ધતા ન કરવામાં આવતાં અસંતુષ્ટ થયા હતા, કારણ કે અદાલતના આદેશ છતાં મુદ્દાઓ ચાલીબદ્ધ કરવામાં આવ્યા ન હતા અને તેથી ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશનો રોષ ઉદ્ભવ્યો હતો.

૩.૨૦ ઉપરાંત, જે વિષય પર આધાર રાખવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે તે બાર એન્ડ બેંચ ન્યૂઝ છે, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સી.બી.આઈ. અને દિલ્હી પોલીસના અધિકારીઓ સર્વોચ્ચ અદાલતની રજિસ્ટ્રી પર નજર રાખશે. આ ૦૮.૦૭.૨૦૧૯ના સમાચાર હતા કે તાજેતરની ઘટનાઓના પ્રકાશમાં, જેણે સર્વોચ્ચ અદાલતની રજિસ્ટ્રીની અખંડિતતાને તપાસના ઘેરામાં મૂકી હતી, ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયાના અહેવાલ મુજબ સી.બી.આઈ. અને દિલ્હી પોલીસના અધિકારીઓને સર્વોચ્ચ અદાલતમાં નજીકથી દેખરેખ રાખવા માટે નિયુક્ત કરવામાં આવશે. તે સમયે ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ શ્રી ન્યાયમૂર્તિ રંજન ગોગોઈએ રજિસ્ટ્રીમાં પોલીસ અધિકારીઓ તેમજ એડિશનલ રજિસ્ટ્રારો, ડેપ્યુટી રજિસ્ટ્રારો અને શાખા અધિકારીઓ તથા સિનિયર અદાલત સહાયકો જેવા અન્ય અધિકારીઓને વકીલો અને રજિસ્ટ્રી અધિકારીઓ વચ્ચેના સંચાર પર નજીકથી નજર રાખવા માટે જોડવાનો વિચાર કર્યો હતો. તેમણે ‘જ્યુડિશિયરી એન્ડ લીગલ પ્રોફેશન ચેસ્ટરડે, ટુડે એન્ડ ટુમોરો’ લેખ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો. આ મુદ્દો યોગ્ય તબક્કે ચર્ચામાં સ્થાન પામશે.

સી. સિનિયર એડવોકેટ તરીકેના હોદ્દાના પરત ખેંચાણ અંગે પૂર્ણ અદાલત

૪. દરમિયાન, આ અદાલતે તા. ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ના નોટિસમાં આપેલ દિશાનિર્દેશોના અનુસંધાને, રજિસ્ટ્રીએ મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ પૂર્ણ

અદાલત દ્વારા વિચારણા માટે આ પ્રશ્ન રજૂ કર્યો કે, તિરસ્કાર નોટિસમાં વર્ણવેલ પરિસ્થિતિઓમાં, સામાવાળીને સિનિયર એડવોકેટ તરીકેની પ્રતિષ્ઠાથી વંચિત કરવો જરૂરી હતો કે કેમ. પૂર્ણ અદાલતે હાલના સામાવાળા વિરુદ્ધ તા. ૧૧.૦૬.૨૦૧૮ના રોજ જ કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો અને તે કાર્યવાહી તા. ૧૮/૦૭/૨૦૨૦ના વિગતવાર આદેશ દ્વારા, તેને અગાઉ પ્રદાન કરાયેલ સિનિયર કાઉન્સેલ તરીકેના હોદ્દાથી વંચિત કરવામાં સમાપ્ત થઈ હતી. તેના કાર્યકારી ભાગનું આ તબક્કે પુનઃઉત્પાદન કરવામાં આવે છે:

“શ્રી ઓઝાએ ૦૫.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ પત્રકાર પરિષદ બોલાવી અને વડી અદાલતને જાહેરમાં “જુગારનું અકબી” તરીકે ઓળખાવી, તેમજ તે ઉપરાંત વડી અદાલત વિરુદ્ધ અન્ય ઉતાવળભર્યા અને નિરાધાર આક્ષેપો કર્યા હોવા જેવી તેમની તરફથી થયેલી ગંભીર કદાવરીને ધ્યાનમાં લેતાં, પૂર્ણ અદાલતનો સર્વાનુમતે એવો મત છે કે શ્રી ઓઝા એવા વર્તન માટે દોષિત છે જેના કારણે તેઓ સિનિયર એડવોકેટના હોદ્દાની પ્રતિષ્ઠા જાળવી રાખવા યોગ્ય રહ્યા નથી, અને ૨૦૧૮ના નિયમો હેઠળના નિયમ ૨૬ મુજબ શ્રી ચતિન નરેન્દ્રભાઈ ઓઝાને સિનિયર એડવોકેટ તરીકે નિમણૂક કરવાનો અગાઉનો પોતાનો નિર્ણય પુનર્વિચારવા અને ઉક્ત નિમણૂક પાછી ખેંચવા માટે આ યોગ્ય પ્રકરણ છે. તેથી, પૂર્ણ અદાલત સર્વાનુમતે

તા.૨૫.૧૦.૧૯૯૯ના રોજ શ્રી ચતિન નરેન્દ્રભાઈ ઓઝા, વકીલને પરિષ્ઠ વકીલ તરીકે નિયુક્ત કરવા. તે મુજબ ઠરાવ કરવામાં આવે છે”

૪.૧ તા. ૨૨.૦૭.૨૦૨૦ના રોજ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશીએ આ આધારે ત્રણ અઠવાડિયાનો સમય માગ્યો હતો કે કુલ અદાલતનો આદેશ શ્રી ઓઝાને તા. ૨૧.૦૭.૨૦૨૦ના રોજ બજાવવામાં આવ્યો હતો અને તે સંદર્ભે તેમને આગળની કાર્યવાહી કરવાની આવશ્યકતા હતી. તે મુજબ, મામલો તા. ૦૫.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ મુકવામાં આવ્યો. એક અઠવાડિયાનો સમય મંજૂર કરવાની વિનંતી પણ સ્વીકારવામાં આવી હતી અને મામલો તા. ૧૩.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ રાખવામાં આવ્યો.

ડી. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ રિટ અરજી (દીવાની) ૭૩૪/૨૦૨૦

પ. તે દરમિયાન, અરજદારે કુલ બેન્ચના તે આદેશ વિરુદ્ધ, જેના દ્વારા તેમને સિનિયર કાઉન્સેલનો દરજ્જો હરી લેવામાં આવ્યો હતો, રિટ અરજી (સિવિલ) નં. ૭૩૪ ઓફ ૨૦૨૦ દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલતનો શરણો લીધો હતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતે ૦૬.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ આદેશ પસાર કરીને આ અદાલતને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે બિનશરતી માફીના પ્રશ્ન પર પોતાના મનનો વિચાર કરે, કારણ કે સામાવાળીએ એવું જાણ કરાવ્યું હતું કે તેણે બિનશરતી માફી માંગી હતી અને વધુમાં અદાલત અવમાનના કાર્યવાહીમાં

પણ બિનશરતી માફી માંગી હતી, તથા આ કાર્યવાહીને પૂર્ણવિરામ પર લાવવા માટે પ્રાર્થના કરી હતી.

૫.૧ આ તબક્કે સર્વોચ્ચ અદાલતનો આદેશ સંપૂર્ણરૂપે પુનઃઉત્પાદિત કરવો સંબંધિત રહેશે:

“વધારાના દસ્તાવેજો/હકીકતો/પરિશિષ્ટો દાખલ કરવાની પરવાનગી માટેની અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અમે ડૉ. અભિષેક મનુ સિંઘવી, શ્રી અરવિંદ દાતાર, શ્રી શેખર નફાડે અને શ્રી મિહિર જોશી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યા છે. શ્રી પ્રવીણ એચ. પારેખ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, પણ અરજદારનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. હકીકતમાં, સર્વોચ્ચ અદાલત બાર એસોસિએશનના વિદ્વાન અધ્યક્ષ શ્રી દુષ્યંત દવે, જે વાસ્તવમાં આગળના મામલામાં પણ હતા, તેમણે પણ અમને સંબોધ્યા હતા.

અમે અદાલતમાં હાજર અરજદારને પણ સાંભળવું યોગ્ય ગણ્યું.

આ બધી રજૂઆતોમાં વ્યાપક રીતે પ્રવર્તતો સામાન્ય આશય એવો છે કે અરજદાર બારના નેતા રહ્યા છે અને તેમણે નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું છે, પરંતુ કેટલીક વખત તેમણે પોતાની ભાવનાઓ વ્યક્ત કરતી વખતે એવી ભાષાનો ઉપયોગ કરીને પોતાના કાર્યક્ષેત્રની મર્યાદા વટાવી છે, જેને

ટાળવી શ્રેયસ્કર છે. આ પણ ભૂતકાળની જેમ સમાન સ્વરૂપની બીજી એક ઘટના હોવાનું જણાય છે.

વકીલશ્રીઓ અને અરજદાર જણાવે છે કે પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ તથા અદાલતના અવમાનના સંબંધિત મુદ્દો વિચારાધીન ધરાવતી અદાલત સમક્ષ પણ બિનશરતી માફી માગવામાં આવી હતી. અમે નોંધ કરીએ કે અરજદાર પોતે પણ અમારી સમક્ષ ખૂબ જ ખેદ વ્યક્ત કરનાર રહ્યા છે અને જણાવે છે કે તેમણે જે શબ્દો વાપર્યા તે વાપરવા ન જોઈએ હતા અને તે શબ્દો પરિસ્થિતિના ઉશ્કેરાયેલા સમયે વપરાયા હતા, જ્યારે કોવિડની પ્રવર્તમાન સમસ્યા અને બારના યુવા સભ્યોની રજૂઆતોને કારણે દરેક વ્યક્તિ વ્યથિત હતી. વકીલશ્રીઓ અને તેઓ બંને રજૂ કરે છે કે તેમના નિવેદનો અનાવશ્યક હતા, જેના અંગે તેમને ગંભીર પસ્તાવો છે. અરજદાર પોતાના વિરુદ્ધ વિશેષણો પણ ઉપયોગ કરે છે કે આવી અસંચમિત ભાષાનો ઉપયોગ તેમણે કર્યો હતો અને ભવિષ્યમાં કદીપણ આવું વર્તન ફરી ન દોહરાવવાની ખાતરી આપે છે. અમે તેમને એ પણ સૂચવ્યું હતું કે રજૂઆતો હોઈ શકે, પરંતુ તે હંમેશાં વધુ યોગ્ય ભાષામાં વ્યક્ત કરી શકાય. પ્રણાલીઓમાં સુધારો થઈ શકે, પરંતુ અનાવશ્યક આક્ષેપો કરવામાં ન આવે.

અવમાનના કાર્યવાહી હજુ પણ બાકી છે અને પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ તથા અવમાનના કાર્યવાહી દરમિયાન અને અમારી સમક્ષ, બંને સ્થાને, તેમની

નિશર્ત માફી ધ્યાનમાં લેતા, અમે યોગ્ય માનીએ છીએ કે આ મુદ્દા પર પ્રથમ અવમાનના અદાલતે પોતાનું મન લાગુ કરવું જોઈએ. અરજદારને એવું કહેવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે તેમણે નિશર્ત માફી માંગી છે અને અવમાનના કાર્યવાહીમાં પણ નિશર્ત માફી માંગી તે કાર્યવાહીનો સમાપન લાવવા માટે પ્રાર્થના કરશે.

તેઓ રજૂ કરે છે કે તેઓ પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ પણ એક પ્રતિનિધિત્વ કરશે, જેમાં તેઓ જણાવશે કે હાલના સમયગાળા માટે તેમની ગાઉનથી વંચિતતા જ તેમના માટે પૂરતી સજા છે અને તેઓ શિસ્તબદ્ધ બની ગયા છે, તેમજ પૂર્ણ અદાલત તેમની સિનિયરના ગાઉનના પુનઃસ્થાપનના પાસાને, ભવિષ્યના સર્વકાલ માટે તેમને તેનાથી વંચિત રાખવા કરતાં, પુનર્વિચારણા કરે.

અમે અરજદારને સૂચવ્યું છે કે બારના નેતા તરીકે અને વરિષ્ઠ સભ્ય તરીકે, તેમની પાસેથી માત્ર વધુ સંચમ રાખવાની જ નહીં પરંતુ આ કઠિન સમયમાં યુવાન વકીલોને માર્ગદર્શન આપવાની પણ ઘણું વધારે જવાબદારી અપેક્ષિત છે.

અમે યોગ્ય માનીએ છીએ કે વર્તમાન બાબતની વિચારણા બે અઠવાડિયા માટે મુલતવી રાખવામાં આવે અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે એ દરમિયાન, ઉપરોક્ત રીતે અમે દર્શાવેલ બે પાસાઓને અંતિમતા આપવામાં આવશે. ૨૬મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૦ના રોજ ચાટીબદ્ધ કરવું.

અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડની વિનંતી પર, કેટલીક મુદ્દાલક્ષી ભૂલના કારણે પાનું બી બદલવાનું રહેશે.

આ વિનંતી સ્વીકારવામાં આવે છે.”

ઈ. સંપૂર્ણ અદાલત દ્વારા પુનર્વિચાર –૨૩/૦૮/૨૦૨૦

ક. ફરી એકવાર આ મામલો પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ ગયો

૨૩.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ, પૂર્ણ અદાલતે તેમની માફીના પરિપ્રેક્ષ્યમાં પોતાનો

નિર્ણય પુનર્વિચાર્યો. સંબંધિત પરિચ્છેદો પુનઃઉત્પાદિત કરવું આવશ્યક છે:—

“૧૫. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે આ નોંધ કરતાં કે શ્રી ઓઝા પૂર્ણ અદાલત સમક્ષ એવી રજૂઆત કરી શકે કે હાલના સમયગાળા માટે તેમનો ગાઉન છીનવી લેવાની કાર્યવાહી તેમના માટે પૂરતી સજા છે અને તેઓ શિસ્તબદ્ધ થયા છે, તે સાથે એ આશા પણ વ્યક્ત કરી છે કે વડી અદાલત આ બાબતને અંતિમતા આપે. તેમ છતાં, અત્યંત વ્યથિત હૃદયથી અને વ્યક્ત થયેલી આ આશાપ્રતિ પરમ આદર સાથે, શ્રી ઓઝાનું અક્ષમ્ય વર્તન અમને આ અવસ્થાએ તેમની માફી સ્વીકારવા પ્રેરિત કરતું નથી. પૂર્ણ અદાલતે તા. ૧૮મી જુલાઈ ૨૦૨૦ના પોતાના નિર્ણયમાં કરેલા અવલોકનો આ હકીકતનું સશક્ત પ્રમાણ આપે છે કે ભૂતકાળમાં પણ શ્રી ઓઝાએ આવી માફીઓ રજૂ કરી હતી. છતાં પણ, ન્યાયતંત્રની સંસ્થા

તરીકે વડી અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને આંચકો પહોંચાડીને અને તેને કલંકિત કરીને, તેઓ સિનિયર એડવોકેટને અયોગ્ય એવા કૃત્યોમાં સતત સંકળાયેલા રહ્યા છે. આ તમામ પાસાઓનો અમારી તા. ૧૮મી જુલાઈ ૨૦૨૦ના નિર્ણયમાં વિગતે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, સંસ્થાના સર્વાંગી હિતમાં શ્રી ઓઝાની માફી સ્વીકારી તેમની તરફથી સિનિયર એડવોકેટને અયોગ્ય એવા કૃત્યને ક્ષમ્ય ગણવું યોગ્ય નહીં બને. ૧૬. શ્રી ઓઝા હંમેશા વડી અદાલત તેમની પ્રત્યે ઉદારતા દર્શાવે અને તેમના દુરાચાર માટે તેમને માફ કરે એવી અપેક્ષા શા માટે રાખે છે? શ્રી ઓઝા આત્મસંયમ શા માટે રાખી શકતા નથી અને નિયુક્ત સિનિયર કાઉન્સેલને અનુરૂપ રીતે વર્તી શકતા નથી? સંસ્થા પર કરવામાં આવેલો સ્પષ્ટ, સુવ્યવસ્થિત અને જાગૃત પ્રહાર, તે પણ કોઈ સારા હેતુ અથવા કારણ વિના, અવગણવો, માફ કરવો અથવા નજરઅંદાજ કરવો જોઈએ નહીં. આવા પ્રહારનો દૃઢતાપૂર્વક સામનો કરવામાં નહીં આવે, તો તે રાજ્યની સર્વોચ્ચ અદાલતના માન અને પ્રતિષ્ઠાને અસર કરશે. ન્યાયતંત્રની સંસ્થાના મૂળ આધાર પર કરવામાં આવેલો એવો દ્વેષપૂર્ણ, અપમાનજનક અને વિચારીને કરાયેલો પ્રહાર માત્ર માફીનામાઓથી અદૃશ્ય ગણાવી શકાય નહીં.

૧૭. આ પ્રકારના વર્તન માટે કોઈપણ ક્ષમાયાચના સ્વીકારવી અને તેને માફ કરવી એ કાયદાની મહિમા, સંસ્થાની ગૌરવમયતા જાળવવામાં તથા

ન્યાયતંત્ર પ્રત્યે લોકોનો વિશ્વાસ અખંડિત રાખવામાં, ન્યાયિક સંસ્થા તરીકેની વડી અદાલતની નિષ્ફળતા સમાન ગણાશે. સંપૂર્ણ અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે શ્રી ઓઝાની ક્ષમાચાચના સ્વીકારવી એ સંવિધાન અને પ્રજાએ વડી અદાલતને ગૌરવપૂર્વક સોંપેલી તેની એક આવશ્યક ફરજ બજાવવામાં વડી અદાલતની નિષ્ફળતા ગણાશે. આટલા મોડા તબક્કે કરવામાં આવેલી ક્ષમાચાચના, ભલે તે નિષ્ઠાપૂર્વક અને સદ્ભાવપૂર્વક કરવામાં આવી હોવાનું માન્ય ધરીએ, તો પણ સંસ્થાની પ્રતિષ્ઠા અને માનમર્યાદાને થયેલ અપૂરણીય હાનિને ધ્યાનમાં લેતાં, તેની મહત્તા લુપ્ત થઈ ગયેલી હોવાથી, તેને નામંજૂર કરવી જ પડે.

૧૮. ઉપર નોંધાયેલા તમામ કારણોને આધારે, પૂર્ણ અદાલત એકમતથી માફી સ્વીકારવાનું અસ્વીકારે છે અને તે મુજબ શ્રી ઓઝાની તા. ૧૦મી ઓગસ્ટ ૨૦૨૦ની રજૂઆત નામંજૂર ઠરે છે. તે મુજબ ઠરાવ કરવામાં આવે છે.”

એફ. વધારાનું સોગંદનામું તા. ૧૧.૦૮.૨૦૨૦

૭. પુનઃઉત્પાદિત: ઉપરોક્ત રિટ અરજીમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલા જણાવેલ આદેશના અનુસંધાને, વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઓઝાએ ૧૧.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ વધારાનું સોગંદનામું દાખલ કર્યું, જેમાં માફી માંગી અને આ બાબત પર ભાર મૂક્યો કે અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરવો અથવા ઓછી દર્શાવવો તેમનો આશય નહોતો. સંબંધિત કાર્યવાહી દરમિયાન તેઓ

અગાઉથી જ અદાલત સમક્ષ પોતાની નિશરત માફી રજૂ કરી ચૂક્યા હતા અને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અપાયેલી સૂચનાઓના અનુસંધાને, વર્તમાન કાર્યવાહીમાં જારી કરાયેલ અવમાનના નોટિસમાંથી તેમને મુક્ત કરવામાં આવે તેવી વિનંતી સાથે તેમણે ફરી એકવાર એ જ માફી રજૂ કરી. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે “જુગારનું અક્રું” જેવી ઉક્તિ તેઓએ કરવી ન જ જોઈએ હતી અને કરવી યોગ્ય પણ નહોતી, અને તે ઉક્તિ તેમણે નિશંકપણે પરત ખેંચી. તેમની બધી અયોગ્ય ઉક્તિઓ માટે, જે અલ્પતમ અવમાનના સમાન ગણાઈ શકે, તેમણે પોતાની નિર્વિકાર માફી રજૂ કરી.

૭.૧ સામાવાળીએ તા. ૧૦.૦૭.૨૦૨૦ ના સોગંદનામાનો પણ ઉદ્દેખ કર્યો, ખાસ કરીને તેના પરિષ્દ નં. ૧, ૨ અને ૧૪ નો, એ રજૂ કરવા માટે કે પ્રેસ પરિષ્દ દરમિયાન કરાયેલા અયોગ્ય ઉચ્ચારણ બદલ તેણે હૃદયપૂર્વક સચ્ચા પશ્ચાતાપની અભિવ્યક્તિ કરી હતી.

“૯. હું જણાવું છું કે પ્રેસ કોન્ફરન્સ દરમિયાન મારા ગેરવાજબી ઉચ્ચારણો માટે હું હૃદયની તળીયેથી ખરો પસ્તાવો વ્યક્ત કરું છું. આ પૂજ્ય સંસ્થા પ્રત્યે મને સર્વોચ્ચ માન છે. હું જણાવું છું કે મારા પિતા, શ્રી નરેન્દ્રભાઈ આર. ઓઝા, આ માનનીય અદાલતની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૯૬૦માં થઈ ત્યારથી જ આ માનનીય અદાલતના પ્રતિષ્ઠિત અને અતિ સુપ્રસિદ્ધ વકીલ હતા. તેમના ચેમ્બર્સમાંથી ૧૦ કરતાં વધુ વકીલોને આ માનનીય અદાલતના માનનીય ન્યાયાધીશો તરીકે ઉન્નત કરવામાં આવ્યા હતા,

જેમાંથી કેટલાકને ભારતની માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતમાં પણ ઉન્નત કરવામાં આવ્યા હતા. અન્યને સિનિયર એડવોકેટ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે અને તેઓ પોતાના હક્કે અગ્રણી કાનૂનજ્ઞ છે. અદાલતો પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધા અને માનના કારણે મેં સ્વયં મારી પુત્રી સહિત યુવા વ્યક્તિઓને આ વ્યવસાય અપનાવવા પ્રોત્સાહિત અને સમર્થન આપ્યું છે. હું જણાવું છું કે આ સંસ્થા સાથે હું સ્વભાવતઃ એટલો ગાઢ રીતે જોડાયેલો રહ્યો છું કે હું ક્યારેય ઈશદાપૂર્વક આ માનનીય અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને ઠેસ પહોંચાડું નહીં, અને મારા તમામ ઉચ્ચારણો માટે હું વિનમ્રતાપૂર્વક ક્ષમા માગું છું.

૧૦. હું રજૂ કરું છું કે સંબંધિત સમયે, હું અનેક કારણોસર ગંભીર માનસિક અને ભાવનાત્મક તાણ હેઠળ હતો અને મને દવા તથા આરામ સૂચવવામાં આવ્યા હતા. તે સમયે મારું વર્તન ખરેખર એક અપવાદરૂપ વિચાલન હતું અને મારા તમામ ઉચ્ચારણો અંગે મને ઘેરો ખેદ છે.

૧૧. ઉપરોક્ત રીતે અહીં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે જોતા, હું અતિ આદરપૂર્વક રજૂ કરું છું કે મારા વિરુદ્ધ જારી કરાયેલ અવમાનનાની સંબંધિત નોટિસને મુક્ત કરવામાં આવે, પડતી મુકવામાં આવે અથવા પરત ખેંચવામાં આવે.”

જી. હસ્તક્ષેપકર્તાની અરજી

૮. આ દરમિયાન, વર્તમાન અવમાનના અરજીમાં આ જ બાબતનો નોંધ લેવા

માટે, સામાવાળીના પ્રેરણે કરાયેલ કેટલીક અદાલત અવમાનનાકારક ઉક્તિઓ અદાલતના ધ્યાન પર લાવવાની પરવાનગી માગતાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી અમિત પંચાલ દ્વારા હસ્તક્ષેપકર્તા તરીકે ફોજદારી વિવિધ અરજી નં. ૧/૨૦૨૦ દાખલ કરવામાં આવી. સામાવાળા અવમાનનાકારક દ્વારા તેનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો અને બંને પક્ષોની વિશદ સુનાવણી પછી, આ અદાલતે તા. ૧૯.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ અરજદારે જાહેર કરેલ મુજબ વડી અદાલતના વકીલોના વોટ્સએપ સમૂહમાં પ્રસારિત કરાયેલ સામગ્રીનો નોંધ લીધો અને વિગતવાર કારણસર આદેશ પસાર કરીને અરજદારને પક્ષકાર હસ્તક્ષેપકર્તા તરીકે મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરતાં, વર્તમાન કાર્યવાહીમાંથી તે સામગ્રીને નોંધપોથીમાં લીધી. આ કાર્યવાહી સામાવાળીની માફી સંબંધિત મુદ્દાની વિચારણા બાકી હોય ત્યારે ચાલી રહી હતી અને માફી સ્વીકારવાના પાસા પર મામલાની સુનાવણી દરમિયાન જ હસ્તક્ષેપકર્તાની ઉક્ત અરજીનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો. તેણે જૂન, ૨૦૨૦ માસમાં પ્રસારિત કરાયેલા પત્ર પર આધાર મૂક્યો હતો, જે હસ્તક્ષેપકર્તાના કહેવા મુજબ દ્વેષપૂર્વકના ઇરાદાથી અને સંબંધિત ન્યાયાધીશની બદનામી કરવા તથા વડી અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને આંચકો પહોંચાડવા માટે હતું. ન્યાયાધીશોને

દબાણમાં લેવા અને સંસ્થાને હલકી પાડવાનો પ્રયત્ન પણ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ઉલ્લેખ કરવો અનુસંગિક છે કે હસ્તક્ષેપકર્તાએ રિટ અરજી ડબલ્યુ.પી.પી.આઈ.એલ. નં. ૮૩/૨૦૨૦ દાખલ કરી છે અને ઉક્ત જનહિત અરજી બાકી છે, તથા એવું જણાયું હતું કે હસ્તક્ષેપકર્તાએ રજૂ કરેલ સામગ્રી વૈધ સ્ત્રોતમાંથી આવેલ હતી અને તે સામગ્રી સંબંધિત હોવાથી તેને નોંધપોથીમાં લેવા રજૂઆત કરવામાં આવી હતી. તેણે એડવોકેટ્સ અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ વકીલોના વર્તનને નિયમિત કરવા અને ન્યાયિક પ્રક્રિયાની પવિત્રતા જાળવવા માટે નિયમો ઘડવાની પ્રાર્થના કરી છે.

૮.૧ તેમાં આગળ એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે અદાલતો અંગે જોગવાઈ કરતી વૈધાનિક નિયમોની ગેરહાજરીમાં, અવમાનનાનો આરોપ સામનો કરતો એક વકીલ સામાન્ય રીતે અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ નિર્ધારિત દંડ વિશે જ વિચારે. તેમ છતાં, તેનો પ્રયત્ન અદાલતના ધ્યાન પર આ બાબત લાવવાનો હતો કે કાર્યવાહી અંતે તેને અદાલત સમક્ષ હાજર થવાથી પ્રતિબંધિત કરવામાં આવવાની સ્થિતિ ઊભી થઈ શકે. આ બાબત સામાવાળીએ પોતાની વ્યક્તિગત હેસિયતમાં ભારતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને સંબોધીને લખેલા તા. ૨૧.૦૩.૨૦૨૦ ના પત્રની નકલ સાથે સંબંધિત હતી અને તેણે સંદેશાઓ પ્રસારિત કર્યા હતા તથા વકીલ અદાલતના વકીલોના વોટ્સએપ સમૂહના

એવા બે સંદેશાઓને એ દલીલ માટે વિશેષરૂપે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા કે તે ન્યાયતંત્ર પરનો સીધો હુમલો જ હતો. જોકે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, પક્ષકાર/હસ્તક્ષેપકર્તાને પરવાનગી આપ્યા વિના સામગ્રી નોંધ પર લેવામાં આવી હતી.

એચ. બિનશરતી માફી – સુનાવણી અને આદેશ

૯. હસ્તક્ષેપકર્તાની અરજી સ્વીકારવામાં આવી નહોતી ત્યારબાદ, આ અદાલતે સામાવાળા અને મિત્ર અદાલતની બિનશરતી માફીના મુદ્દા પર વ્યાપક રીતે સુનાવણી કરી હતી અને તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના પોતાના વિગતવાર આદેશ દ્વારા તે સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું નહોતું. ત્યારબાદ, સામાવાળીને તેનું ગાઉન ઉતારી લેતા કુલ અદાલતના આદેશને પડકારવાના સમયે, આ પડકાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવ્યો, જ્યાં તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના આદેશને પણ પડકારવામાં આવ્યો હતો અને સર્વોચ્ચ અદાલતે આ હકીકત નોંધેલી કે માફી નામંજૂર કર્યા પછી, વધુ વિચારણા માટે મામલો સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો મામલો તા. ૧૭ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ ના રોજ, તા. ૦૯.૦૯.૨૦૨૦ ના નીચેના આદેશ સાથે નિયત કરવામાં આવ્યો હતો.

“અમે નોંધ્યું છે કે ગુજરાત વડી અદાલતે પરિષ્ઠ વકીલના ગાઉનના પુનઃસ્થાપન માટેની વિનંતી નામંજૂર કરી છે અને અદાલત અવમાનના

કાર્યવાહીમાં માફી નામંજૂર કરવામાં આવી છે અને ત્યારબાદ તેને વધુ વિચારણા માટે ચાલીબઢ્ઢ કરવામાં આવ્યું છે. બાબત ૧૭મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ના રોજ ચાલીબઢ્ઢ હોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

૨ પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અવમાનના અરજીમાં આદેશો ઉચ્ચાર્યા બાદ બંને પાસાઓને સાથે લેવામાં આવે તે યોગ્ય રહેશે. બોર્ડના અંતે, ૨૯મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૦ના રોજ ચાલીબઢ્ઢ કરો. અમે અરજદારના વિદ્વાન વકીલને આ સ્વતંત્રતા આપીએ છીએ કે, જો અરજદાર અવમાનના અરજીમાં થયેલ આદેશોથી અને સજાના આદેશથી, જો કોઈ હોય, વ્યથિત હોય, તો તે અપીલની નકલ વડી અદાલતના વિદ્વાન વકીલને બજાવી શકે અને જો તે જ પુરતી પૂર્વમુદતમાં બજાવવામાં આવે, તો તે અંગેનો પ્રતિસાદ વડી અદાલત દ્વારા દાખલ કરી શકાશે.”

આઈ. બીજુ વધારાની સોગંદનામું તા. ૧૬.૦૯.૨૦૨૦

૧૦. વધુમાં દાખલ કરાયેલું એક વધુ વધારાનું સોગંદનામું, આ અદાલતે ૨૬.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ આધાર રાખેલા બનાવોને સ્પષ્ટ કરવા માટે છે. સોગંદપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે કે અદાલતે યતિન નરેન્દ્ર ઓઝા વિ. ખેમચંદ રાજારામ કોષ્ટી અને અન્ય, ૨૦૧૬(૧૫) એસ.સી.સી. ૨૩૬ તારીખ ૩૦.૦૯.૨૦૦૬ ના અન્ય બે આદેશો અને ૧૨.૧૦.૨૦૦૬ ઉપર

પણ ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના આદેશમાં જ નિર્ભર કરવામાં આવ્યું હતું. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અવમાનના નોટિસમાં જે ભૂતકાળની ઘટનાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, તેવા પ્રસંગો પર આધાર રાખવો અથવા અદાલતે તેની વિચારણા કરવી નહીં. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે તેની સામે તેની ૩૮ વર્ષ લાંબી કારકિર્દીમાં માત્ર ત્રણ જ ઘટનાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. સિનિયર તરીકેના લગભગ ૨૧ વર્ષ વકીલ અને બાર પ્રમુખ તરીકે ૧૭ મુદતો. આ બાબતો અનુબંધ ક, ખ અને ગ માં સમજાવવામાં આવી છે. અનુબંધ એ અને બી, એમ દલીલ કરવામાં આવે છે કે સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ.બી. વકીલને ઈ.સ. ૨૦૦૫માં અદાલતમાં જ ગંભીર હૃદયરોગનો હુમલો આવ્યો હતો અને તેમને બપોરે ૧:૦૦ વાગ્યે દવા લેવાની ફરજ હતી, તથા માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી આર.એસ. ગર્ગ સમક્ષ મામલાની દલીલ કરતા સમયે તેમણે પોતાનો મોબાઇલ નિશબ્દ સ્થિતિમાં રાખ્યો હતો, પરંતુ એલાર્મ વાગી ઉઠતાં, તેથી શ્રી વકીલ વિરુદ્ધ અવમાનનાની નોંધ જારી કરવામાં આવી હતી. બારની ભાવનાઓ અત્યંત ઉગ્ર બની હતી અને બારના પ્રમુખ તરીકે ૨૦.૦૨.૨૦૦૬ના રોજ અસાધારણ સામાન્ય સભા બોલાવવામાં આવી હતી, જેમાં મીડિયા પ્રતિનિધિઓ પણ હાજર હતા. તેમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે સિનિયર એડવોકેટ શ્રી વકીલ વિરુદ્ધ જારી થયેલી સ્વપ્રેરિત અવમાનના કાર્યવાહીમાં બાર હસ્તક્ષેપ કરશે. એવું જણાવવામાં

આવ્યું હતું કે સામાવાળીએ મીડિયાને બેઠકમાં જે કહેવામાં આવ્યું હતું તે સમાચાર બોલવા અને પ્રકાશિત કરવા માટે મનાઈ કર્યા બાદ, બારના સભ્યો દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા બહુમતી અભિપ્રાયોનો બાકાત રાખતી ભાષામાં એક પ્રેસ નોંધ તૈયાર કરી હતી અને સંસ્થાની પ્રતિષ્ઠા બચાવવા માટે ખરા હૃદયથી પ્રયત્ન કર્યો હતો. પરંતુ, પાછલા વિચારમાં, તેને લાગે છે કે તેને આવું કરવું ન જોઈએ હતું અને મીડિયાએ જે કંઈ સાંભળ્યું અને સમજ્યું હતું તે બધું પ્રકાશિત કરવા દેવું જોઈએ હતું.

ત્યારે સામાવાળીને વારંવાર આવી વ્યથા સહન કરવી પડી ન હોત. એક પ્રેસ નોંધના આધારે, માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ આર.એસ. ગર્ગ દ્વારા અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ હેઠળ સ્વપ્રેરણાથી સંજ્ઞાન લેવામાં આવ્યું હતું. અદાલતે નોટિસ જારી કરી હતી. રોસ્ટર અનુસાર યોગ્ય ખંડપીઠ સમક્ષ વિચારણા માટે તે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ક્રિ- ન્યાયાધીશ ખંડપીઠે શ્રી એસ.બી. વકીલ વિરુદ્ધની અવમાનનાની કાર્યવાહી બંધ કરી દીધી હતી. જોકે, તેણે અરજદાર વિરુદ્ધ રૂ.૧૦૭.૨૦૦૬ના રોજ નોટિસ જારી કરી હતી અને ખંડપીઠે સામાવાળીની રૂ.૧૦.૨૦૦૬ના રોજ માફી સ્વીકારી હતી. માફી સ્વીકારતી વખતે સામાવાળા વિરુદ્ધ કેટલીક નોંધો કરવામાં આવી હતી.

તેથી, કરવામાં આવેલી નોંધો કાઢી નાખવા માટે એસ.એલ.પી.

(ફોજદારી) નં. ૧૧૧૪ / ૨૦૦૭ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૧૦.૧ અગાઉનો મામલો બાકી હતો ત્યારે, નિતીનકુમાર એમ. બ્રહ્મભટ્ટ વિ.

ગુજરાત રાજ્ય, [૨૦૦૬(૩) જી.એલ.આર. ૨૬૧૫], એવો બીજો એક

મામલો વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ રજૂ થયો હતો, જેમાં માનનીય શ્રી

ન્યાયમૂર્તિ ગર્ગ પરિષ્ઠ ન્યાયાધીશ હતા. અરજી પરત ખેંચવાની

પરવાનગી માગવામાં આવી હતી, કારણ કે જેમની સામે પ્રતિબંધક આદેશ

દૂર કરવામાં આવ્યો હતો તે કાઉન્સિલરોનો કાર્યકાળ પૂર્ણ થઈ જવાથી

અરજી નિષ્ફળપ્રાય બની ગઈ હતી. અદાલતે સામાવાળીની હાજરી પર

આગ્રહ રાખ્યો હતો અને મામલાને ગુણદોષના આધારે સાંભળવા પર પણ

આગ્રહ રાખ્યો હતો, જે સામાવાળા મુજબ અનાવશ્યક હતું, અને તેમાં

સામાવાળા વિરુદ્ધ કેટલીક અનિચ્છનીય ટિપ્પણીઓ કરવામાં આવી

હતી. આ ટિપ્પણીઓ સર્વોચ્ચ અદાલતે સિવિલ અપીલ નં.

૪૨૫૨/૨૦૦૬ માં કાઢી નાખી હતી. સામાવાળા મુજબ, આ એક ક્ષુદ્ર

મુદ્દો હતો, જેમાં સામાન્ય રીતે કોઈ અદાલત આવા પાસાને નોંધમાં લેતી

નથી અને ચુકાદામાંથી તે ટિપ્પણીઓ કાઢી નાખવાનો આદેશ તેમની

માફીથી સ્વતંત્ર રીતે અસ્તિત્વમાં છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે યતિન

નરેન્દ્ર ઓઝા વિ. ખેમચંદ રાજરામ કોષ્ટી અને અન્ય, ૨૦૧૬(૧૫)

એસ.સી.સી. ૨૩૬, ના મામલામાં તેમણે પોતાની ખેદભાવના અને પસ્તાવો વ્યક્ત કર્યો હતો.

૧૦.૨ ત્યારબાદ સામાવાળીએ રજૂ કર્યું છે કે બારના હિત તથા સંસ્થાઓના હિત માટે, ક્યારેક વ્યક્તિગત લાભના ભોગે પણ, અડગપણે ઉભા રહેવાના દૃષ્ટિકોણથી તેમની નોંધપાત્ર કામગીરીનો અભિલેખ રહ્યો છે. તેમણે પોતાના સોગંદનામામાં પોતાના કૃત્યોનું ગૌરવગાન કરતાં જણાવ્યું છે કે તેમણે અદાલતખંડોની અંદર તથા બહાર બંને જગ્યાએ યુવા સભ્યોના હિતનું સમર્થન કર્યું છે અને તેવા યુવા સભ્યો માટે પણ કાર્ય કર્યું છે જેમણે અરજદાર પ્રત્યે વિશ્વાસ અને શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરી છે. બારના યુવા સભ્યોને જ્યારે પીઠના રોષનો સામનો કરવો પડ્યો ત્યારે તેઓ હંમેશા તેમની તરફેણમાં ઉભા રહ્યા હતા અને અદાલતને પોતાનું વલણ નરમ કરવા સમજાવવાનો સતત પ્રયત્ન કર્યો હતો. વિવિધ પ્રસંગોએ, જ્યારે બારના યુવા સભ્યો દ્વારા ભૂલો કરવામાં આવી હતી અને તેને ગંભીરતાથી જોવામાં આવી હતી, ત્યારે તેઓ તેમની તરફથી હાજર રહ્યા હતા અને જ્યારે આવા સભ્યો સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ ગયા હતા, ત્યારે સામાવાળીની વિનંતિ પર પરિષ્ઠ વકીલો નિશુલ્ક રીતે તેમની તરફથી હાજર રહ્યા હતા. આ બધું માત્ર બાર અને પીઠ વચ્ચે સૌહાર્દપૂર્ણ સંબંધો જાળવી રાખવાના દૃષ્ટિકોણથી કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૦.૩ એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે જુનિયર સહકારીઓને વડી અદાલતમાં ચેમ્બર ફાળવવામાં આવ્યા ન હતા અને ચેમ્બરમાં કોઈ હાલની ખાલી જગ્યાઓ પણ ન હતી, ત્યારે તે સમયના મુખ્ય ન્યાયાધીશ શ્રી આર. સુભાષ રેડ્ડી (તે સમયે લોર્ડશીપ હતા) અને માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એમ.આર. શાહ (તે સમયે લોર્ડશીપ હતા) સમક્ષ વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને ૧૪૦ નવા ચેમ્બરનું નિર્માણ થયું હતું અને તેથી ૪૫૦ થુવા વકીલોને ચેમ્બર ફાળવવામાં આવ્યા છે. તેમણે પરિસરમાં પાર્કિંગ શેડની સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે પણ મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ વિનંતી કરી હતી અને ઈમારતની અંદર વકીલોની અવરજવર વધુ સરળ બને તે માટે વડી અદાલતના અલગ અલગ વિભાગો વચ્ચે પદયાત્રી પુલ બનાવવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી. બાર રૂમ, વકીલોની કેન્ટીન, મહિલાઓના કક્ષ અને વકીલોની કાનૂની પુસ્તકાલયના વીજળી ચાર્જ સંબંધિત ગંભીર પ્રશ્નોનો પણ સામાવાળીએ ઉકેલ લાવ્યો છે.

૧૦.૪ સામાવાળીના જણાવ્યા મુજબ, આવા અસંખ્ય પ્રસંગો છે, જેનો ઉકેલ લાવવામાં આવ્યો હતો અને લોકડાઉનથી ૦૭ દિવસથી પણ ઓછી અવધિમાં તેમણે બારના સભ્યો પાસેથી ફાળો માગી જરૂરિયાતમંદ વકીલો અને તેમના સહાયક સ્ટાફને લાભ પહોંચાડવા માટે નિધિ ઊભી કરી હતી. ઉદ્દેખિત હેતુ માટે વિશાળ નિધિ એકત્રિત કરવામાં આવી હતી. વિતરણ બાબતે સંપૂર્ણ ગુપ્તતા રાખવામાં આવી હતી. તેમણે પોતાના ચેમ્બરમાં

૩૦ થી ૩૫ વકીલોને પણ માર્ગદર્શન આપ્યું હતું, જેઓએ સ્વતંત્ર રીતે પોતાની વકીલાત સ્થાપિત કરી છે. તેમણે ગરીબ અને વંચિત વર્ગનું પણ ઘણી મોટી સંખ્યામાં કેસોમાં નિઃશુલ્ક પ્રતિનિધિત્વ કર્યું છે. તેમણે વકીલોને ન્યાયાધીશ તરીકે ઉન્નત કરવાની બાબતમાં પણ ગહન રસ લીધો હતો. તેમણે આ હેતુસર તત્કાલીન પ્રધાનમંત્રી સ્વર્ગસ્થ શ્રી રાજીવ ગાંધીને પણ મળ્યા હતા.

૧૦.૫ સામાવાળીનું વધુમાં એવું કહેવું છે કે અદાલતના કાર્યરત ન્યાયાધીશ પૈકીના એક ન્યાયાધીશ વિરુદ્ધ, તેમના એક ચુકાદામાં કરાયેલા કેટલાક અવલોકનોના કારણે, સંસદના કેટલાક સભ્યો દ્વારા અપમાનજનક આક્રમણ કરવામાં આવ્યું હતું. સામાવાળીએ બારના હિતમાં અત્યંત દૃઢતાપૂર્વક વલણ ધારણ કર્યું અને મહાભિયોગ પ્રક્રિયાને લગતા હસ્તાક્ષર કરનાર અનેક સાંસદોને મળ્યા હતા. તેમણે આગળ કોઈ કાર્યવાહી ન કરવા જણાવ્યું હતું.

૧૦.૬ એમ જણાવવામાં આવે છે કે જ્યારે ઓગસ્ટ, ૨૦૧૧ માં બેન્ચના વરિષ્ઠ સભ્યને ઉચ્ચ પદે ઉન્નતિ માટે અવગણવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે તેમણે આ મુદ્દે સમજાવવા માટે તે સમયના ભારતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ સ્વર્ગસ્થ શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એસ.એચ. કપાડિયાને મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે કેટલીક વકીલોને ઉચ્ચ પદે ઉન્નતિ આપવા બાબતનો પ્રસ્તાવ પણ આગળ ધપાવ્યો હતો અને તે હેતુસર કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રીને પણ મળ્યા હતા.

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેમણે નિઃસ્વાર્થભાવથી સંસ્થાના કલ્યાણ અને સુધારણા માટે પોતાને સમર્પિત કરી સેવા આપી હતી અને તેથી, તેમના કૃત્યો અને ઉચ્ચારોને અલગથી નહીં પરંતુ ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિના સંદર્ભમાં વિચારવામાં આવે.

જે. ગુણદોષના આધારે સુનાવણી

૧૧. આ અદાલતના આદેશને અનુસરીને, માફીની વિનંતી સ્વીકારવામાં ન આવતા ગુણદોષના આધારે સુનાવણી અનિવાર્ય બની હતી, તેથી જે આક્ષેપો અંગેનું સંજ્ઞાન અગાઉથી જ લેવામાં આવ્યું હતું, તે અંગે સ્પષ્ટતા જરૂરી હોવાનું માનવામાં આવ્યું.

તે મુજબ, આ અદાલતે ૧૭.૦૯.૨૦૨૦ ના રોજ વિશિષ્ટ પ્રશ્નો ઉઠાવ્યા અને નીચેનો આદેશ કર્યો :-

“૧. આજે જ્યારે મામલો સુનાવણી માટે બોલાવવામાં આવ્યો, ત્યારે સામાવાળીને તેની ઉપસ્થિતિમાં અને તેના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલો મારફતે જાણ કરવામાં આવી હતી કે આ અદાલતે ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ નોટિસ જારી કરવાની અવસ્થાએ સંજ્ઞાન લીધું છે અને આ અદાલતે સામાવાળીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલો સમક્ષ ખાસ પ્રશ્નો ઉઠાવ્યા હતા, (૧) કે સામાવાળા સામે મુકાયેલા આક્ષેપો વધુ સ્પષ્ટ થાય અને તે બાબતમાં કોઈપણ પ્રકારનો વિવાદ ટાળવા માટે

સામાવાળીને પોતાના વિષયક સંતોષ મુજબ કોઈ વધુ સ્પષ્ટીકરણની જરૂરિયાત અનુભવાય છે કે કેમ, (૨) જો તેનો જવાબ નકારમાં હોય, તો શું સામાવાળી, જે પહેલેથી જ નોંધ પર લાવવામાં આવ્યું છે તે સિવાય, કોઈ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરવા ઇચ્છે છે, અને (૩) જો તેનો જવાબ પણ હકારમાં ન હોય, તો શું સામાવાળા ગુણદોષના આધારે દલીલ આગળ વધારવા ઇચ્છે છે.

૨. સામાવાળા સાથે પરામર્શ કર્યા બાદ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બંને પ્રશ્નો (૧ અને ૨) નો જવાબ નકારમાં આપવામાં આવી રહ્યો છે, કારણ કે તેમણે લગાવવામાં આવેલા આરોપોને સ્પષ્ટપણે સમજી લીધા છે અને સામાવાળા દ્વારા અગાઉથી જ રજૂ કરાયેલ સામગ્રી સિવાય કોઈ વધુ પુરાવા રજૂ કરવાની જરૂર નથી. તેમ છતાં, એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે કોઈ ફોજદારી અવમાનના રચાતી નથી અને તેથી, ગુણદોષના આધારે રજૂઆતો કરવાની જરૂર પડશે. વધુમાં, આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલ જવાબી સોગંદનામું તથા વધારાના સોગંદનામાઓનો વિચાર કરવામાં આવે તેવી પણ વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૩. તેથી, આ મામલો લાયકાતના આધાર પર સુનાવણી માટે આવતીકાલે, અર્થાત્ ૧૮.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ બપોરે ૨:૩૦ વાગ્યે, વિદ્વાન વકીલોની વિનંતી મુજબ, નિયત કરવામાં આવે છે.”

૧૧.૧ તે સ્પષ્ટપણે અને નિર્વિવાદ શબ્દોમાં, માનનીય વરિષ્ઠના સૂચન પર, નકારવામાં આવ્યું છે

મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાના પ્રસ્તાવન માટેના વકીલો દ્વારા રજૂઆતો કરવામાં આવી હતી અને તેમાં કોઈ અસ્પષ્ટતા નહોતી, અને હકીકતમાં સામાવાળીના મનમાં આરોપોના સંબંધમાં સંપૂર્ણ સ્પષ્ટતા હતી. નીચે દર્શાવ્યા મુજબ, બંને પક્ષોએ વિસ્તૃત રજૂઆતો કરી છે અને આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે હાલના મામલામાં ઊભા થતા દરેક મહત્વપૂર્ણ પાસા અંગેના કારણવિચાર નીચે મુજબ છે.

કે. વકીલશ્રીઓની મૌખિક રજૂઆતો

૧૨. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતારે, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોષી દ્વારા પૂરક રીતે, વિગતવાર અને ઉષ્માભરી રજૂઆતો કરી આ અદાલતને વિનંતી કરી કે કલમ ૨(સી)(૧) હેઠળનો આરોપ અદાલતને કલંકિત કરવા બાબતનો છે. અદાલતની અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૨(સી)(૨) અને કલમ ૨(સી)(૩) લાગુ પડતી નથી, જે ન્યાયિક કાર્યવાહીનો યોગ્ય પ્રવાહ ભંગ કરવો તથા ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ અને અવરોધ ઊભો કરવાનું પ્રદાન કરે છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા મુજબ, ‘અદાલત’ શબ્દની વ્યાખ્યા અધિનિયમમાં ક્યાંય એવી રીતે કરવામાં આવી નથી કે જેમાં વહીવટી શાખાનો સમાવેશ થાય. તેમની

રજૂઆત મુજબ, કલમમાં આવેલ ‘અદાલત’ શબ્દનો ઉદ્દેશ માત્ર ન્યાયાધીશો માટે જ છે.

ન્યાયાધીશો વિશે વ્યક્તિગત રીતે અથવા સામૂહિક રીતે માત્ર ટિપ્પણીઓ કરવી, તે માત્રથી અદાલતને કલંકિત કરવાને બરાબર થઈ શકે છે, પરંતુ, જ્યારે રજિસ્ટ્રી વિશે કંઈપણ ઉચ્ચારવામાં આવે ત્યારે એવું કહેવાઈ શકે નહીં.

૧૨.૧ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે અરુન્ધતિ રોય, ઇન રે [(૨૦૦૨) ૩ એસ.સી.સી. ૩૪૩] ના ચુકાદા પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. રજિસ્ટ્રીનું કાર્ય સંપૂર્ણપણે ભિન્ન હોવાને કારણે, રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ કોઈપણ નિવેદનને બહાર રાખવું જરૂરી છે, ભલે અદાલત આમાંથી કોઈપણ ટિપ્પણીઓને યોગ્ય અને સત્ય સ્વીકારવા તૈયાર હોય. તેમના મુજબ, અવમાનના ત્યારે જ બને છે જ્યારે આક્ષેપો અને ઉચ્ચારણો ન્યાયાધીશ તેમના ન્યાયિક પદમાં કાર્ય નિભાવતા હોય તે સંદર્ભે કરવામાં આવ્યા હોય.

૧૨.૨ તેમણે સુબ્રમણિયન સ્વામી વિ. અરુણ શૌરી, [(૨૦૧૪) ૧૨ એસીસી ૩૪૪], ના નિર્ણય પર પણ આધાર મૂકવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, જેમાં પાંચ માનનીય ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે તપાસ પંચ અદાલત નથી, જ્યાં હકીકતમાં તે સમયના સર્વોચ્ચ અદાલતના કાર્યરત ન્યાયાધીશને, કર્ણાટકના ભૂતપૂર્વ મુખ્યમંત્રી શ્રી રામકૃષ્ણ હેગડે દ્વારા

થયેલ હોવાનું આક્ષેપિત કરાયેલ કરેલાં અને ન કરેલાં કાર્યોની તપાસ કરવા માટે, ૧૯૫૨ના હેઠળ તપાસ પંચના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે પંચ ‘અદાલત’ નથી અને તેથી આક્ષેપિત અદાલતઅવમાનકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રકાશનને ફોજદારી અદાલત અવમાનનાની વ્યાખ્યા હેઠળ આવરી લેવાયેલ ગણવામાં આવ્યું ન હતું.

૧૨.૩ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે સ્વીકાર્યું છે કે અદાલત માટે ‘ગેમ્બલિંગ ડેન’ જેવા શબ્દો કોઈએ પણ વાપરવા જોઈએ નહોતા અને આવા શબ્દો કહેવું કતઈ ન્યાયસંગત કે સ્વીકાર્ય નહોતું, પરંતુ તે શબ્દોને જરા પણ અર્થમાં ન્યાયાધીશો વિરુદ્ધના કોઈ આક્ષેપ તરીકે ગણાવી શકાય તેમ નથી. સામાવાળી, જ્યારે તેમણે તે ઉચ્ચારણો કર્યા, ત્યારે ન્યાયાધીશો વિરુદ્ધ કોઈ કલંક આક્ષેપ મૂકી રહ્યા નહોતા, પરંતુ રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ હતા; હા, નિશ્ચિતપણે એવા શબ્દો વાપરવા યોગ્ય નહોતા. તેમણે વધુમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું અને વિનંતી કરી કે તે ઉચ્ચારણોને વિવિધ પ્રાપ્ત થયેલ ફરિયાદોના સંદર્ભમાં જોવામાં આવે, જેમાં બાબતો આગળ વધતી નહોતી અને પ્રક્રિયા થતી હોવા છતાં પણ તે રજિસ્ટ્રીની મનસ્વી ઈચ્છા મુજબ કરવામાં આવતી હતી. અમિક્સ ક્યુરી દ્વારા કે અન્ય કોઈ દ્વારા એવું ક્યાંય જણાવવામાં આવ્યું નથી કે કરાયેલા તે બધા આક્ષેપો ખોટા હતા.

અવમાનના અદાલતે પોતાના નિષ્કર્ષોમાં એ ઠરાવવું જરૂરી રહેશે કે જેના આધારે આ પ્રહારો કરવામાં આવ્યા છે તે પાયો ટકી શકનાર નથી.

૧૨.૪ પરિષ્ઠ વિદ્વાન વકીલે વધુમાં તેમના સોગંદનામા સાથેના પરિશિષ્ટ-એમ પર ભાર મૂક્યો, જેમાં પ્રમુખને સંબોધિત અનેક વૉટ્સએપ સંદેશાઓ સમાવિષ્ટ છે, જે નોંધણી શાખા વિરુદ્ધની ફરિયાદો વિશે તારીખો અને નામો સાથે દર્શાવે છે અને આ વાસ્તવિક ફરિયાદો છે તથા એમ કહેવાયું નથી કે તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે. તે અંગે ન્યાયિક નોંધ લેવામાં આવી શકે. જો કોઈ પરિશિષ્ટ-એમ તરફ નજર કરે, તો પરિષ્ઠ વિદ્વાન વકીલ શ્રી દાતારના જણાવ્યા મુજબ, તે સંદેશાઓ મનને ઝંઝોળી નાખનાર છે. તેમણે ચેન્નાઈ બારનું ઉદાહરણ પણ આપ્યું, જ્યાં પરિષ્ઠ વિદ્વાન વકીલે ૧.૩૦ કરોડ એકત્રિત કર્યા હતા, કારણ કે બારના કુલ સભ્યોની સંખ્યા ૧૩,૦૦૦ હતી અને એપ્રિલ તથા મે મહિનામાં તેમણે દરેક કનિષ્ઠ સભ્યને રૂ. ૫,૦૦૦/- આપ્યા હતા, કારણ કે તેઓ જ્યાં રહેતા હતા તે સ્થળના ભાડાની ચુકવણી કરવામાં અસમર્થ હતા. તેમની પાસે મોટરસાયકલના ઇંધણ માટેની રકમ પણ નહોતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, ૦૨.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ સામાવાળીએ હતાશામાં રાજીનામું આપ્યું હતું. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી કે સર્વોચ્ચ અદાલતમાં સર્વોચ્ચ અદાલતની નોંધણી શાખા વિરુદ્ધ, જેમાં દુર્વ્યવહારનો પણ સમાવેશ થાય છે, લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપોની તપાસ માટે સી.બી.આઈ.ના પોલીસ

અધિકારીઓની નિમણૂક કરવી જરૂરી હતી. તેમણે સાન્યાલ સમિતિના અહેવાલનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં જણાવાયું છે કે ફોજદારી અદાલતો ત્રણ પરિમાણોમાં વહેંચાયેલ છે. તેથી તેમણે આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું છે કે સામાવાળીએ કંઈપણ બેફામ કર્યું નથી.

૧૨.૫ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે જુલાઈ, ૨૦૨૦માં રજિસ્ટ્રીનું કાર્ય તીવ્ર બની ગયું હતું. તેમણે વધુમાં આગ્રહ કર્યો કે કલમ ૨(સી)(૧) સાબિત થતી નથી, કારણ કે ઉચ્ચારવામાં આવેલા નિવેદનો ક્યારેય ન્યાયતંત્રના સંદર્ભમાં નહોતા. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે અદાલતે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ તરફ દ્રષ્ટિ ફેરવવી જરૂરી છે અને સત્ય શોધવું જરૂરી છે, તથા અદાલત જાહેર ફરજની આવશ્યકતાને અવગણી શકતી નથી. તેમણે વધુમાં આગ્રહ કર્યો કે જે વાસ્તવિક પાયા પર સામાવાળીએ નિવેદનો કર્યા હતા તે અસાધારણ પરિસ્થિતિઓ હતી, જેમાં વકીલોનો વિશાળ બહુમતિ વર્ગ પીડાઈ રહ્યો હતો. તેમણે આગ્રહ કર્યો કે સામાવાળીએ અદાલતની અવમાનનાનો કોઈ કૃત્ય ફરીથી કર્યો નથી અને સામાવાળા વિરુદ્ધ અગાઉ જે પ્રસંગોમાં કાર્યવાહી આરંભવામાં આવી હતી તે તેમણે આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કર્યા હતા. તેમણે આગ્રહ કર્યો કે કોઈ શ્રેણી રચાતી નથી અને એમ કહેવું ખોટું છે કે તેણે આવો પ્રસંગ વારંવાર કર્યો છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના મતે, વરિષ્ઠ વકીલ પાસેથી તેનો ગાઉન છીનવી લેવું તે વ્યક્તિના વ્યવસાયિક મૃત્યુ સમાન ગણાશે,

જે જરૂરી દંડ કરતાં વધુ છે અને તેથી વધુ કોઈ દંડ અસરકારક કરવામાં આવવો જોઈએ નહીં. તેમણે પુનરાવર્તિત રીતે આગ્રહ કર્યો કે અદાલતની અવમાનનાનો કોઈ કેસ બનતો નથી. તેની ક્રિયામાં ન્યાયતંત્રને હીન દર્શાવતું કંઈ નથી. તેમના મતે, માફી હજી યથાવત છે; બચાવરૂપે જે કંઈ કહેવું જરૂરી હતું, તે કહેવાઈ ચૂક્યું છે.

૧૨.૬ અદાલતના અવમાનના અધિનિયમની કલમો ૧૩, ૧૩(એ) અને ૧૩(બી) પર આધાર રાખીને, તેમણે દલીલ કરી છે કે તેમના જણાવ્યા મુજબ ન્યાયના કાર્યમાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ હોવો આવશ્યક છે, જે અદાલતના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩(એ) હેઠળ જરૂરી છે, અને હાલના અરજદારના મામલે આપું કંઈ અસ્તિત્વમાં નથી. તેમણે બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ શ્રી દીપક મિશ્રાને સંબોધીને મોકલાયેલા પત્રવ્યવહાર પર આધાર રાખ્યો છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, કલમ ૨(સી) હેઠળ અવમાનના પરા થતી નથી અને પુનરાવર્તનનું કૃત્ય પરા નથી. તેથી, તેમના જણાવ્યા મુજબ, એકવાર માફી રજૂ થઈ જાય પછી બીજી સજા વાજબી નથી. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી છે કે ફરિયાદ પર ફરિયાદ આપવામાં આવી હતી, છતાં કોઈ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નહોતું. તેમણે આગળ દલીલ કરી છે કે કલમ ૨(સી) લાગુ પડતી નથી અને નોટિસને મુક્ત કરવામાં આવે.

૧૨.૭ તેમણે વધુમાં એમ જણાવ્યું છે કે માફી રજૂ કરતાં અને સોગંદનામું દાખલ કરતાં, તેમણે નોંધપોથી પર મૂકાયેલ સામગ્રી પરથી એ પણ દર્શાવ્યું છે કે ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના ભૂતપૂર્વ પરિષ્ઠ ન્યાયાધીશ લોર્ડશીપ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દીપક ગુપ્તાએ પણ રજિસ્ટ્રીના વર્તન અંગે ફરિયાદરૂપ નિવેદન કર્યું છે. તેવી જ રીતે, તે સમયના ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ શ્રી રંજન ગોગોઈએ પણ રજિસ્ટ્રીના વર્તન અંગે પોતાની નારાજગી વ્યક્ત કરી હતી અને સર્વોચ્ચ અદાલતને રજિસ્ટ્રી પર નજર રાખવા માટે સી.બી.આઈ.ના અધિકારીઓની નિમણૂક કરવાની જરૂર પડી હતી. એવો પ્રસ્તાવ પણ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે પોલીસ અધિકારીઓના સ્વરૂપમાં અધિકારીઓના અલગ-અલગ કેડર રચવામાં આવે જેથી રજિસ્ટ્રી અને તમામ વકીલો વચ્ચેના સાંઠગાંઠની તપાસ અને ચકાસણી કરી શકાય. તેથી તેમણે વિનંતી કરી છે કે શ્રી ઓઝાના ઉચ્ચારોને માત્ર ગુજરાત રાજ્યમાં જ નહીં પરંતુ અન્ય રાજ્યોમાં પણ આધારભૂત પાયો પ્રાપ્ત છે, જ્યાં રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ ગંભીર પ્રશ્નચિહ્નો ઉદ્ભવે છે. તેમણે વધુમાં આ પણ રજૂ કર્યું છે કે અદાલતનો અપમાન અધિનિયમની કલમ ૨(સી) હેઠળ અદાલતનો અપમાનનો ગુનો બનતો નથી. આ બાબત તેમના દ્વારા ૧૬.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ દાખલ કરાયેલા અંતિમ જવાબી સોગંદનામામાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે, જેમાં તેમણે સમજાવ્યું છે કે અગાઉના કેસોમાં શા માટે અદાલતનો અપમાન બનતો નથી.

૧૨.૮ ઉપરોક્ત રીતે ઉદ્દેખ કરવામાં આવ્યો છે તેમ, અમારી સમક્ષ એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે કે કલમ ૨(સી)(૧) કલંકજનક કૃત્ય અથવા એવા કૃત્યોનો ઉદ્દેખ કરે છે, જે કોઈપણ અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરે છે અથવા ઘટાડે છે અથવા ઘટાડવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે, જે હાલના કેસમાં ક્યારેય લાગુ પડતું નથી. કલમ ૨(સી)(૧) હેઠળનો આક્ષેપ સાબિત થયો હોવાનું માનવામાં આવી શકે નહીં, કારણ કે ‘અદાલત’ ની વ્યાખ્યા ક્યાંય આપવામાં આવી નથી. ન્યાયાધીશો અંગે વ્યક્તિગત રીતે અથવા સમૂહરૂપે ટિપ્પણીઓ કરવી એ અદાલતને કલંકિત કરવા બરાબર ગણાશે, પરંતુ જ્યારે વહીવટી શાખા વિષે કહેવામાં આવે ત્યારે નહીં. રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ કોઈપણ નિવેદનને બહાર રાખવાનું રહેશે, ભલે અદાલત અંગેની દલીલો સ્વીકાર્ય ન હોય. ટીકા તો રજિસ્ટ્રીની કાર્યપદ્ધતિની કરવામાં આવી રહી છે, જે અદાલત પોતે કરતાં સર્વથા ભિન્ન બાબત છે.

૧૨.૯ “જુગારખાનું” એવો ઉદ્દેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે એવો ઉદ્દેખ થયો જ ન જોઈએ, તેમ છતાં ન્યાયાધીશો વિરુદ્ધ અતિસૂક્ષ્મ એવો પણ કોઈ આક્ષેપ સંકેતરૂપે કરાયેલો નથી. તેનાથી ન્યાયાધીશો વિરુદ્ધ કોઈ કલંકારોપણ થતું નથી અને સત્તાઓના પ્રયોગનો મૂળ હેતુ અદાલતની પ્રતિષ્ઠાને થતી હાનિ રોકવાનો હોવાથી, આ પરિષદથી અદાલત પ્રત્યે કોઈ અનાદર સર્જાયો હોવાનું દર્શાવતું કશું નથી. વધુમાં, અધ્યક્ષને પ્રાપ્ત

થયેલો વોટ્સએપ સંદેશ અને કરવામાં આવેલી ફરિયાદોની સંખ્યા વાસ્તવિક હતી. તે હકીકતનો ન્યાયિક સંજ્ઞાન લઈ શકાય. સર્વોચ્ચ અદાલતની રજિસ્ટ્રીમાં કુપ્રથાઓ અટકાવવા માટે પોલીસ અધિકારીઓની નિમણૂક જરૂરી હતી, એમ કહીને પણ ચુકિતકરણ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે શ્રી ઓઝાએ વ્યક્ત કરેલી વ્યથા પર માત્ર એટલા કારણે વિચાર કરવો જરૂરી છે કે તે રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ છે અને અદાલતનો અર્થ અદાલતના ન્યાયાધીશો એવો થાય.

એલ. અમિકસ ક્યુરીની રજૂઆત

૧૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતા, અમિકસ ક્યુરી તરીકે, બાબતના નિરાકરણમાં સહાયરૂપ થવા માટે અદાલતે અદાલત સમક્ષ દલીલો રજૂ કરવા વિનંતી કરી હતી. તેમણે પોતાની દલીલોને વિગતવાર રીતે આઠ અલગ ભાગોમાં વિભાજિત કરી છે. તેમણે પ્રારંભે જ ખૂબ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે, અમિકસ ક્યુરી તરીકેની પોતાની ભૂમિકામાં, તેઓ આ બાબતથી સચેત છે કે તેમને જે કંઈ કરવાનું છે તે અદાલતના મિત્ર તરીકે કાર્ય કરવાનું છે. તેઓ આ બાબતથી પણ સચેત છે કે આ સ્વપ્રેરિત અવમાનના અરજી છે, જેમાં કોઈ સામાવાળા પક્ષકારો નથી અને તેથી, તેમની બધી રજૂઆતો અમિકસ ક્યુરી તરીકેની તેમની ભૂમિકાને ધ્યાનમાં

રાખીને જ કરવામાં આવશે. તેમણે તેને નીચે મુજબ કેટલાક વિષયોમાં વિભાજિત કર્યું:

(૧) રજિસ્ટ્રી અદાલતથી અલગ નથી

૧૩.૧ તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે કલમ ૨(સી)(૧) ફોજદારી અવમાનના અંગે કહે છે, તેથી રજિસ્ટ્રી અદાલતની વ્યાખ્યામાં આવતી નથી એવી રજૂઆત કરવી ખોટી છે. ન્યાયિક વિભાગ અને વહીવટી વિભાગ જુદા નથી. તેમના મુજબ, રજિસ્ટ્રી વિના અદાલત હોઈ શકે નહીં. ન્યાયાધીશો અને રજિસ્ટ્રી અવિભાજ્ય છે. તેમણે તે જ નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ કર્યું છે, જેઓનો આધાર લઈને વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારએ એવી દલીલ કરી છે કે અરુન્ધતી રોય (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં પરિચ્છેદ ૨૧ આ બાબત કહે છે. અરુણ શૌરી (ઉપરોક્ત) ના કેસની બાબત સુધી, તેમાં રજિસ્ટ્રીના આ પાસાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નહોતો. તેમણે આ કેસના પરિચ્છેદ ૧૦.૧ અને ૧૦.૨ ની ચર્ચા કરી છે, જેમાં જણાવાયું છે કે શું અવમાનના કાર્યવાહીમાં સત્યને બચાવ તરીકે રજૂ કરી શકાય. તેમના મુજબ, અદાલતની વ્યાખ્યામાં રજિસ્ટ્રીનો સમાવેશ થાય છે કે કેમ તેવા આ મુદ્દા સંબંધે તેને કોઈ પૂર્વદષ્ટાંતમૂલ્ય હોઈ શકે નહીં. તેમણે ઈન રી: મોહિત ચૌધરી, (૨૦૧૬) ૧૬ એસ.સી.સી. ૭૮ ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. તેમણે દલીલ કરી છે કે ન્યાયાધીશો વિરુદ્ધ જરા પણ આડકતરી આક્ષેપ નથી અને તે માત્ર રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ જ છે, એવું કહેવું

અયોગ્ય છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ અદાલતે પોતાના તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના આદેશમાં (પરિચ્છેદ ૧૨ અને ૨૨ ખાતે) પ્રથમદષ્ટયા આ પાસું નોંધ્યું હતું. નિશ્ચિતરૂપે, પરિચ્છેદ ૨૨માં એવું જણાવાયું છે કે ગુણદોષના આધાર પર મામલાની દલીલ કરતી વખતે તે સામાવાળીના હકને હાનિકારક બનશે નહીં.

(૨) શું ઉચ્ચારણો લોકોના વિશ્વાસને હચમચાવી દે છે ૧૩.૨ વિદ્વાન એમિકસ ક્યુરીએના જણાવ્યા અનુસાર, શ્રી ઓઝાની તરફથી સાત મુખ્ય નિવેદનો કરવામાં આવ્યા છે. પ્રેસ ઇન્ટરવ્યુમાં, મૂળભૂત રીતે તેઓ એ જણાવવા માગતા હતા કે વડી અદાલત ધનિક લોકો માટે કાર્ય કરે છે. તેમણે આ નિવેદનો દર્શાવવા માટે પ્રેસ બેઠકની અંગ્રેજી અનુવાદ નોંધ પર આધાર રાખ્યો, જેઓમાં જાહેર વિશ્વાસને હચમચાવી દેવાની વૃત્તિ છે.

૧૩.૨.૧ વ્યવસ્થા શ્રી ખંભાતા જેવા લોકોની છે, જે અદાલતમાં આવે છે અને ન્યાય મેળવે છે.

૧૩.૨.૨ કેટલાક ન્યાયાધીશો ઉદાર હોવાથી, રજીસ્ટ્રી સાથે કામ ચલાવી શકાય.

૧૩.૨.૩ રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો હોય તે સમયગાળામાં શ્રી ખંભાટા અથવા સન ફાર્મા જેવા પ્રભાવશાળી વ્યક્તિઓના કેસોને છોડીને કોઈપણ કેસમાં આગળ કાર્યવાહી થતી નથી.

૧૩.૨.૪ અબજોપતિઓ બે દિવસમાં આદેશો મેળવીને ચાલ્યા જાય છે.

૧૩.૨.૫ આ જુગારખાનું છે. જો ગરીબ લોકો ઘરે પાંચ રૂપિયામાં જુગાર રમે, તો પોલીસ તેમને ધરપકડ કરી શકે છે.

૧૩.૨.૬ તેણે વડી અદાલતને પડકારતાં જણાવ્યું કે તેને કોઈએ ઉશ્કેર્યો નથી અને તે ઈચ્છે છે કે વડી અદાલત તેની સામે અદાલતની અવમાનનાની કાર્યવાહી શરૂ કરે.

૧૩.૩ તેમણે આ અદાલત સમક્ષ આગ્રહ કર્યો કે, તે માત્ર વડી અદાલતના રજિસ્ટ્રી માટે જ નિર્ધારિત છે, એવું સહેલાઈથી કહી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં આ અદાલતનું ધ્યાન આ અદાલત દ્વારા ૦૮.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ જારી કરાયેલા નોટિસના આદેશ તરફ દોર્યું, એ રજૂઆત કરવા માટે કે તેમાં પાંચ નિવેદનો છે (ફક્ત ૬માં), જે પાંચ વ્યાપક આક્ષેપોનું સંક્ષેપરૂપ નિરૂપણ કરે છે.

૧૩.૪ તેમણે વધુમાં આ પણ આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું કે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારે, હસ્તક્ષેપકર્તાને પક્ષકાર તરીકે જોડવાની પરવાનગી ન અપાયા પછી નોંધ પર લેવાયેલા પત્ર વિશે કંઈ કહ્યું નથી અને આ સમગ્ર સામગ્રીને અલગ અલગ નહીં પરંતુ સંચિત રીતે જોવાની જરૂર પડશે. તેમણે આગ્રહ કર્યો કે જ્યારે ભારતમાં માત્ર ૧% અથવા વધારેમાં વધારે ૫% અબજોપતિઓ છે, ત્યારે અદાલતો માત્ર અબજોપતિઓ માટે જ છે એવું કહેવું, જનવિશ્વાસને નિશ્ચિતપણે ડગમગાવી દેશે, કારણ કે એવો અર્થ

નીકળે કે લોકોના ૯૫% હિસ્સાને તેમની આર્થિક સ્થિતિને કારણે ન્યાય મેળવવાનો અધિકાર નથી.

(૩) તમામ આક્ષેપો ખોટા હોવાનું સાચા ઠર્યા

૧૩.૫ અમીક્સ ક્યુરીએનું કહેવું છે કે માનનીય પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર તરફથી કરવામાં આવેલ આ ભાર મૂકવો કે કરવામાં આવેલા આક્ષેપો સાચા છે, તેને કોઈ આધાર નથી. તેમણે ફરિયાદ પ્રપત્રનો આધાર લઈને એ રજૂ કર્યું કે ઘણા લોકોએ ગંભીર ફરિયાદો કરી છે અને તેથી તથ્યાત્મક પાયો અગાઉથી જ ઉપલબ્ધ છે. માનનીય પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા મુજબ, ત્રણ પરિષ્ઠ ન્યાયાધીશોની સમિતિનો એક અહેવાલ છે, જેણે તથ્યોની શોધખોળની પ્રક્રિયા હાથ ધરી હતી અને તે અહેવાલ ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં એવું નિષ્કર્ષ કરવામાં આવ્યું હતું કે કોઈપણ આક્ષેપને માન્ય એવો કોઈ આધાર પ્રાપ્ત થયો નથી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, સમિતિનો અહેવાલ નોંધ પર લેવો જરૂરી છે, કારણ કે અદાલતની અવમાનનાની કાર્યવાહી દરમિયાન પુરાવાના કડક નિયમો લાગુ પડતા નથી. સામગ્રીનું અવલોકન કરીને તેને નોંધ પર લેવાની રહે છે. ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ના સમિતિના અહેવાલ વિશે અરજદાર સારી રીતે વાકેફ છે. તેને બાર એસોસિયેશનના પ્રમુખ તરીકેની તેની હેસિયતથી તેની નકલ મોકલવામાં આવી છે. માનનીય અમીક્સ ક્યુરીએએ રજૂ કર્યું કે જ્યારે કોઈ સત્યનો બચાવ ઉપસ્થિત કરે છે, ત્યારે અવમાનના કરનાર

પર એ સાબિત કરવાની ફરજિયાત જવાબદારી રહે છે કે તેના આક્ષેપો સાચા છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી કે ભલે અદાલત આ ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિના અહેવાલને માન્ય ન ગણે અને વર્તમાન અરજિના પાના પર થી ૭૯ સુધીના વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદને જોવે, તો સુશ્રી મિતલ પટેલના નિવેદનો સિવાય, જેને સૌથી પ્રબળ કહી શકાય, બાકીના બધા નિવેદનો સંયમ સાથે કરવામાં આવ્યા છે. જ્યારે સત્યને બચાવ તરીકે સ્વીકારવા માટેનો પાયો નોંધમાંથી કંઈપણ બહાર આવતો નથી. રે: પ્રશાંત ભૂષણ વિ. અન્ય, [૨૦૨૦ એસએસસી ઓનલાઈન ૬૯૮], ના કેસની જેમ, સામાવાળા પોતાનાં જ પાયા પર અડગ રહી શક્યો હોત, જે તેણે કર્યું નથી, અને તેથી એવું કહી શકાય કે સત્યને બચાવ તરીકે સ્વીકારવા માટે જરૂરી પાયો અસ્તિત્વમાં નથી.

(જ) પ્રત્યેક અદાલત અવમાનના અલગ પ્રકારની હોય છે અને તેને અલગથી જોવાની જરૂર છે

૧૩.૬ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર અદાલતના અવમાનનાનો દરેક પ્રસંગ સ્વતંત્ર અને વિશિષ્ટ હોય છે અને તેનું અલગથી અવલોકન થવું જોઈએ. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારે યોગ્ય રીતે રજૂ કર્યું તેમ, પરિશિષ્ટ ડબલ્યુ, એક્સ, વાય ખાતે જે ટિપ્પણીઓનો આધાર અવમાનનાકારક દ્વારા લેવો ઈચ્છવામાં આવે છે, તે ન તો અસંયમિત છે

અને ન તો અપમાનજનક છે. ન્યાયસંગત ટીકા અંગેની દલીલની ચર્ચા પ્રશાંત ભૂષણ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં (ફરો ૫૯ અને ૬૦ ખાતે) કરવામાં આવી છે. તેથી તેમણે દલીલ કરી છે કે સમૂહરૂપે તમામ ઉચ્ચારણો અદાલતના અપમાનના અધિનિયમની જોગવાઈઓને આકર્ષવા સક્ષમ છે. તેમણે વધુમાં એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે આધારરૂપ બનાવાયેલા તે પાંચ મુદ્દાઓનો પાયો નોંધપોથી પરથી કોઈ માન્ય આધાર વિનાનો હોવાનું બહાર આવ્યું છે. સામાવાળી—અપમાનનાકારક પોતાનાં જ આધાર પર અડગ રહી શક્યો હોત, જેમ શ્રી પ્રશાંત ભૂષણે કર્યું હતું, પરંતુ તેણે તે કર્યું નથી.

(૫) પુનરાવર્તિત ઘટનાઓ ૧૩.૭ અમિકસ ક્યુરીએ આ અદાલતને વર્તમાન સામાવાળા વિરુદ્ધની અપમાનનાની ત્રણ ઘટનાઓની તપાસ કરવા માટે વિનંતી કરી. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ના આદેશમાં બે થી ત્રણ ઘટનાઓ વર્ણવવામાં આવી છે. વર્ષ ૨૦૦૬માં કોઈ અપમાનના થઈ ન હતી એવું કહેવું ખોટું છે, વધુમાં, તે કાયદાની પકડમાંથી છટકી શકશે નહીં.

(૬) ગૌરવશાળી ભૂતકાળ નિસ્સરણ માટે આધાર બની શકતો નથી

૧૩.૮ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતાના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલા અંતિમ સોગંદનામામાં તેણે પોતાના ગૌરવશાળી ભૂતકાળ તરફ ધ્યાન દોરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. તેના ગૌરવશાળી ભૂતકાળ વિષે સૌ

કોઈ અવગત છે; તેમ છતાં, જો તેની રજૂઆતો સ્વીકારવામાં આવે, તો વકીલનો ગૌરવશાળી ભૂતકાળ તેમને કોઈપણ પ્રકારનો અદાલત અવમાન કરવાનો પરવાનો આપી દેશે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી કે, જો વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારની રજૂઆતો સ્વીકારવામાં આવે, તો જે કોઈનો ગૌરવશાળી ભૂતકાળ હોય તે દરેક માટે તે સંપૂર્ણ મુક્ત પરવાનો બની જશે અને તેના તરફથી કરવામાં આવેલ નિર્લજ્જ કૃત્ય પણ આવી પ્રકારની રજૂઆતોના આધારે છોડવામાં આવવું પડશે. એકમાત્ર એક વર્તન પણ અત્યંત ગંભીર હોઈ શકે છે, કારણ કે તે ફોજદારી અદાલત અવમાનની ગંભીરતા પર નિર્ભર રહેશે. ફોજદારી અદાલત અવમાનમાં આવી દલીલો ચાલી શકતી નથી.

૧૩.૯ વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ત્રણેય સોગંદનામામાં ક્યાંય પણ સત્યને બચાવ તરીકે આહ્વાન કરવામાં આવ્યું નથી. તેણે ક્યાંય પણ એવું સ્પષ્ટ કર્યું નથી કે જેને તે પોતાના આધાર તરીકે કહે છે તેને માન્યતા છે. તેણે અદાલતની અવમાનના અધિનિયમની જોગવાઈઓ પણ આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરી છે જેથી એવી રજૂઆત કરી શકાય કે કાયદા અને તથ્યોના સંયુક્ત વાચનથી એવી સ્થિતિ ઊભી થાય છે જ્યાં સત્યનો આહ્વાન કરવામાં આવ્યો નથી, જેનું જાહેર હિતમાં આહ્વાન કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી શકે, અને તેથી કાયદા અનુસાર તે વ્યક્તિને સજા કરવી એ જ એકમાત્ર ખુલ્લો માર્ગ છે.

૧૩.૧૦ એમિક્સ ક્યુરીએ આ અદાલત સમક્ષ તે ચૂકાદાઓ પણ રજૂ કર્યા છે, જેઓ પર એવો આગ્રહ કરવા માટે અવલંબ રાખવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે કે તે ચૂકાદાઓ કોઈ ઉપયોગી નથી અને ક્યાંય સર્વોચ્ચ અદાલત તથા અન્ય અદાલતોએ એવું કહ્યું નથી કે અદાલતનો અવમાન શુંથી રચાય છે, કારણ કે દરેક અવમાનની કાર્યવાહી અનન્ય હોય છે અને તેને અલગથી જોવામાં આવે છે. અત્રે પણ એવો જ એક કેસ છે કે જેને સર્વાંગી દષ્ટિએ જોવામાં આવે તો તે નિશ્ચિતપણે ફોજદારી અવમાનની વ્યાખ્યા હેઠળ આવે છે અને કરાયેલ ઉચ્ચારણો સામાન્ય જનતાના વિશ્વાસને ડગમગાવી દેવા સક્ષમ છે.

એમ. પ્રતિઉત્તરમાં અભિપ્રાય

૧૩.૧૧ પ્રતિઉત્તરમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારે આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું કે માફી આપવામાં આવી હોય તોય મુદ્દાની ગુણવત્તા પર દલીલ કરવામાં કોઈ અવરોધ નથી. તેમણે સેવક રામ પ્રભુદાસ વિ. એચ.એસ. પટેલ [(૧૯૯૯) એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ગુજ ૪૭૪] ના નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે. તેમણે વધુમાં આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું કે ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિના અહેવાલ પર આધાર રાખવો નહીં, કારણ કે વર્તમાન કાર્યવાહીમાં તે ક્યારેય અવમાનના કરનાર સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો નથી. આ હકીકત શોધ અભિયાનનો તે પણ ભાગ બનાવવામાં આવ્યો નથી.

ન્યાયસંગતતા અને યોગ્ય વ્યવહાર તેમજ પ્રાકૃતિક ન્યાયના સિદ્ધાંતો આ અહેવાલ સ્વીકારવાની મંજૂરી આપતા નથી. સમિતિએ તે પાંચ કેસોની તપાસ કરી હોય તોય ૩૦૦ વ્યક્તિઓની તપાસ કરવામાં આવી નથી. તે ફરિયાદો સામાવાળીને તેના પ્રમુખ તરીકેના હોદ્દામાં પ્રાપ્ત થઈ હતી. તેમણે વધુમાં આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું કે સીબીઆઈ અધિકારીની નિમણૂક સર્વોચ્ચ અદાલતની રજિસ્ટ્રીમાં થતી ગેરરીતિ અટકાવવા માટે કરવામાં આવી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે સામાવાળા સંબંધે દિશા-નિર્દેશ આપ્યા મુજબ, તેમણે અગાઉ પણ માફી માંગી હતી અને વધુમાં ફરી તે જ રજૂ કરી છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે વધુમાં વધુ આ કડક ઠપકાના પ્રકરણ સમાન છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી કે કલમ ૧૩(એ) અને ૧૩(બી) અમલમાં મૂકવા માટે, તે અધિનિયમની કલમ ૧૨ની મર્યાદા પાર કરવી આવશ્યક છે. અદાલતે એ નક્કી કરવાનું છે કે આવા ઉચ્ચારણોએ અદાલતના કાર્યમાં નોંધપાત્ર રીતે હસ્તક્ષેપ કર્યો હતો કે નહીં. નિશ્ચિતપણે આ ઘોર અદાલત અવમાનનાનો કેસ નથી અને અગાઉના કેસો તો અદાલત અવમાનનાના બિલકુલ નથી. તેમણે મોહિત ચૌધરી (ઉપરોક્ત) ના કેસથી પણ ભેદ દર્શાવ્યો, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૧૪ અને ૨૯ તરફ સંકેત કરીને એ દલીલ કરી કે એવા જ પ્રકારના વધુ બે કેસો છે. આ કેસ સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે. તેમણે ઉત્કટતાપૂર્વક દલીલ કરી કે અમીકસ ક્યુરીની ભૂમિકા અદાલતના મિત્ર તરીકે રહેવાની છે. તે અદાલતના નિષ્પક્ષ

સલાહકાર છે. તેમણે નીચેના નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે, અર્થાત્ મિનિસ્ટર ઓફ હેલ્થ એન્ડ કેર વિ. ટ્રીટમેન્ટ એક્શન કેમ્પેઈન, [૨૦૦૨ એસસીસી ઓનલાઈન ઝેડએસીસી ૧૫], હી મેજેસ્ટી ક્વીન વિ. ક્રિમિનલ લોયર્સ એસોસિએશન, [૨૦૧૩ એસસીસી ઓનલાઈન કેન એસસી ૩૯] અને એચ.પી. સિંહ વિ. ઠાકોર પ્રસાદ તિવારી, [૨૦૧૩ એઆઈઆર ૧૯૫૩ એસસી ૪૩૬] માં અહેવાલિત સર્વોચ્ચ અદાલતના ઈન રે સૂર્યા સુઓ મોટુ અવમાનના અરજી નં. ૭૯૧ ઓફ ૨૦૨૦માં, આ મુદ્દા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે અદાલત મિત્ર પોતાની ભૂમિકાનો ત્યાગ કરી શકતો નથી અને તેના દલીલો પક્ષકાર અથવા સામાવાળા જેવી હોઈ શકતી નથી.

એન. અધિનિયમની કલમ ૨(સી) હેઠળ ફોજદારી અવમાનના, તેનો અર્થ શું છે અને શું તે સ્થાપિત થાય છે?

૧૪. પ્રારંભે, અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૨(સી)નું પુનરુત્પાદન કરવું આવશ્યક છે, જેમાં ફોજદારી અવમાનનાની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે:—

"(સી) ફોજદારી અદાલત-અવમાનનો અર્થ એવો થાય છે કે કોઈપણ બાબતનું પ્રકાશન (શબ્દો દ્વારા, મૌખિક કે લેખિત, અથવા સંકેતો દ્વારા, અથવા દૃશ્યરૂપ રજૂઆત દ્વારા, અથવા અન્યથા) અથવા અન્ય કોઈપણ

કાર્ય કરવું, જે (૧) કોઈપણ અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરે છે અથવા કલંકિત કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા તેની સત્તાને ઘટાડે છે અથવા ઘટાડવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે; અથવા (૨) કોઈપણ ન્યાયિક કાર્યવાહીનો યોગ્ય પ્રવાહ પ્રતિકૂળ રીતે અસરગ્રસ્ત કરે છે, અથવા તેમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે; અથવા (૩) અન્ય કોઈપણ રીતે ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા અવરોધ ઉભો કરે છે અથવા અવરોધ ઉભો કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે;

(ડી) વડી અદાલતનો અર્થ રાજ્ય અથવા સંઘ પ્રદેશ માટેની વડી અદાલત થાય છે, અને તેમાં કોઈપણ સંઘ પ્રદેશમાં ન્યાયિક કમિશનરની અદાલતનો પણ સમાવેશ થાય છે.”

૧૪.૧ આ જોગવાઈ કહે છે કે બોલેલા કે લખેલા શબ્દો દ્વારા અથવા ચિહ્નો દ્વારા અથવા કોઈ બાબતના દૃશ્ય પ્રતિનિધિત્વ દ્વારા કોઈપણ પ્રકાશન, અથવા કોઈ અન્ય કૃત્યનું કરવું, જે કોઈ અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરે છે અથવા ઘટાડે છે અથવા ઘટાડવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા જો તે ન્યાયિક કાર્યવાહીનો યોગ્ય પ્રવાહ ભંગ કરે છે અથવા તેમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા તે કોઈપણ રીતે ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની અથવા

અવરોધ ઉભો કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, તો તે ફોજદારી અવમાનના ગણાશે.

૧૪.૨ ફોજદારી અવમાનનાની વ્યાખ્યા કરતી કલમ ૨(સી) માંની કલમો (૧), (૨) અને (૩) ના પોતાના-પોતાના ક્ષેત્રો છે, જેના સંદર્ભે ફોજદારી અવમાનના કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય. કલમ (૧) અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરવા અથવા ઓછી પાડવા વિષે છે. કલમ (૨) ન્યાયિક કાર્યવાહી દરમિયાન થતી પૂર્વગ્રહજન્ય અસર વિષે છે. કલમ (૩) માં ન્યાયના પ્રશાસનમાં હસ્તક્ષેપ અથવા અવરોધનો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ કલમના અર્થક્ષેત્રમાં આવતી અને ફોજદારી અવમાનનાની વ્યાખ્યામાં સમાવાતી ‘અદાલત’ ની સંકલ્પનાને સમજી લેવા માટે, આ ત્રણેય કલમોનું સંયુક્તપણે વિચારણું કરવું જરૂરી છે. અવમાનનાનો કાયદો, ભલે તે દીવાની અવમાનના હોય કે ફોજદારી અવમાનના, તેનો હેતુ સ્વયં ન્યાયતંત્ર અને તે દ્વારા ચાલતી સમગ્ર પ્રણાલીની રક્ષા કરવાનો છે. કરવામાં આવેલી અવમાનના હંમેશા અદાલતની જ હોય છે, ન કે વ્યક્તિગત રીતે ન્યાયાધીશોની. વ્યક્તિઓને બદનામીના દાવામાં પોતાના ઉપાયો ઉપલબ્ધ હોય છે. અદાલત તેની બીજી અગત્યની શાખા, એટલે કે વહીવટી તંત્ર, વિના અસ્તિત્વમાં રહી શકતી નથી કે કાર્ય કરી શકતી નથી.

૧૪.૩ રજીસ્ટ્રી અને રજીસ્ટ્રીમાં કામ કરતા અધિકારીઓને કલમ ૨(સી)(૧) માં ઉપયોગમાં લેવાયેલ “અદાલત” શબ્દના અર્થક્ષેત્રમાં અદાલતના અભિન્ન ભાગ તરીકે અનિવાર્ય રીતે જોવાના છે. ઉપખંડ (૨) ન્યાયિક કાર્યવાહીઓ પર પડતા હાનિકારક પ્રભાવનો ઉલ્લેખ કરે છે. આ કલમના હેતુ માટે ન્યાયિક કાર્યવાહીઓમાં ન્યાય પ્રદાન સુધી પહોંચાડતી તમામ પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યોનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૨(સી) (૩) ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ અંગે કહે છે. ન્યાયના વહીવટના બે ઘટકો છે, ન્યાયિક પક્ષે અદાલત અને વહીવટી પક્ષે અદાલત.

૧૪.૪ જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાના ઉચ્ચારો અથવા કૃત્યો દ્વારા અદાલતને કલંકિત કરે છે અથવા અદાલતની સત્તાને ઓછી કરે છે, અથવા ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં હસ્તક્ષેપ થાય તેવા પૂર્વગ્રહપૂર્ણ કૃત્ય કરે છે, અથવા ન્યાયના પ્રશાસનમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે કે અવરોધ ઊભો કરે છે, ત્યારે તેવું કૃત્ય “અદાલત” સામે થાય છે, જેનો અર્થ સમસ્ત રીતે અદાલત નામની સંસ્થા એવો થાય છે. કલમ ૨(સી)(૧) માં “અદાલત” શબ્દ અને તેની સંકલ્પનાને અપાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવેલો સંકુચિત અર્થ, કાયદામાં કલ્પાયેલ અને અભિપ્રેત ફોજદારી અવમાનનાના મૂળ હેતુને જ નિષ્ફળ બનાવે છે.

૧૪.૫ સંસદે “અદાલતને કલંકિત કરવું” એવા શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે અને તેની વ્યાખ્યા વહીવટી શાખા કે ન્યાયિક શાખા એમ કોઈ એકનો અલગથી

ઉલ્લેખ કરતી નથી. તેમાં ન્યાયાધીશોનો પણ ઉલ્લેખ નથી, તેમજ રજીસ્ટ્રીનો પણ ઉલ્લેખ નથી; તેમ છતાં, વિદ્વાન એમિક્સ ક્યુરીએ યોગ્ય રીતે દલીલ કરી હોય તેમ અદાલતમાં રજીસ્ટ્રીનો સમાવેશ થતો નથી એવું કહેવું, તે જોગવાઈનું ખેંચાણપૂર્વકનું વાચન ગણાશે. વિધાનમંડળે કાયદો ઘડતી વખતે “ન્યાયાધીશો” અથવા “ન્યાયતંત્ર” એવા શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો નથી. અરંધતી રોયના કેસમાં કરાયેલ ઉલ્લેખ તથા નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૨૧માં “અદાલતને કલંકિત કરવું”નો અર્થ “ન્યાયાધીશોને કલંકિત કરવું” થાય કે નહીં તે બાબત, ડી.સી. સક્સેના વિ. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત, ૧૯૯૬(૫) એસ.સી.સી. ૨૧૬ ના સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈને જ જોવાની રહેશે. ડી.સી. સક્સેના (ઉપરોક્ત) નો અરંધતી રોય (ઉપરોક્ત) માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેનો સહારો વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી દાતારે લીધો હતો.

૧૪.૬ માંથી સંબંધિત તારણો અને અવલોકનો

ડી.સી. સક્સેના (ઉપરોક્ત) અહીં પછી પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:

“[૩૭] ન્યાયાધીશો અથવા અદાલતોને કલંકિત કરવું કાયદાની સત્તા અને તેના

વહીવટને અનાદર અને અવગણનામાં લાવવાનું વલણ ધરાવે છે અને તે

અદાલતના અવમાન સમાન બને છે. જે પણ કૃત્યો અદાલતને

અપકીર્તિમાં મૂકે છે અથવા તેના પ્રત્યે અનાદર ઉત્પન્ન કરે છે અથવા તેની ગૌરવતા અથવા મહિમાને આઘાત પહોંચાડે છે અથવા તેની સત્તાને પડકારે છે, તે એકલ ન્યાયાધીશ અથવા એકલ અદાલતના સંબંધમાં કરાયેલ હોય અથવા કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં સમગ્ર ન્યાયતંત્ર અથવા ન્યાયિક પ્રણાલીના સંબંધમાં કરાયેલ હોય, તો તે અવમાન રહે છે. તેમાં, મુખ્યમંત્રીએ ન્યાયતંત્રને દમનનું સાધન તરીકે અને ન્યાયાધીશોને વર્ગદ્વેષ, વર્ગહિત અને વર્ગપૂર્વગ્રહ વગેરે દ્વારા માર્ગદર્શિત અને પ્રભુત્વાધીન હોવાનું વર્ણવતાં કરેલી ટીકા, ન્યાયાધીશો પર એવો પ્રહાર ગણાયો હતો કે જે તમામ ન્યાયિક નિર્ણયો પ્રત્યે અનાદર અને અવિશ્વાસની ભાવના ઊભી કરવા માટે કરાયેલ હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કાયદાની સત્તા અને કાયદાની અદાલતો અંગેની આવી ટીકા અદાલતનો અવમાન બને છે અને મુખ્યમંત્રીને તે માટે દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા હતા.

[૩૮] સામાન્ય કાનૂની ન્યાયશાસ્ત્રમાં વિકસિત થયેલ અદાલતના અવમાનનાને અધિનિયમના સ્વરૂપમાં સંહિતાબદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૨(સી) “ફોજદારી અવમાનના” ની વ્યાખ્યા કરે છે, જે અગાઉ અપવૃત્ત કરવામાં આવી છે. એ.એમ. ભટ્ટાચાર્યજીના કેસમાં (૧૯૯૫ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬૦૯. ૩૭૬૮)

(ઉપરોક્ત) જેનો આધાર અરજદારે પોતે જ લીધો હતો, તેમાં બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઉક્ત વ્યાખ્યાનો વિચાર કરીને એવું ઠરાવ્યું હતું કે અદાલતને કલંકિત કરવાનું અર્થ એવું કોઈ કૃત્ય કરવું અથવા એવું લખાણ પ્રકાશિત કરવું, જેનું હિસાબપૂર્વકનું પરિણામ અદાલત અથવા ન્યાયાધીશોને અપમાનના પાત્ર બનાવવાનું, તેની સત્તા ઘટાડવાનું, અથવા ન્યાયના નિયમિત પ્રવાહમાં કે અદાલતની કાનૂની પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું હોય. પરિચ્છેદ ૩૦ માં એવું જણાવાયું હતું કે અદાલતને કલંકિત કરવું એ એવા પ્રકાશનનું અનુકૂળ વર્ણન છે, જે ભલે કોઈ નિશ્ચિત પૂર્વવર્તી અથવા લંબિત પ્રકરણ સાથે, અથવા કોઈ નિશ્ચિત ન્યાયાધીશ સાથે સંબંધિત ન હોય, છતાં સમગ્ર ન્યાયતંત્ર પર અશ્લીલ અને અપમાનજનક આક્રમણ હોય, જેનું હિસાબપૂર્વકનું પરિણામ અદાલતોની સત્તાને ખોખલી કરવાની અને ન્યાયના પ્રબંધનમાં જનવિશ્વાસને હાસ પામાડવાની દિશામાં હોય. અદાલતની અપમાનનાનો હેતુ ન્યાયતંત્રની ગૌરવપ્રભા અખંડ રાખવાનો અને ન્યાયને જનતાની નજરે તુરછ બનાવી દેવાના પ્રયત્નોથી લોકોને નિવારવાનો છે. અદાલત સામેની બદનામી વાસ્તવમાં સ્વયં સર્વભૌમ જનતા સામેનો પ્રતિકૂલ પ્રતિબિંબ છે. અપમાનના કરનાર જનતાને એવો સંદેશ આપે છે કે ન્યાયનો પ્રબંધન નિર્બળ છે અથવા ભ્રષ્ટ્ર હાથે સોંપાયેલો છે. ન્યાયનું ઝરણું દૂષિત થયું છે. બીજું, તે દુષિત ઝરણામાંથી નીકળતા ચુકાદાઓ અશુદ્ધ અને પ્રદૂષિત બને છે. હેલ્સબરીઝ લૉઝ ઓફ

ઇંગ્લેન્ડ (જથી આવૃત્તિ) ખંડ ૯ પરિચ્છેદ ૨૭ પાનું ૨૧ ખાતે "અદાલતને કલંકિત કરવું" વિષયક ઉદ્દેશમાં એવું જણાવાયું છે કે ન્યાયાધીશ અથવા અદાલત વિષે ગંદી અને અપમાનજનક ગાળાગાળી, અથવા ન્યાયાધીશના વ્યક્તિગત ચરિત્ર પર આક્રમણ, દંડનીય અપમાનના છે. દંડ આપવાનો હેતુ, સમગ્ર અદાલત તરીકે હોય કે અદાલતના વ્યક્તિગત ન્યાયાધીશો તરીકે હોય, તેમને આવા આક્રમણની પુનરાવર્તનથી રક્ષવાનો નથી, પરંતુ જનતાને, અને ખાસ કરીને તેઓને, જેઓ સ્વેચ્છાએ અથવા બળજબરીવશ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને આધીન હોય છે, તે નુકસાનથી રક્ષવાનો છે, જે તેમને ત્યારે ભોગવવું પડે જ્યારે અધિરણની સત્તા નબળી પાડવામાં આવે અથવા ક્ષીણ કરવામાં આવે . પરિણામે, અદાલતે ન્યાયાધીશ અથવા અદાલત તરફથી પક્ષપાત અથવા ઝુકાવ અંગેના આક્ષેપોને વિશેષ ગંભીરતાથી લીધા છે. બીજી તરફ, ન્યાયાધીશના વર્તન અંગે અથવા અદાલતના વર્તન અંગેની ટીકા, ભલે તે પ્રબળ શબ્દોમાં કરવામાં આવી હોય, તો પણ જો તે ટીકા વાજબી, સંયમિત અને સદ્ભાવથી કરવામાં આવી હોય, અને ન્યાયાધીશના વ્યક્તિગત ચરિત્રને અથવા ન્યાયાધીશ કે અદાલતની નિષ્પક્ષતાને લક્ષિત કરતી ન હોય, તો તે અપમાનના ગણાતી નથી.

[૩૯] ત્યારબાદ, ન્યાયની ધારા પ્રદૂષિત ન થાય તે રીતે ન્યાયિક પ્રક્રિયાનું નિયંત્રણ કરવું આવશ્યક બને છે, જેથી ન્યાયની પવિત્ર ધારા અને યોગ્ય

ન્યાયપ્રશાસન પ્રત્યે જાહેર વિશ્વાસને ખંડિત કરતા લોકોને અટકાવી શકાય. તે દ્વારા ન્યાય શુદ્ધ, કલંકરહિત અને અવરોધમુક્ત રહે છે. તેથી, અપમાનના માટેની સજા અદાલતની સમૂહરૂપ ગૌરવરક્ષા કરવા અથવા અદાલતના કોઈ એકલ ન્યાયાધીશની વ્યક્તિગત પ્રતિષ્ઠા પર થયેલા આક્રમણ સામે તેની પુષ્ટિ કરવા માટે નથી, પરંતુ તે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને આધીન રહેલા જનતાના રક્ષણ માટે તથા ન્યાયપ્રશાસનમાં અયોગ્ય હસ્તક્ષેપ અટકાવવા માટે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે. જો અદાલતની સત્તા ખંડિત અથવા અવરોધિત બને, તો ન્યાયની ધારા કલૂષિત થાય છે અને તેનાથી વાદી જનતા અથવા વિશાળ અર્થમાં સમજૂતીશીલ જનમાનસના મનમાં અવિશ્વાસ અને અશ્રદ્ધા પેદા થાય છે, જે લોકોના હિતવિરુદ્ધ છે. ન્યાયના યોગ્ય પ્રવાહરૂપ પ્રશાસન માટે ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ થવું જ જોઈએ અને તે અખંડિત રહેવી આવશ્યક છે. તેથી, અદાલતને કલંકિત કરવું એ ન્યાયની મહિમા પર એવો અશ્લીલ અને અપમાનજનક પ્રહાર દર્શાવતો સુગમ પ્રયોગ છે, જે તેની સત્તા તથા ન્યાયપ્રશાસન પ્રત્યેના જાહેર વિશ્વાસને ખંડિત કરવા માટે ગોઠવાયેલો હોય છે. દુભાવનાપૂર્ણ અથવા બદનામીમૂલક પ્રકાશન લોકોના મનમાં ન્યાયિક નિર્ધારણ પ્રત્યે સામાન્ય અસંતોષ અને વિમુખતા પેદા કરે છે અને તેમના મનને તેવા નિર્ધારણનું પાલન કરવા અનિચ્છુક બનાવે છે. જો કાનૂન પ્રત્યે લોકોની નિષ્ઠા આટલી મૂળભૂત રીતે હ્યમચી

જાય, તો તે ન્યાયમાં સૌથી અગત્યનો અને સૌથી જોખમી અવરોધ બને છે, જે તાત્કાલિક કાર્યવાહી માંગે છે. અવમાનનાની કાર્યવાહી ન્યાયાધીશને ખાનગી વ્યક્તિ તરીકે સુરક્ષિત કરવા માટે નથી, પરંતુ કારણ કે તેઓ એવા માર્ગમાધ્યમો છે જેના દ્વારા લોકો સુધી કોઈ ભય કે પક્ષપાત વિના ન્યાય પહોંચાડવામાં આવે છે. બંધારણની તૃતીય અનુસૂચિ મુજબ ન્યાયાધીશ દ્વારા શપથ અથવા પ્રતિજ્ઞા લેવામાં આવે છે કે તે પોતાની શ્રેષ્ઠ ક્ષમતા, જ્ઞાન અને વિવેક મુજબ, કોઈ ભય કે પક્ષપાત, સ્નેહ કે દ્વેષ વિના, પદની ફરજો યોગ્ય રીતે અને નિષ્ઠાપૂર્વક બજાવશે અને તે રીતે બંધારણ તથા કાયદાઓનું પાલન અને સંરક્ષણ કરશે. તે અનુસાર, ન્યાયાધીશો હંમેશા નિષ્પક્ષ રહેવા જોઈએ અને તમામ લોકો માટે તેઓ નિષ્પક્ષ છે તે રીતે જાણીતા હોવા જોઈએ. જો તેમના પર અયોગ્ય હેતુઓ, પૂર્વગ્રહ, ભ્રષ્ટાચાર અથવા પક્ષપાતના આરોપો મૂકવામાં આવે, તો લોકો તેમનામાંથી વિશ્વાસ ગુમાવી દેશે. ન્યાયાધીશને એક એવા સ્તરના વૈરાગ્યભાવ અને નિષ્પક્ષ વાસ્તવિકતાવાદની આવશ્યકતા હોય છે, જે ત્યારે પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી જ્યારે ન્યાયાધીશોને સતત સતામણી અને દુર્વ્યવહારના ભયથી તથા ફરિયાદ પક્ષ ચલાવવાની અથવા રાજીનામું આપવાની બેદરકાર માંગણીઓથી બચવા માટે સદૈવ સાવચેત રહેવું પડે. તેના તરંગી પ્રભાવને કારણે સમગ્ર ન્યાયપ્રશાસન પર આઘાત પહોંચે. આ જ કારણસર ન્યાયાધીશોને કલંકિત કરવાનું સંસદે

અદાલતની અવમાનના માન્યું છે, જે માટે કેદ અથવા દંડની સજા થઈ શકે છે.

[૪૦] તેથી, અદાલતને કલંકિત કરવું એ ન્યાયાધીશો તરીકેના ન્યાયાધીશો અથવા ન્યાયતંત્ર અંગેની ઢ્ઞેષપૂર્ણ ટીકા એવો અર્થ ધરાવે છે. ન્યાયાધીશો ધારિત પદના સંદર્ભમાં તેના ઉપર કરવામાં આવેલ કોઈપણ વ્યક્તિગત આક્રમણનો વ્યવહાર બદનામી અથવા અપવાદના કાયદા હેઠળ થાય છે. તેમ છતાં, ન્યાયાધીશ અંગે ન્યાયાધીશ તરીકે કરાયેલ બદનામકારક પ્રકાશન અદાલત અથવા ન્યાયાધીશોને અવમાનનામાં લાવે છે, જે ન્યાયના માર્ગમાં ગંભીર અડચણ છે અને ન્યાયની મહિમા પર આઘાત છે. ન્યાયાધીશનું એવું કોઈપણ વ્યંગચિત્ર, જે અદાલતની ગૌરવહાનિ કરે તે રીતે રચાયેલ હોય, તે ન્યાયના વહીવટમાં અથવા ન્યાયની મહિમામાં જનવિશ્વાસને નષ્ટ કરી દેશે, કમજોર બનાવશે અથવા કમજોર બનાવવાની વૃત્તિ ધરાવશે. તેથી, તે ન્યાયાધીશને ન્યાયાધીશ તરીકે કલંકિત કરવું ગણાશે; અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, ન્યાયાધીશને પક્ષપાત, ભ્રષ્ટાચાર, પૂર્વગ્રહ અથવા અયોગ્ય હેતુઓ આક્ષેપરૂપે લગાડવા એ અદાલતને કલંકિત કરવું છે અને તે અદાલતની અવમાનના ગણાશે. ન્યાયાધીશ પોતાના સત્તાવાર કર્તવ્યો બજાવતા સમયે નિષ્પક્ષતા અથવા ન્યાયીપણા નો અભાવ છે એવો આક્ષેપ પણ અવમાનનાસમાન બને છે. આ ગુનાનો મૂળ સાર એ છે કે તેની ગૌરવતા અથવા સત્તાને ઘટાડવી

અથવા ન્યાયની મહિમા પર આઘાત કરવો. જ્યારે અવમાનનાકાર અદાલતની સત્તાને પડકાર આપે છે, ત્યારે તે ન્યાયાધીશના પદના કર્તવ્યોના નિર્વહમાં અથવા ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં અથવા ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે, અથવા ન્યાયાધીશ અથવા ન્યાયતંત્રને અવમાનનામાં લાવવાની વૃત્તિ પેદા કરે છે અથવા ઉત્પન્ન કરે છે. તેથી, અધિનિયમની કલમ ૨(સી) ફોજદારી અવમાનનાને વિશદ શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરે છે કે કોઈપણ બાબતનું કોઈપણ પ્રકાશન, ભલે તે બોલાયેલા અથવા લખાયેલા શબ્દો દ્વારા હોય, અથવા સંકેતો દ્વારા હોય, અથવા દૃશ્યરૂપ પ્રતિનિધિત્વ દ્વારા હોય, અથવા અન્યથા હોય, અથવા કોઈપણ અન્ય કૃત્યનું કરવું, જે કોઈ અદાલતને કલંકિત કરે છે અથવા કલંકિત કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે અથવા કોઈ અદાલતની સત્તાને ઘટાડે છે અથવા ઘટાડવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા કોઈ ન્યાયિક કાર્યવાહીના સમ્યક પ્રવાહને પૂર્વગ્રહિત કરે છે, અથવા તેમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે; અથવા અન્ય કોઈ રીતે ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, અથવા અવરોધે છે અથવા અવરોધ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, તે ફોજદારી અવમાનના છે. તેથી, અદાલતને કલંકિત કરવાની વૃત્તિ અથવા અદાલતની સત્તાને ઘટાડવાની વૃત્તિ અથવા કોઈપણ રીતે ન્યાયના વહીવટમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અથવા અવરોધ ઊભો કરવાની વૃત્તિ અથવા

સત્તા અથવા મહિમા અથવા ન્યાયને પડકારવાની વૃત્તિ, ફોજદારી અવમાનના ગણાશે. આપત્તિજનક કૃત્યને એકબાજુ રાખીએ તો પણ, એવી કોઈપણ વૃત્તિ, જો તે અદાલતની સત્તાને ઘટાડવા તરફ દોરી જાય અથવા ઘટાડવાની વૃત્તિ ધરાવે, તો તે ફોજદારી અવમાનના છે. અવમાનનાકારનું એવું કોઈપણ વર્તન, જેને ન્યાયાધીશ અથવા અદાલતને અવમાનનામાં લાવવાની વૃત્તિ હોય અથવા એવી વૃત્તિ ઉત્પન્ન થતી હોય, અથવા અદાલતની સત્તાને ઘટાડવાની વૃત્તિ ધરાવતું હોય, તે પણ અદાલતની અવમાનના ગણાશે.”

૧૪.૭ અને તેથી, કલમ ૨(સી)(૧) માં આવેલા ‘અદાલત’ શબ્દને સમગ્ર અર્થમાં સમજવાનો પ્રસ્તાવ ડી.સી. સક્સેના (ઉપરોક્ત) મામલે સર્વોચ્ચ અદાલતે જે અવલોકન કર્યું હતું તેમાંથી સમર્થન મેળવે છે.

૧૪.૮ સંસ્થા તરીકે ઉદ્દેખ કરવામાં આવે ત્યારે, રજિસ્ટ્રી વિના અદાલતનું અસ્તિત્વ સહજ રીતે રહી જ શકતું નથી, કારણ કે બંને પરસ્પર સમાવેશક છે. રજિસ્ટ્રી ન્યાયતંત્રનો અભિન્ન ભાગ છે. અમારી તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ની આજ્ઞામાં અમે દર્શાવ્યા મુજબ, રજિસ્ટ્રીને દોષારોપણ કરવું ખૂબ સહેલું છે, જ્યારે તે ન્યાયતંત્રનો અવિભાજ્ય અને અભિન્ન ભાગ છે, અને ન્યાયાધીશો પર પ્રહાર કરતી વેળાએ તે એક રક્ષણાત્મક ઢાલ પણ સુનિશ્ચિત કરે છે. સમગ્ર તંત્રને એક સમૂહરૂપે જોવું આવશ્યક છે અને એવી પ્રકૃતિનું કોઈ અર્થઘટન થઈ શકે નહીં, જે એવું કહે કે રજિસ્ટ્રી અદાલતનો

ભાગ નથી. આવો કોઈ સંકીર્ણ અર્થ આપવાથી સ્વયં સત્તાઓ નિષ્પ્રભ બની જશે, કારણ કે તે કોઈપણ વ્યક્તિને ન્યાયતંત્રના અભિન્ન ભાગની ટીકા અને તેના પર પ્રહાર કરવાની મંજૂરી આપશે, ભલે તે વ્યક્તિઓ સામેના પોતાના વ્યક્તિગત હિસાબ સમેટવા માટે જ કેમ ન હોય.

૧૪.૯ ન તો શાબ્દિક અર્થઘટનના આધારે, ન તો ફોજદારી અવમાનના રચવા માટે વિધાનમંડળે જે ભાવના અભિપ્રેત રાખી છે તે દષ્ટિકોણથી, તથા ન તો આ પાસા અંગે સર્વોચ્ચ અદાલતના ન્યાયિક તર્કના પ્રકાશમાં, એવું કહેવું શક્ય નથી કે કલમમાં ઉલ્લેખિત “અદાલત” માત્ર ખંડપીઠ અથવા ન્યાયાધીશો સુધી મર્યાદિત કોઈ સંકલ્પના છે.

૧૪.૧૦ તેથી, વરિષ્ઠ વકીલોની તરફેણી કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત સ્વીકારવી શક્ય નથી કે અધિનિયમની કલમ ૨(સી)(૧) માં આવેલ “અદાલત” શબ્દનો અર્થ માત્ર ન્યાયાધીશો સુધી મર્યાદિત છે. ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી તેમ, ‘અદાલત’ માત્ર ન્યાયાધીશો સમક્ષ છે એવો કોઈ સંકેત બહાર પાડવો શક્ય નથી, અને “અદાલત” શબ્દની વ્યાખ્યા ન આપીને વિધાનમંડળે વાસ્તવમાં વિવેકપૂર્ણ રીતે કાર્ય કર્યું છે. “અદાલત” શબ્દનો ઉપયોગ અદાલતની સમગ્ર સંસ્થા દર્શાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

૧૪.૧૧ અરુણ શૌરી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો નિર્ણય એ પ્રશ્નના સંદર્ભમાં હતો કે ૧૯૫૨ના અધિનિયમ હેઠળ નિયુક્ત કરવામાં

આવેલ આયોગને અદાલત કહી શકાય કે નહીં અને શું સર્વોચ્ચ અદાલતના કાર્યરત ન્યાયાધીશની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એ પ્રશ્ન વિચારાધીન નહોતો કે અદાલતનો અર્થ રજિસ્ટ્રી થશે કે નહીં. કોઈપણ ચુકાદાનો અનુપાતી સિદ્ધાંત તે જે સંદર્ભમાં આપવામાં આવ્યો હોય અને અદાલત સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલ મુદ્દાના આપેલા જવાબના સંદર્ભે જ માન્ય ગણવો જરૂરી છે.

૧૫. માનનીય અદાલત મિત્ર સાથે અમે સહમત છીએ કે મોહિત ચૌધરી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અપાયેલ નિર્ણય આ વિવાદનો જવાબ છે. તે કેસમાં ન્યાયતંત્ર પર ઉગ્ર પ્રહાર કરવામાં આવ્યો હતો અને એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે રજિસ્ટ્રી બીજા પક્ષના વકીલ સાથે સાંઠગાંઠમાં હતી. અદાલતે શોધી કાઢ્યું હતું કે બેન્ચ હન્ટિંગ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે અપમાનનાકર્તાની તરફથી એક વાંકો હેતુ ધરાવતો વાણિજ્યિક નિર્ણય હતો અને અપમાનનાકર્તાનો સમગ્ર હેતુ અને ઉદ્દેશ અદાલત તથા ન્યાયાધીશોનું અપમાન કરવાનું હતું. અદાલતે સ્પષ્ટ અને જોરપૂર્વક ઉદ્દેખ કર્યો હતો કે રજિસ્ટ્રી અદાલતનો અભિન્ન ભાગ છે અને નિર્વિવાદ તથા નિશંક રીતે એવું ઠરાવ્યું હતું કે રજિસ્ટ્રી પરનો કોઈપણ પ્રહાર અદાલત પરનો પ્રહાર ગણાશે.

“૪. અમે નોંધ કરી શકીએ છીએ કે અદાલતની અવમાનના કરનાર વ્યક્તિ આ વર્ષથી આ હેસિયતમાં વ્યવસાય કરતા આંકે-નોંધાયેલ વકીલ છે. ૨૦૦૯- આ ક્ષેત્રમાં નવોદિત નથી. તેઓ પ્રતિષ્ઠિત સંસ્થાઓ, રાજ્ય સરકાર અને સત્તાવાળાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા આવ્યા છે અને સ્પષ્ટ છે કે તેઓ આ અદાલતની પ્રથાઓથી પૂરતા પરિચિત છે. એવું કહી શકાય નહીં કે તેઓ આ હકીકતથી અજાણ હતા કે કોઈ પણ ખંડપીઠની રચના રજિસ્ટ્રી દ્વારા નહીં, પરંતુ આ અદાલતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવે છે. તેથી, પરોક્ષ રીતે, રજિસ્ટ્રી પર પ્રચંડ આક્રમણના આડમાં મુખ્ય ન્યાયાધીશ વિરુદ્ધ પણ અભિપ્રેત રીતે આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૧. અવમાનના અંગેની અધિકારિતા માત્ર સંબંધિત ન્યાયાધીશની પ્રતિષ્ઠાનું રક્ષણ કરવા માટે જ નથી, જેથી તેઓ નિર્ભય અને નિષ્પક્ષ રીતે ન્યાય આપી શકે, પરંતુ “ન્યાયતંત્રની નિષ્કલંક પ્રતિષ્ઠા”ના રક્ષણ માટે પણ છે. આ રક્ષણ, આમ કહીએ તો, તેની ફરજોના નિર્વહમાં રજિસ્ટ્રી સુધી પણ વિસ્તરે છે અને રજિસ્ટ્રીના કાર્યમાં અવરોધ ઊભો કરવા તથા તે દ્વારા ન્યાયપ્રશાસનમાં અડચણ પહોંચાડવા હેતુથી, આડહેતુઓ સાથે કરવામાં આવેલા ખોટા અને અન્યાયી આક્ષેપો સહન કરી શકાય એમ નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં, સંસ્થાના સન્માન અને ગૌરવને જાળવવા માટે, અદાલતે તે વેદનાદાયક ફરજો નિભાવવી પડે છે, જેમનો સામનો અમે હાલની કાર્યવાહી દ્વારા કરી રહ્યા છીએ. આપું ન કરવું, સંજોગ દત્તા, ડી.વાય.

સેકી., માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય, ઇન રે, ૩ માં પી.બી. સાવંત, ન્યાયાધીશના શબ્દોમાં, આ પરિણામ તરફ દોરી જશે કે – “વર્તમાન પ્રવૃત્તિને જો નિયંત્રિત ન કરવામાં આવે તો એવી સ્થિતિ આવવાની શક્યતા છે કે, પ્રણાલી બહારથી ધ્વસ્ત થાય તે પહેલાં જ અંદરથી જર્જરિત થયેલી જોવા મળશે. સમયસર આત્મપરીક્ષણ કરી સુધારાત્મક પગલાં લેવાની અને અદાલતોને આ અપ્રિય ફરજથી મુક્ત રાખવાની જવાબદારી વ્યવસાયના સભ્યોની છે. અમે આથી વધુ કંઈ કહીએ નથી.”

૧૫.૧ ફરો ૨૨ નો ઉલ્લેખ કરવો અપ્રસંગિક ગણાશે નહીં.

આ પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયો અને નિષ્કર્ષો છે.

તેમ છતાં, ફરો નં. ૨૨ માં થયેલ પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ કરાયેલ નિષ્કર્ષોને પડકારવું સામાવાળા માટે છે.

૨૨. હવે ભાગ ૬ ના અધ્યાય ૨ ના કલમ ૧ માં સમાવિષ્ટ બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા નિયમોના “વ્યાવસાયિક આચરણ અને શિષ્ટાચારના ધોરણો” તરફ વળીએ તો, અદાલત પ્રત્યેના વકીલના કર્તવ્યો નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે. અમે નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવેલ ૪ થું કર્તવ્ય ઉદ્ઘૂત કરીએ છીએ: “વકીલ પોતાના અસીલને ચતુરાઈભરી અથવા અયોગ્ય રીતો અપનાવવાથી, અથવા અદાલત, વિરોધી વકીલ અથવા પક્ષકારો સંબંધે એવું કોઈ કાર્ય કરવાથી, જે વકીલે પોતે કરવું યોગ્ય ન હોય, રોકવા અને

નિવારવા માટે પોતાના શ્રેષ્ઠ પ્રયત્નો કરશે. વકીલ (૧૯૯૫) ૩ એસ.સી.સી. ૬૧૯ એવા અયોગ્ય વર્તનમાં અડગ રહેનારા અસીલનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા ઇનકાર કરશે. તે પોતાને અસીલનો માત્ર પ્રવક્તા ગણે નહિ, અને પત્રવ્યવહારમાં સંયમિત ભાષાનો ઉપયોગ કરવામાં , અરજીઓમાં નિંદાપૂર્ણ આક્રમણો ટાળવામાં, તેમજ અદાલતમાં દલીલો દરમિયાન ઉગ્ર ભાષાનો ઉપયોગ ન કરવામાં, પોતાનો સ્વતંત્ર નિર્ણયપ્રયોગ કરશે.

૧૬. રીપક કંસલ વિ. સેક્રેટરી-જનરલ, સર્વોચ્ચ અદાલત ઓફ એન્ડ અધર્સ [૨૦૨૦ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૫૫૮], જે ૨૦૨૦ ની રિટ અરજી નં. ૫૪૧ હતી, તેમાં અરજદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વકીલાત કરતા એક વકીલ હતા, જેમણે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ રિટ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં રજિસ્ટ્રીના વિવિધ અધિકારીઓ તથા યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા સામે સામાવાળીઓને પ્રભાવશાળી વકીલો અને કાનૂની ફર્મો દ્વારા દાખલ કરાયેલા કેસોને પ્રાધાન્ય ન આપવા અંગે પરમાદેશ સ્વરૂપની પ્રાર્થનાઓ તેમજ અન્ય સામાન્ય વકીલો સાથે સમાન વર્તન કરવાની પ્રાર્થનાઓ કરવામાં આવી હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રજિસ્ટ્રી તેઓને સર્વોત્તમ રીતે જ જાણીતા કારણોસર કાનૂની ફર્મો અને વકીલોને પ્રાધાન્ય આપે છે. રજિસ્ટ્રી સામે ગંભીર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા અને વિવિધ ઉદાહરણો આપવામાં આવ્યા હતા; આ

બધું લોકડાઉન દરમિયાન થયું હતું, જ્યારે વિવિધ પ્રસંગોના ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યા હતા. અદાલતે આ હકીકતનો ન્યાયિક સંજ્ઞાન લીધો હતો કે મોટી સંખ્યામાં અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને છતાં પણ તેમને ચાદીબદ્ધ કરવા માટે આગ્રહ કરવામાં આવતો હતો તથા તેઓને તાત્કાલિક ચાદીબદ્ધ કરવાના ઉદ્દેશો કરવામાં આવતા હતા. મામલાઓ સંભાળતા સહાયક પર અનાવશ્યક દબાણ મૂકવામાં આવ્યું હતું અને અરજીઓમાં થયેલી ભૂલો તથા બેદરકારીને કારણે, અદાલતે જણાવ્યું હતું કે તે પ્રસંગોપાત રીતે ચાદીબદ્ધ થઈ શકી હોત નહીં. અદાલતે કોઈ યોગ્ય કારણ વિના રજિસ્ટ્રીને દોષારોપણ કરવા બદલ પોતાની અસંતોષ વ્યક્ત કરી હતી.

૧૬.૧ આમ અવલોકિત કરવામાં આવ્યું હતું:

“૧૭. અમારે આ હકીકતનો ન્યાયિક નોંધ લેવાનો છે કે મોટી સંખ્યામાં એવી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવે છે, જે ખામીયુક્ત હોય છે; તેમ છતાં, તેમને ચાદીમાં મૂકવા માટે આગ્રહ કરવામાં આવે છે અને એવો ઉદ્દેશ કરવામાં આવે છે કે તેમને તાત્કાલિક ચાદીમાં મૂકવી જોઈએ. આવી સ્થિતિ મોટી સંખ્યામાં મામલાઓમાં સર્જાય છે, અને કેસો સંભાળતા સહાયકો ઉપર અનાવશ્યક દબાણ કરવામાં આવે છે. અમને જણાય છે કે ભૂલો/ બેદરકારીને કારણે જ્યારે ખામીવાળી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે એવી અપેક્ષા રાખવી જોઈએ નહીં કે તેમને તાત્કાલિક

ચાદીમાં મૂકી દેવામાં આવે. ભૂલ કરવી માનવીસહજ છે અને ડીલિંગ સહાયકોની તરફથી પણ ભૂલ થઈ શકે છે. ખાસ કરીને જ્યારે તેઓ મહામારી દરમિયાન પણ પોતાની મહત્તમ ક્ષમતા મુજબ કામ કરી રહ્યા હોય, ત્યારે તેમની પાસેથી નિખૂટતા અપેક્ષિત રાખવી અતિશય છે. કેસોને ચાદીમાં મૂકવામાં આવી રહ્યા છે. ખામીઓના પરિપ્રેક્ષ્યમાં મામલાઓને ચાદીમાં મૂકવામાં અતિશય વિલંબ થયો હતો એવું કહી શકાય તેમ નહોતું. લોકડાઉન દરમિયાન અદાલત કાર્યરત હતી, રજિસ્ટ્રી દ્વારા કેસો સ્કેન કરીને ચાદીમાં મૂકવામાં આવતા હતા. આ અદાલતનો સ્ટાફ મહામારીને કારણે પોતાના જીવન અને સલામતીને ઉભા થયેલા જોખમ છતાં કામ કરી રહ્યો છે, અને કોવિડ-૧૯ને કારણે ડીલિંગ સ્ટાફ તેમજ અધિકારીઓમાંથી અનેક લોકોએ તકલીફ ભોગવી છે. આવા કપરા સમયમાં, આ અદાલતના એક અધિકારી હોય તેવા અરજદાર પાસેથી એવી અરજી દાખલ કરવાની અપેક્ષા નહોતી, જે મહામારી અને લોકડાઉનના સમયગાળામાં પણ તેઓએ હાથ ધરેલા કાર્યને માન્યતા આપવાની જગ્યાએ આ અદાલતની રજિસ્ટ્રીનું મનોબળ તોડે.

૧૮. અમે જોઈએ છીએ કે, સામાન્ય રીતે, કોઈ યોગ્ય કારણ વિના રજિસ્ટ્રીને દોષારોપણ કરવાની વ્યાપક પ્રથા બની ગઈ છે. ભૂલ કરવી માનવીસહજ છે, કારણ કે ઘણી અરજીઓ ખામીઓ સાથે દાખલ કરવામાં આવે છે, અને વર્ષો સુધી તે ખામીઓ દૂર કરવામાં આવતી નથી. તાજેતરના

ભૂતકાળમાં આવી ઘણી સંખ્યામાં બાબતો વર્ષોથી બાકી રહેલી ખામીઓ દૂર કરવા માટે અદાલત સમક્ષ ચાલીબઢ્ઢ કરવામાં આવી હતી. આવી પરિસ્થિતિમાં, જ્યારે મહામારી ચાલી રહી છે, ત્યારે આ અદાલતની રજિસ્ટ્રી સામે, જે ન્યાયતંત્રનો અભિન્ન ભાગ છે, નિરાધાર અને બેદરકાર આક્ષેપો કરવામાં આવે છે. અમે આ હકીકતનો ન્યાયિક સંજ્ઞાન લઈએ છીએ કે આવી દૂષિત પ્રવૃત્તિ વિવિધ વડી અદાલતોમાં પણ પ્રસરી રહી છે, અને કોઈ યોગ્ય કારણ વિના રજિસ્ટ્રીને અનાવશ્યક રીતે દોષારોપિત કરવામાં આવે છે. માનનીય વકીલો એ બાબત સ્મરણમાં રાખે તે જરૂરી છે કે તેઓ ન્યાયતંત્રનો એક ભાગ છે; તેઓ અદાલતના અધિકારી છે અને સમાજમાં એક વિશિષ્ટ વર્ગ છે. મદ્રાસ સ્થિત ન્યાયાલયમાં ઉદાત્ત વ્યવસાયના સભ્યો પાસેથી અપેક્ષિત આદર્શ વર્તન અંગે, રિટ પિટિશન (સી) નં. ૬૧૨ સન ૨૦૧૬માં અદાલતે સજ્જન વકીલોથી અપેક્ષા અંગે આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું હતું:

“૨૩. ન્યાયના વિતરણની પ્રણાલીમાં વકીલની ભૂમિકા અનિવાર્ય છે. તે વ્યવસાયિક નૈતિકતા દ્વારા બંધાયેલો છે અને ઉચ્ચ ધોરણ જાળવવા માટે બાધ્ય છે. તેની ફરજ અદાલત પ્રત્યે, પોતાના મુક્તદાર પ્રત્યે, વિરુદ્ધ પક્ષ પ્રત્યે, તેમજ વિરુદ્ધ પક્ષના વકીલ પ્રત્યે પણ માન-મર્યાદા જાળવવાની છે. સમાજમાં અન્ય લોકો માટે જે યોગ્ય હોઈ શકે તે તેના માટે કરવું અયોગ્ય હોઈ શકે, કારણ કે તે સમાજના માનનીય બુદ્ધિજીવી

વર્ગનો ભાગ છે અને એક ઉમદા વ્યવસાયનો સભ્ય છે; તેથી તેની પાસેથી અપેક્ષા વધુ ઊંચી રાખવામાં આવે છે. એડવોકેટોને સમાજમાં માન-સન્માન સાથે જોવામાં આવે છે. લોકો ન્યાયતંત્ર અને ન્યાયિક પ્રણાલી પર અપાર વિશ્વાસ મૂકે છે અને તેમની સાથે સૌપ્રથમ વ્યવહાર કરનાર વ્યક્તિ વકીલ જ હોય છે. વાદકારો વકીલ પર વિશ્વાસ મૂકે છે અને તેમની સાથે વિશેષાધિકૃત માહિતી વહેંચે છે. વકીલ જ્યાં કહે ત્યાં તેઓ પોતાના હસ્તાક્ષર કરે છે. એક એડવોકેટ પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે તેમના અધિકારોનું રક્ષણ કરે અને તેની વતી નિષ્કલંક ન્યાય મળ્યો છે તેની ખાતરી કરે.

૨૪. આ ઉત્તમ વ્યવસાયના ઉચ્ચ મૂલ્યોનું રક્ષણ સંબંધિત તમામ વ્યક્તિઓએ દરેક કિંમતે અને તમામ પરિસ્થિતિઓમાં કરવું આવશ્યક છે, અને રચનાત્મક પ્રારંભિક વર્ષોમાં જીવતરની લડતમાં રહેલા યુવાનો પણ તેને કદી ભૂલી શકે નહીં. કાનૂની વ્યવસાયની મહાનતા એ માંગે છે કે એક વકીલ એ વાત યાદ રાખે કે તે કોઈપણ કેસ સાથે અતિશય આસક્ત નથી, કારણ કે વકીલ કેસ જીતતો કે હારતો નથી; ન્યાયનો વાસ્તવિક લાભાર્થી તો પડદાની પાછળ રહેલો તે વ્યક્તિ છે, જેને અંતે તેનો પ્રત્યક્ષ લાભ કે ભોગવટો થાય છે. હકીકતમાં, અમે કોઈ વાદકારને તેના હકોની માન્યતા આપવા સિવાય બીજું કંઈ આપતા નથી. વાદકારને વકીલ તરફથી નિષ્પક્ષ સલાહ મેળવવાનો અધિકાર છે. વકીલો ધન માટે લાલાચિત

વ્યક્તિઓ અથવા દુર્ઘટના પીડિતોની પાછળ પડનારા હોવા જોઈએ નહીં. વકીલે ન્યાયાધીશ પાસેથી કોઈ અનુકૂળતા અપેક્ષિત રાખવી નહીં અને નિષ્પક્ષ નિર્ણય પ્રક્રિયાને પ્રભાવિત કરવા માટે કોઈ પણ રીતે પોતે સંકળાવું નહીં. હકીકતો અને કાયદા ઉપર પ્રભુત્વ મેળવો અને તે જ બાબતો અદાલતમાં સંક્ષિપ્ત અને ચોક્કસ રીતે રજૂ કરો, એ તેની ફરજ છે; અદાલતનો સમય વેડફવો તેની ફરજ નથી.

૨૫. એલેક્ઝાન્ડર કોકબર્ન દ્વારા એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે “વકીલનું શસ્ત્ર સૈનિકની તલવાર છે, હત્યારાની કટારી નહીં”. ન્યાયાધીશ પાસેથી કોઈ અનુગ્રહની અપેક્ષા ન રાખવી તે વકીલોની નૈતિક ફરજ છે. તેણે નઝીરો પર આધાર રાખવો જોઈએ, તેમને કાળજીપૂર્વક વાંચવી જોઈએ અને કોઈપણ પ્રકારના ભ્રષ્ટાચાર તથા સાંઠગાંઠથી દૂર રહેવું જોઈએ, ખોટી દલીલો ન કરવી જોઈએ અને હકીકતોને વાંકું વાળવાનું ટાળવું જોઈએ. કોઈ વ્યવસાયમાં, જીવનનિર્વાહ માટેના સંઘર્ષમાં પણ, બધું જ યોગ્ય ગણાવી શકાય તેમ નથી. નૈતિક ધોરણ સાથે કોઈ સમાધાન થઈ શકે તેમ નથી. પ્રામાણિકતા, સમર્પણ અને કઠોર પરિશ્રમ જ પરિપૂર્ણતા તરફના એકમાત્ર સ્ત્રોત છે. એડવોકેટનું વર્તન આદર્શરૂપ હોવું જોઈએ. જો કોઈ એડવોકેટ ન્યાયાધીશો અથવા પોતાના સહકર્મીઓની પ્રતિષ્ઠાને હાનિ પહોંચાડે અથવા પોતે કુદૃત્યમાં સંકળાય, તો તે સમગ્ર કાનૂની વ્યવસ્થાને થઈ શકે તેવી સૌથી ભયંકર અને નુકસાનકારક ક્રિયા છે. એવો વ્યક્તિ

નિશ્ચિતપણે નિષ્પ્રયોજ્ય ભાર સમાન છે અને તેને દૂર કરી દેવો યોગ્ય છે.

એક્સ એક્સ એક્સ

૪૦. બાર કાઉન્સિલને વકીલો સામે શિસ્તાત્મક કાર્યવાહી કરવાની અને વ્યવસાયની ગૌરવમયતા જાળવવાની સત્તા છે અને તે સત્તા સાથે મોટી જવાબદારી પણ જોડાયેલી છે. અદાલતને અવમાનનાની સત્તા છે અને તે ઘાતક સત્તા સાથે પણ વધુ મોટી જવાબદારી સંલગ્ન છે. અવમાનના બ્રહ્માસ્ત્ર સમાન એક હથિયાર છે, જેનો અસરકારક ઉપયોગ ટકાવી રાખવા માટે બહુ મિતવ્યયી રીતે ઉપયોગ થવો જોઈએ. તે જ સમયે, ન્યાયાધીશે અદાલતની ગૌરવનું રક્ષણ કરવું પડે છે અને અવમાનનાના મામલામાં કાર્યવાહી કરવી પડે છે તથા જરૂરી હોય ત્યારે યોગ્ય દાખલારૂપ દંડ પણ ફરમાવવો પડે છે. વકીલ વ્યાવસાયિક નૈતિકતા, વ્યાવસાયિક શિષ્ટાચાર અને વ્યાવસાયિક આચારધોરણોથી સંચાલિત થવો જોઈએ, જે વર્તનની એક અભ્યાસરૂપ પદ્ધતિ છે. તેને સૌમ્યતા, ગૌરવ અને શાલીનતા સાથે પોતાનું વર્તન કરવું જોઈએ. તેને દરેક સમયે પોતાને સંયમમાં રાખવો જોઈએ અને અદાલતના અધિકારીને અનુરૂપ એવી રીતથી પોતાનું આચરણ નિરીક્ષિત રાખવું જોઈએ. તે સમાજનો વિશેષાધિકાર પ્રાપ્ત સભ્ય અને સજ્જન પુરુષ છે. તેને ઇમાનદારીને મુખ્ય પવનપટ્ટી બનાવી અને કઠોર પરિશ્રમના હાંસિયા વડે નાવ ચલાવવી

જોઈએ, તો તેની નાવ કિનારે પહોંચવી નિશ્ચિત છે. તેને ઈમાનદાર, સાહસિક, વાકપટુ, પરિશ્રમી, ચતુર અને વિવેકશીલ હોવું જોઈએ.

૭૬. આત્મપરીક્ષણ અતિઆવશ્યક છે અને દોષારોપણની રમત તેમજ બદનામી કરવાનું તાત્કાલિક બંધ થવું જોઈએ. વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા અને સકારાત્મક વિચારસરણી એ જ એકમાત્ર માર્ગ છે. એવી પવિત્ર આશા છે કે બાર કાઉન્સિલ તેની શિસ્ત સમિતિઓના કાર્યમાં સુધારો કરશે જેથી પ્રણાલી વધુ જવાબદાર બને અને વિવિધ બાર કાઉન્સિલોની શિસ્ત સંબંધિત બાબતો અંગે કામગીરીનું હિસાબી મૂલ્યાંકન પ્રકાશિત કરવામાં આવે. તે જને જાહેર કરવામાં આવવું જોઈએ. બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તેના પર્યવેક્ષણ નિયંત્રણ હેઠળ, જેમ તે હંમેશા કરતી આવી છે તેમ, સારા વિચારો અમલમાં મૂકી શકે છે અને અત્યંત આવશ્યક એવી શુદ્ધિકરણ પ્રક્રિયામાં પાછળ નહીં રહે. વ્યવસાયને વધુ ઉન્નત બનાવવાનો હેતુ છે અને બારના સમૃદ્ધ આદર્શો, તથા સ્વાતંત્ર્યના મૂલ્યો માટે જેણે સંઘર્ષ કર્યો છે, તે જળવાઈ રહે તે માટે આ વ્યવસાયમાંથી કાળી ભેંસોને દૂર કરવી સંપૂર્ણપણે આવશ્યક છે. મૂળભૂત રીતે બારને નિયંત્રિત કરવું અદાલતનું કાર્ય નથી. તેને વધુ ઉન્નત બનાવવું તેમજ ન્યાયાધીશો અને કાનૂની પ્રણાલીનું રક્ષણ કરવું, નિષ્ક્રિયતાથી બારને પોતે જ નષ્ટ ન કરવું અને લોકશાહીના મહત્વના સ્તંભરૂપ આ પ્રણાલીને હાનિ ન પહોંચાડવી, એ બારની વૈધાનિક ફરજ છે.” (ભારપૂર્વક દર્શાવેલ)

૧૯. . (૨૦૧૮) ૧ એસ.સી.સી. ૧૫૬, માં આ રીતે અવલોકિત કરવામાં આવ્યું હતું: “૨૪..... , આ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જાહેર હિત અરજીના સ્વરૂપમાં દાખલ કરાયેલ અરજીમાં, એક વકીલ દ્વારા બેદરકારીપૂર્વક, અર્થહીન તેમજ પરસ્પરવિરોધી દલીલો, ગૂંચવણભર્યા આક્ષેપો દ્વારા વકીલો, સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ અન્ય સંવિધાનિક સંસ્થાઓ વિરુદ્ધ કાદવ ઉછાળવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે અદાલતનો અવમાનનો દોરવામાં આવે એવો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો. રજિસ્ટ્રીને ભવિષ્યમાં અરજદારની કોઈપણ જાહેર હિત અરજી સ્વીકારવી નહીં તેવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.” ૨૫. આ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે એવી રીતો હોઈ શકે છે જેમાં દુષ્કૃત્યકર્તાનું વર્તન અને કાર્યવાહી વ્યવસાયિક કુકૃત્ય ગણાય. અદાલતી કાર્યવાહીનું પાવિત્ર્ય જાળવવું અનિવાર્ય છે. અદાલતને માત્ર અધિકાર જ નથી પરંતુ પોતાનું રક્ષણ કરવાની ફરજ પણ છે અને તે દુષ્કૃત્યકર્તાને યોગ્ય અવધિ સુધી અદાલત સમક્ષ હાજર થવા પ્રતિબંધિત કરી શકે છે. ઉક્ત નિર્ણયમાં અવલોકિત કરવામાં આવ્યું મુજબ, આ સર્વોચ્ચ અદાલતની ગૌરવરક્ષા કરવી અને આ સંસ્થાની બદનામી ન કરવી, એવો કર્તવ્ય એક વકીલ પર નિર્ધારિત છે.”

૨૦. અમે આ ઉમદા ભાઈચારાના સભ્યો પાસેથી પ્રથમ પોતાનો આત્મસન્માન જાળવવાની અપેક્ષા રાખીએ છીએ. તેઓ સમાજનો બુદ્ધિજીવી વર્ગ છે. જે

બાબત અન્ય લોકો માટે યોગ્ય હોઈ શકે તે પણ તેમના માટે અયોગ્ય હોઈ શકે છે; તેમની પાસેથી એવી અપેક્ષા છે કે તેઓ સમગ્ર સમાજ માટે ૧ (૧૯૮૮) ૩ એસ.સી.સી. ૨૫૫ ૨ (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૧૦૬ આદર્શરૂપ બને; ત્યારે જ આ ઉમદા વ્યવસાય અને ન્યાયિક વ્યવસ્થાની ગૌરવરક્ષા થઈ શકે. રજિસ્ટ્રી આ અદાલતનો એક અંગ માત્ર છે અને તેની ગૌરવની વિસ્તૃતતા છે. બાર પણ સમન્વિત વ્યવસ્થાનો સમાન રીતે સન્માનનીય અને જવાબદાર ભાગ છે; રજિસ્ટ્રી વ્યવસ્થાનો અભિન્ન અંશ છે, અને વ્યવસ્થાએ સુસંગત રીતે તથા પરસ્પર આદરભાવ સાથે કાર્ય કરવું પડે. અમે રજિસ્ટ્રી પાસેથી પણ કાર્યક્ષમ અને અસરકારક રીતે કામ કરવાની અપેક્ષા રાખીએ છીએ. તે જ સમયે, વકીલો પાસેથી પણ એવી અપેક્ષા છે કે તેઓ ખામીઓને અસરકારક રીતે દૂર કરે અને વ્યવસ્થા પર અનાવશ્યક આક્ષેપો ન મૂકે.”

૧૭. હિંદુસ્તાન ટાઈમ્સના એડિટર-ઇન-ચીફ સંજય નારાયણ અને અન્ય વિ.
વડી

અલાહાબાદની અદાલત, [(૨૦૧૧) ૧૩ એસીસી ૧૫૫] વાણી સ્વાતંત્ર્ય સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૯ માં સંરક્ષિત કરવામાં આવ્યું છે ભારતની સર્વભૌમસત્તા, ભારતની અખંડિતતા, રાજ્યની સુરક્ષા, જાહેર વ્યવસ્થા, શિષ્ટતા અને નૈતિકતા તેમજ અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ અને માનહાનિને ધ્યાનમાં રાખીને વિચાર કરવામાં આવે છે.

આ સત્તાનો ઉપયોગ અત્યંત સાવધાનીપૂર્વક કરવામાં આવવો જોઈએ. આ પણ કહે છે કે અદાલતોની પ્રતિષ્ઠા અને ન્યાયના વહીવટમાં લોકોનો વિશ્વાસ, અપ્રમાણિત અહેવાલોના આધારે ખંડિત થવો જોઈએ નહીં. પ્રકાશન કરવામાં આવે તે પહેલાં અહેવાલિત વિષય અંગેના તથ્યોની ચકાસણી કરવામાં અને તેના વિષય પર કંઈક સંશોધન કરવામાં સાવચેત રહેવું આવશ્યક છે. આ, નિશ્ચિતરૂપે, છાપા અને ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમના સંદર્ભમાં હતું, જેને અદાલત લોકશાહીના ચોથા સ્તંભ તરીકે ઓળખાતું હોવાનું નિરીક્ષણ કરતી હતી.

૧૮. વ્યક્તિના મામલામાં તો આ વાત વધુ સત્ય ઠરે, ખાસ કરીને સામાવાળા અપમાનકર્તાના મામલામાં, જે વકીલ છે અને જેને તમામ કાયદાઓનું વધુ સારું જ્ઞાન હોવું આવશ્યક છે. દરેક કેસમાં તથ્યો ભિન્ન હોઈ શકે છે, છતાં જાણવાની અગત્યની બાબત તો નિર્ધારક સિદ્ધાંત છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયમાંથી જે બાબત સ્પષ્ટપણે નિષ્કર્ષરૂપે બહાર આવે છે તે એ છે કે ‘અદાલત’ ની વ્યાખ્યામાં રજિસ્ટ્રીનો સમાવેશ થાય છે, અને તે સિવાય પણ અદાલતના વહીવટી અંગ વિના ‘અદાલત’ ની કલ્પના ક્યારેય થઈ શકે નહીં. ન્યાયિક અંગ અને રજિસ્ટ્રી બંને એકબીજાથી અવિભાજ્ય છે.

૧૯. હકીકતો તરફ વળતાં, આ તબક્કે આ અદાલત દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી સ્વપ્રેરિત અપમાનના નોંધનો સંદર્ભ આપવો જરૂરી છે, જેમાં નોંધવામાં

આવ્યું છે કે બાર પ્રમુખે “તેમના કલંકજનક પ્રયોગો તેમજ નિરાધાર ઉચ્ચારણો દ્વારા વડી અદાલતની પ્રતિષ્ઠા અને મહિમાને તથા તેથી સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્રને ગંભીર નુકસાન પહોંચાડવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, તેમજ સમગ્ર વહીવટીતંત્રની છબીને નીચી પાડવાનો પ્રયાસ કર્યો છે અને વહીવટી શાખામાં મનોબળ ભંગ કરનાર અસર પણ ઊભી કરી છે. તેથી, આ અદાલતે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ તેમને અદાલતોની અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૨(સી) ના અર્થમાં આ અદાલતની ફોજદારી અવમાનના કરવા માટે જવાબદાર માન્યા છે અને અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ તેમની વિરુદ્ધ આવી ફોજદારી અવમાનનાનો સંજ્ઞાન લીધો છે.”

૧૯.૧ આ અદાલતે સામાવાળીએ અદાલત વિરુદ્ધ કરેલા વ્યાપક અને ઉદ્ધત આક્ષેપોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. સંબંધિત પરિચ્છેદો નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:—

“૫. અમે જીએચસીએએના અધ્યક્ષ દ્વારા, કથિત રીતે કનિષ્ઠ વકીલો અને જેઓ વાદકારીઓ પાસે કોઈ સાધન નથી અથવા ઓછી સગવડ છે, તેમના હિતના પ્રશ્નોને આગળ ધપાવવાના બહાને, વિવિધ મુદ્દિત અને ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમોના પત્રકારોને બોલાવીને કરાયેલ જીવંત પ્રેસ પરિષદના પ્રસારણની નોંધ લીધી. તેમાં તેમણે કોઈ માન્ય, મહત્વપૂર્ણ

અથવા સત્ય આધાર વિના, રજિસ્ટ્રી સામે ભ્રષ્ટાચારના ગંભીર આક્ષેપો કર્યા અને નિર્વિવાદ શબ્દોમાં ફોરમ શોપિંગના આક્ષેપો પણ સ્પષ્ટપણે કર્યા. આ રીતે, તુરંત આધાર અને અપ્રમાણિત તથ્યોના આધારે તેમણે વડી અદાલતની રજિસ્ટ્રીને નિશાન બનાવી, જ્યારે તે વર્તમાન સંકટકાળમાં તમામ વિપરીત પરિસ્થિતિઓ વચ્ચે દિવસ-રાત કાર્યરત છે અને પોતાનું તથા પોતાના કુટુંબજનોનું જીવન જોખમમાં મૂકીને ફરજ બજાવી રહી છે, તેમજ ઈ-ફાઇલિંગ માટેનો મોડ્યુલ ઉપલબ્ધ ન હોય તેવી પરિસ્થિતિમાં ઈ-મેલ દ્વારા ફાઇલિંગની નવી પદ્ધતિ અપનાવવાનો અને મામલાઓની દૂરસ્થ સુનાવણીને અનુરૂપ થવાનો પ્રયાસ પણ કરી રહી છે. આ રીતે તેમણે વડી અદાલતના વહીવટની મૂળભૂત વિશ્વસનીયતા પર જ પ્રશ્નચિહ્ન મૂક્યું છે અને થોડાક વકીલો પોતાના મામલાઓ ત્રણ અદાલતોમાં ફરતા કરાવવામાં સફળ થાય છે તથા મનગમતા આદેશો પણ મેળવી લે છે, એવી કલંકિત ટિપ્પણીઓ દ્વારા પરોક્ષ રીતે કેટલાક માનનીય ન્યાયાધીશો પર પણ આંગળી ઊઠાવી છે. અધ્યક્ષે, તેમના ઈન્ટરવ્યૂમાં પોતાના જ જાહેર કરેલા “સંપૂર્ણ જાગૃત ચિત્તથી અને સંપૂર્ણ જવાબદારી સાથે” આ મહાન સંસ્થાને ‘જુગારખાનું’ અને માત્ર સગવડ તથા ધનબળ ધરાવતા વાદકારીઓ, દાણચોરો અને દેશબ્રોહીઓની જ સેવા કરતી સંસ્થા ગણાવી. તેમણે વધુમાં સનસનાટી ફેલાવવાના હેતુથી પોતાની કલંકિત ઉક્તિઓ દ્વારા એવું પણ જાહેર કર્યું કે

જે લોકો મોટા ઔદ્યોગિક ઘરાણાં અથવા બાંધકામ ઉદ્યોગ સાથે સંબંધિત નથી અથવા જેમની પાસે અસંખ્ય સાધનો નથી, તેમને વડી અદાલત બહાર ઠેલી દેશે. આ નિંદાત્મક ટિપ્પણીઓ કોઈ દઢ આધાર વિના, સત્ય જાણવાની કોઈ મનશા વિના, તેમજ સંસ્થાના વડા તરીકે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિને કોઈ તપાસ માટે સંબોધ્યા વિના કરવામાં આવી હોવાનું જણાય છે. ૬. શ્રી ચતીન ઓઝા દ્વારા યોજાયેલ પ્રેસ પરિષદની વિગતોનું સીધું વાંચન (જેનું શક્ય તેટલું નજીકનું અંગ્રેજી ભાષાંતર અહીં અનુસૂચિ અ તરીકે ઉપલબ્ધ છે) દર્શાવે છે કે તેમણે વિશાળ અર્થમાં નીચે મુજબના આક્ષેપો કર્યા હતા.

(૧) ગુજરાતની વડી અદાલતના રજિસ્ટ્રી દ્વારા ભ્રષ્ટ આચરણો અપનાવવામાં આવે છે, (૨) ઉચ્ચપ્રતિષ્ઠિત ઉદ્યોગપતિઓ તથા દાણચોરો અને દેશદ્રોહીઓને અયોગ્ય અનુગ્રહ દર્શાવવામાં આવે છે, (૩) વડી અદાલતનું કાર્ય પ્રભાવશાળી અને ધનિક લોકો તથા તેમના વકીલો માટે છે,

(૪) અબજોપતિઓ વડી અદાલતમાંથી બે દિવસમાં આદેશ મેળવીને નીકળી જાય છે, જ્યારે ગરીબો અને બિન-વી.આઈ.પી. વ્યક્તિઓએ દુખ ભોગવવું પડે છે,

(૫) જો વાદકારો વડી અદાલતમાં કોઈપણ મામલો દાખલ કરવા માંગતા હોય, તો વ્યક્તિ શ્રી ખંભાતા અથવા બિલ્ડર અથવા કંપની હોવી આવશ્યક છે.

આ પણ ગુજરાતી દૈનિક ‘સંદેશ’ માં ‘ગુજરાત વડી અદાલત જુગારખાનું બની ગઈ છે – ચતિન ઓઝા’ એવા શીર્ષક હેઠળ પ્રસારિત કરવામાં આવ્યું હતું.” ૧૯.૨ પ્રેસ મુલાકાતમાં કરાયેલા કેટલાક નિવેદનો, જે અદાલતને કલંકિત કરવા સમાન છે, તે ફરી એકવાર સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપે પુનરાવર્તિત કરી શકાય છે:

- (એ) વડી અદાલત ધનિક અને પ્રભાવશાળી લોકો માટે કાર્ય કરી રહી છે.
- (બી) હું ઉદ્દેખ કરીશ કે ઉપરોક્ત સંબંધિત બધા માનનીય ન્યાયાધીશો અસલી છે અને તેમાં કંઈ પણ ખોટું નથી. પરંતુ તેઓ ઉદાર હોવાથી, રજિસ્ટ્રી સાથે કંઈક ગોઠવણ કરવામાં આવી રહી છે અને મામલાઓ તેમની અદાલતોમાં સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવે છે.
- (સી) વિરોધ દર્શાવતા એડવોકેટોના મામલાઓ બાકી રહેલા ત્રણ માનનીય ન્યાયાધીશો પાસે વાળી દેવામાં આવી રહ્યા છે.
- (ડી) ફાટી નીકળેલી પરિસ્થિતિ દરમિયાન, શ્રી ખંભાતા (કસ્ટુરી કન્સ્ટ્રક્શન્સ), સન ફાર્મા અથવા ઉપરોક્ત બિલ્ડર જેવા પ્રભાવશાળી લોકોના કેસોને છોડીને, કોઈપણ કેસ આગળ વધ્યો નથી.
- (ઈ) અબજોપતિઓ બે દિવસમાં આદેશ મેળવીને નીકળી જાય છે. એકપણ અબજોપતિને કતારમાં ઊભા રહેવું પડતું નથી. બીજી તરફ, ગરીબ અને બિન-વી.આઈ.પી. લોકો પીડા ભોગવી રહ્યા છે.

(એફ) માત્ર ચારથી પાંચ જ મામલાઓ ચાલીબઢ્ઢ કરવામાં આવ્યા છે. “એક ચોક્કસ મામલો ચાલીબઢ્ઢ કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે એ જ ઘટનાને લગતા અન્ય મામલાઓ ચાલીબઢ્ઢ કરવામાં આવ્યા નહોતાં. તેનું કારણ એ છે કે રજિસ્ટ્રીએ ૨૦ મામલાઓ એક ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કર્યા, જેઓએ એ કહીને તે નામંજૂર કર્યા કે દીવાની મામલાઓમાં કોઈ તાત્કાલિકતા નથી. રજિસ્ટ્રીએ અન્ય ૨૦ મામલાઓ બીજા ન્યાયાધીશ સમક્ષ પણ રજૂ કર્યા, જેઓએ વકીલો દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલી તાત્કાલિકતાના આધારે તમામ મામલાઓને બોર્ડ પર ચાલીબઢ્ઢ કરવાનો આદેશ કર્યો. શું આ જુગારખાનું છે કે વડી અદાલત? આજે વડી અદાલત સંપૂર્ણ જુગારખાનું બની ગઈ છે, જેમાં માત્ર બિલ્ડરો જ જુગાર રમી શકે. જો ગરીબ લોકો ઘરે રૂ.૦૫/- માટે જુગાર રમે, તો પોલીસ તેમને ધરપકડ કરી લે. વડી અદાલતની આ સ્થિતિ છે.

(જી) ત્યારબાદ તેણે વડી અદાલતને પડકાર આપ્યો કે વડી અદાલત તેના વિરુદ્ધ અવમાનના અરજી દાખલ કરી શકે છે. વડી અદાલત તેની સામે જે કોઈ કાર્યવાહી કરવા માંગે, તે કરી શકે છે. ગુજરાતના લોકો સમક્ષ વડી અદાલતે ૦૫ મામલાઓ અંગે જવાબ આપવો પડશે.

તેમણે આ પણ આક્ષેપ કર્યો કે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલની

ભારત સરકાર અને ગુજરાત સરકારનો કેસ એક જ દિવસે ચાલીબઢ્ઢ થાય છે, જ્યારે ભારત સરકાર દ્વારા દાણચોરી, આર્થિક ગુનો અને રાષ્ટ્ર વિરુદ્ધના

ગુનાઓ વગેરે બાબતે કોફેપોસા હેઠળ અટકાયતમાં રાખવામાં આવેલા વ્યક્તિઓને અનિશ્ચિત સમય સુધી રાહ જોવાની જરૂર પડે છે.

૨૦. જો તમામ નિવેદનોને તેમની સંપૂર્ણતા સાથે, તેમનું વિશ્લેષણ કર્યા વિના અને કોઈપણ સંદર્ભ વિના પણ જોવામાં આવે, તો પણ વિશ્લેષક કે નિષ્ણાત પણ ન હોય તેવી વ્યક્તિને આ એકદમ પ્રગટ અને સ્પષ્ટ થાય છે કે આ ઉચ્ચારણોનો અર્થ માત્ર રજિસ્ટ્રી માટે હતો એવો થઈ જ શકતો નથી અને વાસ્તવમાં એવો હતો પણ નથી. જ્યારે ન્યાયના વિતરણની જ પ્રણાલીની ઉપર આક્રમણ કરવાની વાત આવે છે, ત્યારે તે હંમેશા માત્ર અને માત્ર ન્યાયતંત્ર અને ન્યાયાધીશો માટે જ અભિપ્રેત હોય છે અને નિશ્ચિતપણે રજિસ્ટ્રી માટે નહીં. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ ભવિષ્યમાં ન્યાયાધીશો પર કરવામાં આવતો કલંકિત આક્રમણ અદાલતનો અવમાન ગણાશે તેવા આશયથી પોતાને બચાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે અને તેથી રજિસ્ટ્રીને આગળ ધપાવવાનો પ્રયાસ કરે છે, ત્યારે અન્યથા તો મધ્યાહ્નના પ્રકાશ જેટલું સ્પષ્ટ છે કે ઉપરોક્ત અહીં ઉદ્દેશિત કરવામાં આવેલ દરેક નિવેદનનો હેતુ ન્યાયાધીશો સામે આક્રમણ કરવાનો જ છે.

૨૦.૧ ન્યાયનું વિતરણ મૂળભૂત રીતે અને વિશેષરૂપે ન્યાયાધીશોને સોંપાયેલ કાર્ય છે, રજિસ્ટ્રીને નહીં. ઉદાર અને કડક ન્યાયાધીશો હોવાનું, ફરીથી કહીએ તો, માત્ર એક ધારણા છે અને તે મોટાભાગે પક્ષકારોના વકીલો દ્વારા આપવામાં આવતી માહિતીના આધારે, જે રોજબરોજ અદાલત

સમક્ષ હાજર રહે છે, પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવતી વ્યક્તિનિષ્ઠ વ્યાખ્યા પણ છે. વ્યક્તિગત ન્યાયાધીશ માટે, મહત્વનો વિષય તે છે જે વાસ્તવમાં મહત્વ ધરાવે છે, વ્યક્તિગત વ્યક્તિનિષ્ઠ ધારણા નહીં. કડક અને ઉદાર ન્યાયાધીશોના આવા લેબલ લગાવવાનું કારણ, આદેશ મળ્યો કે ન મળ્યો તેની યોગ્યતા ઠેરવવાના હેતુસર પણ હોઈ શકે છે, અને પક્ષકારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતો વકીલ જનસામાન્ય સમક્ષ એવો દૃષ્ટિકોણ રજૂ કરતો હોય છે. દરેક વ્યક્તિને પોતાના કેસના ગુણદોષની જાણ હોતી હોય છે અને મામલાઓ કાયદા મુજબ નક્કી કરવામાં આવે છે; ત્યારબાદ, તે અર્થઘટનનો વિષય બને છે.

૨૦.૨ જે આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તે વડી અદાલત વિરુદ્ધ એવો છે કે તે ધનિક અને પ્રભાવશાળી લોકો માટે કાર્ય કરી રહી છે. વડી અદાલત સમક્ષ દાખલ થતો કોઈપણ મામલો રજિસ્ટ્રી સ્તરે અટકતો નથી, કારણ કે રજિસ્ટ્રી તો ન્યાયતંત્રનો માત્ર સુવિધા પૂરી પાડતો એક અંગ છે. મામલાઓ દાખલ કરવાની, તેમની તપાસ કરવાની, વિચારણા કરવાની, ચકાસણી કરવાની, પ્રક્રિયા કરવાની અને અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી રહી છે. જોકે, પક્ષકારોને યોગ્ય અવસરો આપ્યા પછી દલીલો અને પુરાવા મંગાવતી નોટિસો જારી કરવી અને મામલાનો નિકાલ કરવો, આ ન્યાયાધીશોના મૂળભૂત અને મુખ્ય કાર્ય છે અને તેથી, જો એવો પ્રહાર કરવામાં આવે અને એવો આક્ષેપ કરવામાં

આવે કે માત્ર ખંભાતા (કસ્તુરી કન્સ્ટ્રક્શન) અથવા બિલ્ડરોને જ ન્યાય સુધી પહોંચ છે, જ્યારે તેઓ દેશની કુલ વસ્તીના ૧% થી ૫% જેટલા પણ બનતા નથી.

૨૦.૩ આ રીતે ગુજરાત વડી અદાલત એડવોકેટ્સ એસોસિએશનના પ્રમુખપદ પરથી સામાન્ય જનતા માટે સ્પષ્ટ અને ઉગ્ર સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો હતો કે સામાન્ય માણસ, જે અન્યથા આ પ્રણાલીમાં પોતાની આસ્થા મૂકે છે, તેણે પોતાની આસ્થા ખોટી જગ્યાએ મૂકી છે, કારણ કે આ પ્રણાલી અનુકૂળ નથી અને ઓછા સાધનો ધરાવતા અથવા કોઈ સાધન ન ધરાવતા વ્યક્તિના મામલાઓના ન્યાયનિર્ધારણ માટે તેને સ્વીકારતી નથી. જે મામલાઓને એક નિશ્ચિત ન્યાયાધીશે બોર્ડ પર મૂકવાની પરવાનગી આપી હતી પરંતુ તે મામલાઓને સુનાવણી માટે મૂકવાની પરવાનગી આપી ન હતી, જ્યારે અન્ય ન્યાયાધીશે કોવિડ-૧૯ વાયરસને કારણે ઊભી થયેલી ગંભીર મહામારીના સમયમાં તે દિવાળી મામલો હોવાનું કારણ દર્શાવ્યું હતું, તેમજ બિલ્ડરોના મામલાઓની સુનાવણી કરવામાં આવતી હોવાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેઓના મામલાઓ બે દિવસના સમયમાં બોર્ડ પર લેવામાં આવે છે, તે નિશ્ચિતપણે ન્યાયાધીશે સામે કરાયેલો સ્પષ્ટ અને અનિવાર્ય પ્રહાર તથા આક્ષેપ છે.

૨૦.૪ ઉપરોક્ત દૃષ્ટિકોણ મુજબ, અમે આ ઠરાવીએ છીએ અને પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે સામાવાળા દ્વારા પ્રેસ પરિષદમાં જે કંઈ ઉચ્ચારણો

કરવામાં આવ્યા અને જે શબ્દો બોલવામાં આવ્યા, તે ડિમરર અનુસાર પછા, અર્થાત્ સામાવાળીના કહેવા મુજબ તે માત્ર રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ જ હતા, તેમ છતાં એવું નિઃસંદેહ કહી શકાય કે તે અદાલતના આવશ્યક અંગ અને ન્યાયપ્રશાસનના અભિન્ન ભાગરૂપ રજિસ્ટ્રી અંગે અદાલતની સત્તાને કલંકિત કરવાની અને ઘટાડવાની સમકક્ષ છે.

૨૦.૫ હવે માત્ર ત્યારે જ, જ્યારે અદાલત અવમાનનાની નોટિસ જારી કરવામાં આવી, ત્યારે સામાવાળીએ બિનશરતી માફી માગી હોવાનું કહેવાય છે; અને એ સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે કે જે કહેવામાં આવ્યું હતું તેનો અર્થ ન્યાયાધીશો નહીં પરંતુ રજિસ્ટ્રી હતો. તેમજ ૧૦.૦૭.૨૦૨૦ના સોગંદનામા સાથેના પરિશિષ્ટો, ખાસ કરીને પરિશિષ્ટ-૬બલ્યુ, રજૂ કરીને એવો પછા પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે જે ઉદ્દેખિત દાખલાઓનો પુરાવો છે, જેથી એવું કહેવામાં આવે કે ભારતની કાનૂની વ્યવસ્થા ધનિક અને પ્રભાવશાળી લોકોના પક્ષમાં ઝુકાવ ધરાવે છે.

૨૦.૬ તેમણે હિઝ લોર્ડશીપ માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ દીપક ગુપ્તાનો તા. ૦૭.૦૫.૨૦૨૦નો ઇન્ટરવ્યૂ સંપૂર્ણપણે સંદર્ભથી બહાર ઉઢ્ઢત કર્યો છે, જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે કોઈ વ્યક્તિ ધનિક અને શક્તિશાળી હોય અને જો તે જેલમાં હોય, તો નીચલી અદાલતમાં ચાલતી કાર્યવાહી દરમિયાન સમયાંતરે તે ઉચ્ચ અદાલતોનો આશરો લેતો રહેશે, જ્યાં સુધી

કોઈ દિવસ તેને અનુકૂળ આદેશ પ્રાપ્ત ન થાય. હિઝ લોર્ડશીપનો આશય માત્ર એટલો હતો કે બચાવ પક્ષની મરજી પર કાર્યવાહી ન રહે, તેથી વિચિત્રતાને ત્વરિત બનાવવી જોઈએ, કારણ કે જો ધનિક અને શક્તિશાળી વ્યક્તિ પોતાની વિચિત્રતામાં વિલંબ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે, તો તે વારંવાર ઉચ્ચ અદાલતોનો આશરો લઈ શકે છે અને ફરિયાદ પક્ષને નિષ્ફળ બનાવી શકે છે. હિઝ લોર્ડશીપે વ્યક્ત કર્યું હતું કે પીઠ અને બાર બંને પર વાદકારો પ્રત્યે જવાબદારીઓ છે, જેથી તેમની બાબતોને પાછળ ધકેલી ન દેવામાં આવે, અને અદાલતે ગરીબ તથા વંચિત લોકોનું સંરક્ષણ કરવું જોઈએ, કારણ કે સંકટના સમયમાં સૌથી વધુ આંચકો તેમને જ ભોગવવો પડે છે. તેના વિપરીત, આ તો જેલમાં રહેલા ધનિક અને શક્તિશાળી લોકો વિશે કહે છે કે તેઓ પોતાના પુરતા સાધનોના બળે, વાસ્તવમાં આદેશો પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી, ઉચ્ચ અદાલતોનો આશરો લેતા રહે છે, અને સર્વોચ્ચ અદાલત સુધી વારંવાર જઈ શકવાની પોતાની ક્ષમતાને કારણે તેઓ ફરિયાદ પક્ષને પણ પાટા પરથી ઉતારી શકે છે. આમાંથી જરા પણ એવી કોઈ વાત નીકળતી નથી કે જેના આધારે સામાવાળીની કાર્યવાહી અને ઉચ્ચારેલ વચનોને યોગ્ય ઠરાવી શકાય, જ્યારે તેણે એવું કહ્યું હતું કે વડી અદાલત માત્ર અબજોપતિઓ, ધનિક અને પ્રભાવશાળી લોકો માટે જ છે.

૨૦.૭ બાર કાઉન્સિલ ઑફ ઇન્ડિયાના પ્રમુખે તા. ૨૦.૦૫.૨૦૨૦ના પોતાના

પ્રેસ નિવેદનમાં જ્યારે એવું જણાવ્યું હતું કે તેમને કેટલીક વડી અદાલતોમાં તાત્કાલિક બાબતોના નિર્ધારણમાં પસંદગીપૂર્વક વર્તન કરવામાં આવે છે તથા વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા બાબતો ચલાવવામાં વારંવાર વિશેષ સર્જાય છે એવી ફરિયાદો પ્રાપ્ત થઈ છે, ત્યારે તેમણે કંઈ વડી અદાલતનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો તે સ્પષ્ટ થતું નથી અને આ તો માત્ર એક જ પંક્તિ છે, જે સામાવાળીના કહેવાતાને ન્યાયસંગત ઠેરવવા માટે પૂરતી ગણાઈ શકે નહીં, તેમજ તે આ બાબતને પણ સમર્થન આપતી નથી કે બચાવ તરીકે સત્યનો આશ્રય લેવાઈ શકે, કારણ કે જે કંઈ જણાવવામાં આવી રહ્યું છે તેમાં કણમાત્ર સત્ય નથી. તા. ૨૮.૦૪.૨૦૨૦ના રોજ સિનિયર એડવોકેટ તથા બાર કાઉન્સિલ ઑફ ઇન્ડિયાના અધ્યક્ષ દ્વારા ભારતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને સંબોધીને કરવામાં આવેલા સંદેશમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે લોકડાઉનના સમયગાળા દરમિયાન લાખો વકીલો જીવનનિર્વાહ સંબંધિત ગંભીર મુશ્કેલીઓનો સામનો કરી રહ્યા છે અને કેટલીક વડી અદાલતોએ તે હકીકતનો સંજ્ઞાન લઈ કેટલાક નિર્દેશો પણ જારી કર્યા હતા. તેમણે એવી વ્યથા વ્યક્ત કરી હતી કે યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા અથવા રાજ્ય સરકાર સહાય માટે આગળ આવી નથી, પરંતુ બાર કાઉન્સિલ ઑફ ઇન્ડિયા, રાજ્ય બાર કાઉન્સિલો અને વિવિધ બાર એસોસિયેશનો

મર્યાદિત સાધનો સાથે પોતાની ફરજનો હિસ્સો નિભાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. નાણાંનું વિતરણ એડવોકેટ્સ વેલફેર ફંડ તથા બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાના ભંડોળમાંથી કરવામાં આવે છે. લોકડાઉન દરમિયાન એવી ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી કે જો લોકડાઉન વધુ લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહે, તો દીવાનીગેને કાનૂની ન્યાયના સ્વરૂપમાં રાહત મળી રહે તે માટે કેટલાક સુરક્ષિત, પૂરતા અને સલામત ઉપાયો જરૂરી બનશે. આ એવી વ્યથાઓ છે જે અનુમતિપ્રાપ્ત રીતમાં સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ વાજબી રીતે રજૂ કરવામાં આવી હતી. તેનો સ્વર અને લહેજો સામાવાળીના ઇન્ટરવ્યુમાં નોંધાયેલી બાબતોની સાથે સરખાવા યોગ્ય જ નથી.

૨૧. વર્તમાન મહામારી દરમિયાન માત્ર કાયદા ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલ વર્ગ જ આર્થિક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરી રહ્યો હતો એવું નથી, પરંતુ સરકારી નોકરીમાં રહેલા લોકોને બાદ કરતાં દરેક વ્યક્તિએ મુશ્કેલીઓનો સામનો કર્યો હતો, તે દરેક વ્યક્તિના સામાન્ય જ્ઞાનની બાબત છે. ખાનગી કંપનીઓ, ફર્મો તથા વ્યક્તિગત રોજગારમાં રહેલા લોકોએ પણ પગારમાં કપાત વગેરે જેવી ગંભીર સમસ્યાઓનો સામનો કર્યો હતો. જ્યારે સમગ્ર વિશ્વ સ્થગિત અવસ્થામાં આવી ગયું હતું, ત્યારે જીવનના દરેક ક્ષેત્રના લોકોએ સમાન પરિસ્થિતિનો સામનો કર્યો હતો અને અર્થતંત્ર પર અસર થવી સ્વાભાવિક હતી. સ્થાપિત વકીલોની સરખામણીએ જુનિયર તેમજ

અત્યંત ઓછી પ્રેક્ટિસ ધરાવતા વકીલોના વર્ગ પ્રત્યે અમારી સહાનુભૂતિ છે.

૨૨. સામાવાળીની ભાષા અત્યંત અશિષ્ટ અને અસંયમિત હતી. તેમનો અભિગમ અપમાનજનક હતો અને તેમણે અપનાવેલો આશ્રય વડી અદાલત બાર એસોસિયેશનના પ્રમુખ પાસેથી સર્વથા સૌથી ઓછી અપેક્ષિત હતી. નિશ્ચિતપણે તેઓ અવગત હોત કે ન્યાયતંત્ર તેની વહીવટી બાજુએ જ આ તમામ પ્રશ્નોના નિરાકરણમાં સહાય કરી શકે, કારણ કે સંકટ સતત વધુ ગહન બનતું જતું હતું અને ક્યાંય કોઈ કિનારો દેખાતો ન હતો.

૨૩. નિર્શર્ત માફી બાબતે, તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ના અમારા આદેશમાં અમે અગાઉથી જ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો છે; ગુણદોષના આધારે અમે ધરીએ છીએ કે નિર્વિવાદપણે આ તમામ ઉચ્ચારણો અદાલત અને મૂળતઃ તથા પ્રધાનરૂપે તેની ન્યાયિક તેમજ વહીવટી શાખાઓ વિરુદ્ધ છે. રજિસ્ટ્રી વિરુદ્ધ કરાયેલા આ આક્ષેપો પણ અંતે સ્પષ્ટપણે ‘અદાલત’ તરફ અને તેના ન્યાય વિતરણની રીત અને પદ્ધતિ તરફ જ આંગળી ઊંચકતાં અટક્યા હતા. આ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ આપવો જ પડે છે કે બોલાયેલા આ શબ્દો અને પ્રકાશિત કરાયેલા આ ઉચ્ચારણો અદાલત વિરુદ્ધ હીન અને અપમાનજનક હુમલો હતા અને તે કલંકકારક હતા. તેમણે અદાલતની સત્તા ઘટાડેલી. આ અંગે એમ પણ કહી શકાય કે તેનો હેતુ

ન્યાયના વહીવટમાં દખલ કરવાનો હતો અથવા વાસ્તવમાં ન્યાયની પ્રક્રિયામાં દખલ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવતો હતો.

સત્ય શું માન્ય બચાવ છે

૨૪. આ તબક્કે, ફરીથી, એ ઉદ્દેશ કરવો આવશ્યક છે કે સત્યને માન્ય બચાવ તરીકે ન્યાયોચિત ઠેરવવા માટે તેનો પાયો હોવો જરૂરી છે.

૨૪.૧ તા. ૨૮.૦૯.૨૦૨૦ના રોજ, અંતિમ સુનાવણી દરમિયાન, અદાલતે આદેશ પસાર કર્યો. સંબંધિત પરિણેદો પુનઃઉત્પન્ન કરવાના જરૂરી હતા:—

૧. અમે નોંધ્યું છે કે અંતિમ સુનાવણી દરમિયાન, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારએ, શું બાબત ફોજદારી અવમાનના બને છે તે અંગે દલીલ કરતાં અને બચાવ તરીકે સત્યનો આધાર લેવાનો પ્રયત્ન કરતાં, રજૂ કર્યું છે કે પ્રેસ પરિષદમાં કરાયેલા ઉચ્ચારો અંગે, ન તો અદાલત મિત્રે અને ન તો અન્ય કોઈએ એ બાબતનો ઉદ્દેશ કર્યો કે તે ખોટા અથવા અસત્ય છે. ૨. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતા, અદાલત મિત્ર તરીકે કાર્ય કરતાં, તેથી પોતાની રજૂઆતોમાં ત્રણ માનનીય ન્યાયાધીશો ની સમિતિના દિનાંક: ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ ના અહેવાલ પર આધાર રાખ્યો છે, જે સામાવાળીએ બાર એસોસિએશનના પ્રમુખ તરીકે પોતાની હેસિયતથી માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિને ૦૫.૦૬.૨૦૨૦ ના રોજ સંબોધિત કરેલા સંદેશના પ્રતિસાદરૂપે તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. પરથી ડાઉનલોડ થયેલ : બુધ ઓક્ટો ૦૭ ૨૩:૧૦:૦૬ આઈએસટી ૨૦૨૦

આર/સીઆર.એમએ/૮૧૨૦/૨૦૨૦ આદેશ પાનું ૨ માંથી ૩ ૩. બંને પક્ષોએ ઉપરોક્ત અહેવાલના મુદ્દે જોરદાર દલીલો કરી છે, જેમાં અદાલત મિત્રે આ અદાલતને ઉપરોક્ત અહેવાલ પર દૃષ્ટિ કરવા વિનંતી કરી છે, જે અગાઉથી જ સામાવાળીને મોકલવામાં આવ્યો છે, જ્યારે સામાવાળા પક્ષે તેને વિચારણા હેઠળ ન લેવા આગ્રહ કર્યો છે. ઉપરોક્ત અહેવાલ નોંધપોથીનો ભાગ બનતો નથી, તે બાબત ધ્યાનમાં લેતાં, તેમજ આ અદાલત બંને વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલોની રજૂઆતો સાથે વ્યવહાર કરી શકે તે હેતુસર પણ, આજે તેની ગેરહાજરી અને યોગ્ય ન્યાયનિર્ણય માટે તેને નોંધપોથી પર લાવવાની દરખાસ્ત વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલોને જણાવવામાં આવે છે.

૨૪.૨ અમારા આદેશના અનુસંધાને, માનનીય ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિનો અહેવાલ, તેના સોગંદનામા સાથે, ૩૦.૦૮.૨૦૨૦ના રોજ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો હતો

ગુજરાત વડી અદાલતના રજીસ્ટ્રાર જનરલ. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર દ્વારા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાશેશ ઓઝા મારફતે આ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે “અમે બચાવ તરીકે સત્યનો આશ્રય લીધો નહોતો. અમે અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩ (બી) નો આશ્રય લીધો નથી. અમે માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે અમારા આક્ષેપો અને ફરિયાદો હવામાં કરવામાં આવ્યા નહોતા અને નિરાધાર નહોતા. તેનો

એવો અર્થ થતો નથી કે બચાવ તરીકે સત્યનો આશ્રય લેવામાં આવ્યો છે.” અમારા તા. ૩૦.૦૯.૨૦૨૦ ના આદેશમાં, ઉપરોક્ત બાબત નોંધવામાં આવી હતી.

૨૪.૩ અમે નોંધીએ છીએ કે, ભલે અમારી સમક્ષ એવો આગ્રહ કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા અદાલતઅવમાનકર્તાએ અધિનિયમની કલમ ૧૩(બી) નો આશરો લીધો નથી અને માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે આક્ષેપો અને ગારહાણાં નિરાધાર નહોતાં, તથાપિ ગારહાણા પત્રકો તથા અન્ય સામગ્રી સહિત વિવિધ દસ્તાવેજો નોંધ પર મૂકી તમામ સંભવિત પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે, જેની અમે વિસ્તૃત ચર્ચા કરી છે. હકીકતમાં, વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી દાતારની રજૂઆતોમાં તેઓ સ્પષ્ટ હતા કે મિત્ર ન્યાયસહાયક પત્રકાર પરિષદમાં જે બાબતોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો તેને ખોટી અથવા અસત્ય વિગતો તરીકે માનવામાં આવી છે, તેને ખંડિત કરી શક્યા નથી. તે જ સમયે આ અદાલત દ્વારા ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિનો અહેવાલ મંગાવવાની આવશ્યકતા ઊભી થઈ હતી. આ અદાલતના મત મુજબ, સત્યને બચાવ તરીકે રજૂ કરવાની કોઈ કોશિશ કરવામાં આવી નથી એવું કહેવું અનુવર્તી વિચાર છે. વાસ્તવમાં, તેવું વલણ રજૂ કર્યા પછી અને સમિતિના અહેવાલના પ્રકાશમાં સમગ્ર આધારરચના ધરાશાયી થઈ ગઈ હોવાનું સમજાયા બાદ, વલણ બદલી દેવામાં આવ્યું છે.

૨૪.૪ આ અદાલતે નોટિસ જારી કરતી વખતે ફક્ત નં. ૫, ૬, ૭, ૮ અને ૧૧ માં પ્રથમદષ્ટિએ મત વ્યક્ત કર્યો હતો; સામાવાળીએ પોતાના તે આધારે, કે પાંચ (૦૫) કેસો સંબંધે તેણે જે કંઈ ઉચ્ચાર્યું હતું તે તથ્યસંગત છે અને તે આધાર અખંડિત છે, આ તારણોને દૂર કરવા જરૂરી હતું. તે હેતુસર તેને ગુણદોષ આધારિત જવાબ રજૂ કરવો આવશ્યક હતો, જે ગેરહાજર છે. આ બે બિનશરતી માફીઓ છે અને સામાવાળા મુજબ, સત્યને બચાવ તરીકે આહ્વાન કરવામાં આવ્યું નથી. એકવાર માફી અર્પણ કરવામાં આવે, ત્યારબાદ તેણે આ બાબત સાબિત કરવા પોતાના આધાર પર અડગ રહ્યો નથી કે સંસ્થા ધનબળવાળાઓ, દાણચોરો અને દેશદ્રોહીઓની સેવાઓ કરે છે.

૨૪.૫ સામાવાળા દ્વારા જેઓ બાબતે ઘણો હોબાળો મચાવવામાં આવ્યો હતો, તે પાંચ બાબતો માટેનો આક્ષેપ ટકી શકતો નથી. નોંધપોથીમાંથી એવું બહાર આવતું નથી કે તે સંબંધે કરવામાં આવેલ કોઈપણ આક્ષેપ સાચો હતો. આ પાંચ બાબતોની સ્થિતિ અહેવાલ પણ એ જ બાબતને ખોટી ઠરાવે છે.

૨૫. પરિણામે, એવો નિષ્કર્ષ કરવો પડે છે કે સામાવાળા આક્ષેપોના સમર્થનમાં સત્યનો આભાસ માત્ર પણ દર્શાવવામાં સફળ થતો નથી. કરવામાં આવેલી ફરિયાદ તથા ઉઠાવવામાં આવેલા આક્ષેપો નિરાધાર છે. ફરિયાદના પ્રપત્રો અને અન્ય સામગ્રીની ચર્ચા કરતી વખતે જે દર્શાવવામાં

આવ્યું છે તે મુજબ, સમિતિના અહેવાલનો ઉલ્લેખ કર્યા વિના પણ, કરવામાં આવેલા આક્ષેપો અને ઇલેક્ટ્રોનિક તથા મુદ્રિત માધ્યમો સમક્ષ ઉભો કરવામાં આવેલ હોવાનો સંપૂર્ણપણે કોઈ આધાર ધરાવતો નથી.

૨૬. આ તબક્કે, એ વાતનો ઉલ્લેખ કરવો પણ અત્યંત આવશ્યક છે કે કોઈપણ આક્ષેપો સાચા હોવાનું પ્રતિપાદિત થતા નથી. વકીલોના ફરિયાદ-ફોર્મ્સ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે અને વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા રચાયેલ ત્રણ વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશોની સમિતિએ તથ્યશોધના આધારે ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ ૪ અહેવાલ આપ્યો હતો અને એવો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો હતો કે અદાલતે ૦૮.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ, એટલે કે ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિનો અહેવાલ માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સુધી પહોંચે તે પહેલાં, નોટિસ બહાર પાડી હોવાથી કરવામાં આવેલા તમામ આક્ષેપો માટે કોઈ આધાર નથી. આ અહેવાલ અવમાનના નોટિસનો ભાગ બન્યો નહોતો. જોકે, આ અહેવાલ ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ ૪ તેમને સંબોધિત પત્ર દ્વારા જી.એચ.સી.એ.એ.એ.,ના પ્રમુખ તથા વર્તમાન સામાવાળીને મોકલવામાં આવ્યો હતો. નોંધવા જેવી બાબત એ છે કે પ્રેસ પરિષદ સંબોધ્યા પછી રાજ્યના માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિને પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમાં વિશિષ્ટ તેમજ સામાન્ય ફરિયાદો કરવામાં આવી હતી,

અને તેથી તે ફરિયાદોની ભૌતિક રીતે ચકાસણી કરીને તેનો અહેવાલ રજૂ કરાવવા માટે ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમિતિ રચવામાં આવી હતી.

૨૬.૧ અહેવાલ ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ના રોજ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. સમિતિએ, પત્રમાં ઉઠાવવામાં આવેલી દરેક ફરિયાદની તપાસ કર્યા બાદ, તેમાંની કોઈપણ ફરિયાદમાં કોઈ સાર નથી એવું નિષ્કર્ષ આપ્યું હતું. સમિતિના અહેવાલની એક નકલ ઉક્ત સંદેશાવ્યવહાર સાથે જોડવામાં આવી હતી. અહેવાલને એમિક્સ ક્યુરીએ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ રીતે વડી અદાલતની વેબસાઈટ પર પણ મૂકવામાં આવ્યો છે, અને તેમણે એવો પણ આગ્રહ કર્યો છે કે પુરાવાના કડક નિયમો લાગુ કરવા જેવા નથી અને સમિતિનો આ અહેવાલ વાંચી રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવવો જરૂરી છે. તેમણે વધુમાં એવો પણ આગ્રહ કર્યો કે જે બાબત સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવી છે, તેમાં અરજદારે પોતે જ આ અહેવાલ પરિશિષ્ટ તરીકે જોડ્યો છે. તેથી, તે સારી રીતે જાણે છે કે મૂળ આધારભૂત માળખું જ નષ્ટ થઈ ગયું હતું. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર દ્વારા ઘણું દલીલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમણે આ અદાલત સમક્ષ એવો આગ્રહ કર્યો હતો કે ઉક્ત અહેવાલને વિચારણામાં લેવામાં ન આવે, કારણ કે તે આ કેસના રેકૉર્ડનો ભાગ બનતો ન હતો.

૨૭. અહેવાલ જાહેર ક્ષેત્રમાં હતો અને અરજદારે પોતે જ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરેલી પોતાની અરજીઓમાં તેને ભાગરૂપે સામેલ કરીને તેનો

ઉપયોગ કર્યો છે અને તે સર્વોચ્ચ અદાલતના અભિલેખ પરથી પણ જોઈ શકાય છે. આ અદાલતને તે બાબતનો વિચાર ન કરવા વિનંતી કરવી અને વધુમાં એવો આગ્રહ રાખવો કે પ્રેસ પરિષદમાં કરવામાં આવેલા તમામ આક્ષેપો, આ અહેવાલ હોવા છતાં, સત્યતાના બળ અને આધાર ધરાવે છે, તે એક ક્ષણ માટે પણ ટકી શકતું નથી. એ માન્ય ધરીએ કે તેને સમિતિ દ્વારા આમંત્રિત કરવામાં આવ્યો ન હતો અથવા આ બાબતમાં સમિતિ સમક્ષ કંઈ રજૂ કરવાની તેને તક મળી ન હતી, તો પણ સમિતિનો અહેવાલ દસ્તાવેજી પુરાવા, ઈ-મેઈલોના અનુસરણ અને પદ્ધતિમાંથી પ્રાપ્ત થઈ શકતા ઈલેક્ટ્રોનિક પુરાવાના આધારે હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસ પર આધારિત છે.

૨૭.૧ અમે માનનીય પરિષ્ઠ વકીલની આ દલીલ સાથે સહમત નથી કે કારણ દર્શાવો નોટિસમાં કોઈ ઉલ્લેખ ન હોવાથી, આ કાર્યવાહી દરમિયાન અહેવાલને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. આ અહેવાલનો ઉલ્લેખ થઈ શક્યો હોત નહીં, કારણ કે તે જ ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ સુધી માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને મોકલવામાં આવ્યો ન હતો અને ન તો તે જાહેર ક્ષેત્રમાં હતો. જાહેર ક્ષેત્રમાં ઉપલબ્ધ વધારાની સામગ્રી તરીકે આ અદાલત તેને ધ્યાનમાં લઈ શકતી હતી. બીજા જ દિવસે માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશે પોતે જ ઔપચારિક સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા તે સામાવાળીને મોકલ્યો હતો અને ઉક્ત સંદેશાવ્યવહાર સાથે અહેવાલ સંલગ્ન કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૭.૨ તેથી, હસ્તક્ષેપ વિના પણ, વિલંબ અંગેના આક્ષેપોનું સમિતિ દ્વારા યોગ્ય રીતે પરીક્ષણ થઈ શકતું હતું અને ભાગીદારીની તકનો લાભ ન લેવો તે પણ આ અદાલતની માન્યતા પર પ્રશ્ન ઊભો કરી શકતું નથી, કારણ કે તે આ અદાલતના ત્રણ પરિષ્કૃત ન્યાયાધીશો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી નિષ્પક્ષ તપાસ પર આધારિત છે. અહેવાલ પછી પણ, સામાવાળા આ અદાલત સમક્ષ સ્વતંત્ર રીતે હજી એ સ્થાપિત કરી શક્યો હોત કે સમિતિના અહેવાલમાં જે જણાવવામાં આવ્યું હતું તે ખોટું હતું અથવા તેની કોઈ માન્યતા કે આધાર નહોતો અને ન્યાયિક તથા વહીવટી શાખા વિરુદ્ધ તેણે જે આક્ષેપો કર્યા હતા તે હજી પણ તેના આધારરૂપ સત્ય છે. જ્યારે સામાવાળા સત્યનો તર્ક કરે છે અને પોતાના બચાવ તરીકે સત્યનો અવલંબ લે છે, ત્યારે તેના માટે એ સાબિત કરવું અનિવાર્ય બને છે કે આ આક્ષેપો સચોટ છે.

૨૭.૩ તા. ૧૭.૦૮.૨૦૨૦ ના અમારા આદેશમાં, સામાવાળીને સ્પષ્ટ રીતે એ પૂછવામાં આવીને કે, નોંધપોથી પર લાવવામાં આવ્યું હોય તે સિવાય, શું તે કોઈ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરવા ઇચ્છે છે કે નહીં, અમે તેને ફરી એકવાર અવસર આપ્યો હતો અને જ્યારે તેણે નકારાત્મક ઉત્તર આપ્યો, ત્યારે અદાલતે ગુણદોષના આધાર પર દલીલો આગળ વધારવાનો નિર્ણય કર્યો. તે તબક્કે, તેને તા. ૧૦.૦૬.૨૦૨૦ ના રોજથી જ સમિતિનો અહેવાલ જાણી લેવાનો પણ અવસર હતો. માનીએ કે તે

નોંધપોથીનો ભાગ ન હતો, તો પણ સમિતિના અહેવાલથી તેને જાણ થઈ હતી એવી તેની સમગ્ર રચના અને પાચો ધરાશાયી થઈ ગયા હતા. આ જ તે અહેવાલ છે, જેનો અમે ઉલ્લેખ કર્યો છે, અને જે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેણે કરેલા પડકારમાં તેના સંકલનનો ભાગ બને છે અને, તેથી, તકનિકી આધાર અથવા પુરાવાના કડક નિયમોનો આધાર માત્ર એક ઉપાયસરખો હતો અને તેને માન્ય રાખી શકાય તેમ ન હતું. સત્યને પોતાનો બચાવ ગણાવવાનો જે પાચો તે દાવો કરે છે, તે હજી પણ ટકી રહ્યો છે, એવું આ અદાલત માટે સ્વીકારવું શક્ય રહેશે નહીં.

૨૭.૪ સમિતિનો અહેવાલ અવગણીને પણ, અદાલતે વકીલોની ફરિયાદો પર નજર કરવી આવશ્યક છે, જે તેના સોગંદનામાના પાનું ૩૮ થી ૮૧ (પરિશિષ્ટો: એલ અને એમ) નો ભાગ બને છે. દરેક ફરિયાદ, જો વાંચવામાં આવે, તો વિનંતિના સ્વરૂપમાં છે. વકીલે, ઉદાહરણ તરીકે, મામલો ચાલીમાં ન આવવો અથવા આદેશની નકલ ન મળવી અને આક્ષેપો દૂર ન કરવાના કારણે રજીસ્ટ્રી તરફથી તાત્કાલિક મામલાઓ ચાલીમાં ન આવવા બાબતે મુશ્કેલી વ્યક્ત કરી છે.

૨૭.૫ અસંતોષ વ્યક્ત કરનાર સભ્ય વકીલોમાંથી સુશ્રી મિત્તલ પટેલ, વિદ્વાન વકીલે સૌથી કડક નિવેદનો કર્યા હતા અને તેમણે યોગ્ય રીતે અમારું ધ્યાન આ પાસા તરફ દોર્યું હતું, જેનું પણ ક્યાંય કોઈ જોડાણ નથી. તેમણે જણાવ્યું કે આ એવી વડી અદાલત છે જેના પર સમગ્ર રાજ્યનો

કામનો ભાર છે અને તેઓને વેતન તથા સુવિધાઓ પણ મળે છે અને આ બધું પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ તેઓ વિભાગનું આ પ્રકારનું ઘૂણાસ્પદ કામ કરે છે; અને જો તેઓ કામ કરવા ઈચ્છતા ન હોય તો તેમણે તાત્કાલિક રાજીનામું આપવું જોઈએ જેથી વધુ ઉત્સાહી લોકોને સારો વ્યવસાયિક કારકિર્દી બનાવવાનો અવસર મળી શકે. તેમને આગોતરા જામીનના મામલાઓના પરિભ્રમણ ન થવા બાબતે અસંતોષ હતો. તેમામાંથી ઘણાએ પોતાની સમજ પણ દર્શાવી હતી અને એ પણ વ્યક્ત કર્યું હતું કે એક નવી પદ્ધતિ આકાર લઈ રહી છે. તેમ છતાં, અદાલતના મામલાઓનું ઝડપી પરિભ્રમણ ન થવું, પક્ષકારોની દયનીય સ્થિતિને કારણે, તેમને વ્યક્તિગત રીતે વ્યથિત કરી રહ્યું છે. સમિતિના અહેવાલથી સ્વતંત્ર રીતે જોવામાં આવે તો, એવું સૂચવતું કંઈ નથી કે આમાંથી કોઈપણ અસંતોષ એ દર્શાવે છે કે માત્ર ધનિકો અને અબજોપતિઓને જ ન્યાય મળે છે અથવા આમાંથી કોઈપણ વકીલ એવો અસંતોષ વ્યક્ત કરે છે જે મનને ઝંઝોડી નાખે એવો અથવા હૃદયદ્રાવક હોય.

૨૭.૬ પ્રશાંત ભૂષણ (સુપ્રા) માં, આક્ષેપિત અવમાનકર્તાએ પોતાની જ સ્થિતિ પર અડગ રહેવાનું પસંદ કર્યું હતું અને માફી માંગી નહોતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું કે,

“૫૯. શ્રી દવે દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું તેમ, બરડાકાંતા મિશ્રા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં કૃષ્ણા અચ્ચર, ન્યાયાધીશ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકન પર

આધાર રાખતાં, જો પ્રણાલીમાં પ્રણાલીકૃત સુધારો શક્ય બનાવવાના હેતુથી રચનાત્મક ટીકા કરવામાં આવે, તો અદાલત અવમાનના અધિકારક્ષેત્રનો આશ્રય લેશે નહીં. તેમ છતાં, તે જ વિદ્વાન ન્યાયાધીશે રે: એસ. મુલગાંવકર માં અવલોકન કર્યું હતું કે, જ્યાં ન્યાયાધીશ અથવા ન્યાયાધીશો પર કરવામાં આવેલો ઘોર અને/અથવા નિરાધાર પ્રહાર ન્યાયને જોખમમાં મૂકે છે અને જ્યાં એવો પ્રહાર ન્યાયિક પ્રક્રિયાને અવરોધવા અથવા નષ્ટ કરવા માટે જ વિચારપૂર્વક કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં અદાલત ગંભીરતા અને કડકાઈ સાથે કાર્યવાહી કરશે. ન્યાયમૂર્તિ કૃષ્ણા અચ્ચરે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે, બધા પરિબલોની સમગ્રીનું મૂલવન કર્યા પછી, જો અદાલત ન્યાયાધીશ અથવા ન્યાયાધીશો પરનો પ્રહાર નિર્લજ્જ, અપમાનજનક, ધમકાવનાર અથવા ક્ષમ્ય મર્યાદાથી પર દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોવાનું માને, તો જનહિત અને જાહેર ન્યાયના નામે કાનૂનની સશક્ત ભુજાએ તે વ્યક્તિ પર પ્રહાર કરવો જ જોઈએ, જે કાનૂનના શાસનની સર્વોચ્ચતાને તેના સ્ત્રોત અને પ્રવાહને કલુષિત કરીને પડકારે છે.

૬૦. આ માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, ચાલો, કથિત અવમાનનાકર્તા નં. ૧ દ્વારા કરવામાં આવેલા દ્વીટ્સનું વિશ્લેષણ કરીએ, જેમણે, સ્વીકાર્ય રીતે, આ કાર્યવાહી ઊભી કરી છે."

૨૮. આ એવો સમય છે કે માનવજાત જેનો સાક્ષી બની રહી છે, તેમાં કોવિડ-૧૯ વાયરસથી સર્જાયેલ મહામારીએ માત્ર સમગ્ર રાજ્ય અને દેશને જ નહીં, પરંતુ વ્યાવહારિક રીતે સમગ્ર વિશ્વને પોતાની ઝપેટમાં લીધું છે. તેની નસો હચમચાવી નાખે તેવી સામાજિક અને આર્થિક અસર માત્ર કોઈ એક નિશ્ચિત સમુદાય, જાતિ, વિસ્તાર, સમાજ, દેશ, પ્રદેશ, ધર્મ, વ્યવસાય અથવા વ્યવસાયિક વર્ગ સુધી મર્યાદિત રહી નથી, પરંતુ સમગ્ર માનવજાત પર પ્રતિબિંબિત થઈ છે. સત્તાવાર સ્ત્રોતોમાંથી પ્રકાશમાં આવતાં તથ્યો અને આંકડાઓ એવા છે કે માનવજાત કયા વિપરીત સમયમાંથી પસાર થઈ રહી છે તે જોઈને દરેક સંવેદનશીલ અને સુબુદ્ધિ ધરાવતા મનુષ્યને ઝંઝોળી નાખવા માટે તેઓ નિષ્ફળ ન જાય એટલા સક્ષમ છે, જ્યાં દરેક વ્યક્તિની મુખ્ય પ્રાથમિકતા અને ચિંતાનો વિષય માનવીય જીવનોનું સંરક્ષણ કરવો છે. સંસ્થાના માટે પણ, બંધારણીય મૂલ્યોની સેવા કરવાની પોતાની ફરજો નિભાવવાનો પ્રયાસ કરતી વખતે, વહીવટી અને ન્યાયિક શાખાઓમાં કર્મચારીઓ તરીકે સેવા આપતા તમામ કર્મચારીઓની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવાની તાત્કાલિક આવશ્યકતાને અવગણવી શક્ય નથી.

૨૮.૧ અહીં ઉલ્લેખ કરવો અસ્થાનિક નહીં બને કે માહિતી અને સંચાર પ્રૌદ્યોગિકી (આઈસીટી) રાજ્યમાં ઘણાં સમયથી અસ્તિત્વમાં હતી અને એ નકારી શકાય તેમ નથી કે તેનો અદ્યતન તબક્કો વ્યવસાયક્ષેત્રમાં પણ

ઉપભોગમાં હતો; તેમ છતાં, વડી અદાલતમાં ડિજિટલીકરણની પ્રક્રિયા ચાલુ છે અને રાજ્યમાં ઈ-ફાઇલિંગ માળખું તાજેતરમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. ઈ-ફાઇલિંગને મંજૂરી આપી શકાય તેવી એવી પ્રૌદ્યોગિક પ્રગતિના અભાવે, અચાનક શારીરિક રીતે અરજીઓ દાખલ કરવાની સંપૂર્ણ ગેરહાજરીથી ઊભા થયેલા પડકારનો સામનો કરવા માટે ઈમેઈલ દ્વારા દાખલ કરવાની વૈકલ્પિક પદ્ધતિ રજૂ કરવામાં આવી હતી.

૨૮.૨ આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, સામાવાળા દ્વારા રાજ્યના મુખ્ય ન્યાયાધીશ સાથે કરાયેલ પત્રવ્યવહાર તથા વિવિધ પરિપત્રો/કાર્યાલય આદેશો અને આપત્તિઓ તથા પરિસ્થિતિઓ અનુસાર થતા સમયાંતરે ફેરફારોનું અવલોકન કરવું આવશ્યક બનશે. અદાલતને ભૌતિક રીતે શરૂ રાખવા માટે આગ્રહ કરવો અને કોઈ આધારનો આભાસ પણ વિના નોંધણી શાખા ઉપર ભ્રષ્ટાચાર, દુર્વ્યવહાર અને કાવતરાખોરીના આક્ષેપો કરવું, તેનું અનુરૂપ મૂલ્યાંકન કરવું પડશે. જો કે વિદ્વાન વકીલોની ફરિયાદો અને રજૂઆતો હોય અને એ માન્યતા પર પણ કે તે અધ્યક્ષને ખરેખર સાચી લાગેલી હોય, (જેનો સાર પરિશિષ્ટ-એમમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે), તો પણ કોઈએ ભ્રષ્ટ આચરણની તો વાત જ કરી નથી, ગંભીર દુર્વ્યવહારની તો વાત દૂર રહી, કે પ્રણાલી માત્ર ધનિક અને સંસાધનસંપન્ન લોકો માટે જ રચાયેલ છે એવો આક્ષેપ પણ કર્યો નથી.

૨૮.૩ સંબંધિત પ્રેસ કોન્ફરન્સમાં મૂળ ઉચ્ચારણો, આક્ષેપો, કટાક્ષસભર સંકેતો

અને તે સંદર્ભે બોલાયેલા શબ્દો ગુજરાતી ભાષામાં હતા. દરેક ભાષાની પોતાની જ ઉષ્મા હોય છે અને બોલાયેલા શબ્દોના અર્થ તથા આશયની તીવ્રતા પ્રગટ કરવાની પોતાની રીત હોય છે. સામાવાળા દ્વારા વપરાયેલા અને ઉચ્ચારાયેલા શબ્દોનો વાસ્તવિક પાઠ, અવધિ અને અભિપ્રેત દઢતા, જે મૂળ લિપિ નોંધપોથીનો ભાગ છે, તેમાંથી સારી રીતે જાણી શકાય છે. અદાલતે દિનાંક ૦૮મી જૂન, ૨૦૨૦ના સંજ્ઞાન લેતા આદેશના પરિષ્કેદ નં. ૬માં જે સંક્ષેપ આપવામાં આવ્યો છે, તે તેનો અનુવાદિત સ્વરૂપ છે. યદ્યપિ તે સામાવાળીએ પ્રેસ કોન્ફરન્સમાં જે કહ્યું હતું તેનો લગભગ સચોટ અર્થ અને ભાવ દર્શાવે છે, તેમ છતાં જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ સામાવાળીના વતની ભાષામાં કરેલા વાસ્તવિક ઉચ્ચારણો અને બોલાયેલા શબ્દો સાંભળે છે, ત્યારે એવું અનુભવાય કે અનુવાદિત સ્વરૂપમાં બોલાયેલા શબ્દોની ગંભીરતા અને મૂળત્વની કટુતા ઓછી કરવાની વૃત્તિ રહેલી હોઈ શકે. જેમ શ્રી રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે અનુવાદ વિશે કહ્યું હતું કે તેને પંખીના કપાયેલા પંખો સાથે સરખાવી શકાય. કોઈપણ સ્થિતિમાં, મૂળ ઉચ્ચારણોને માન્ય ધરીએ કે અનુવાદિત સ્વરૂપને, બંનેનો પ્રભાવ અદાલતને કલંકિત કરવાનો અને અદાલતની સત્તાને હળવી પાડવાનો થાય છે.

૨૮.૪ તે ગંભીર અને અરુચિકર ઉચ્ચારણો સામાવાળીના પોતાના મગજની ઉપજ છે. જો આ ખરેખર કનિષ્ઠ વકીલો અંગેની સાચી ચિંતાનો પરિણામ હોત, તો તે લોકડાઉનના તે પ્રારંભિક મહિનાઓમાં અસ્તિત્વમાં રહેલી ભૂસ્તરીય વાસ્તવિકતાઓને, અથવા તે બાબતમાં આજ તારીખે રહેલી પરિસ્થિતિને, સંપૂર્ણ અવગણના કરીને ક્યારેય થઈ શકત નહીં. અને તેનાથી પણ વધુ, નેતા ખરા અને કાનૂની ઉપાયની માંગ રાખે, કોઈ કથિત સાંત્વનાની નહીં. ઉકેલ અને માર્ગદર્શન માગતા પોતાના ૦૫.૦૬.૨૦૨૦ના પત્રને વડી અદાલતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશને મોકલવા બદલે, સામાવાળીએ સૌપ્રથમ ઇલેક્ટ્રોનિક અને મુદ્રિત માધ્યમોનો આશરો લીધો, અને તેવા આક્ષેપોના સ્વરૂપ સાથે આગળ વધ્યો કે જેઓનો અહીં પુનરુલ્લેખ કરવો જરૂરી નથી, કારણ કે આ ચુકાદામાં તે એક કરતાં વધુ વાર નોંધવામાં આવી ચૂક્યા છે. તમામ આક્ષેપો નિરાધાર અને અસ્થિર ઠર્યા હોવાથી, અને સત્યને બચાવ તરીકે રજૂ કર્યા વિના પણ, સમગ્ર આધારરચના જ અદૃશ્ય થઈ જાય છે.

૨૯. અહીં વર્ણવાયેલા તથ્યો અને અહીં કરવામાં આવેલી ચર્ચાથી, એ ટાળી શકાય તેમ નથી કે સામાવાળી-અપમાનકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનો અને ઉચ્ચારણોમાં જનતાનો વિશ્વાસ ડગમગાવી દેવાની નિશ્ચિત વૃત્તિ હતી. તે અપમાનજનક અને અતિશય અસંયમિત હતા. કેસના

તથ્યોમાં, યુક્તિસંગત ટીકા અંગે ઉઠાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવેલ દલીલનો પાસો સહેલાઈથી સ્વીકાર્ય થઈ શકે તેમ નથી.

૩૦. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, ત્રણ પાસાઓનો વિશેષ ઉલ્લેખ આવશ્યક બને છે.

પ્રથમ, અમારા તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના આદેશમાં જણાવ્યા મુજબ, આ ચોથી ઘટના છે; સામાવાળીના કહેવા મુજબ, તેમના વધારાના સોગંદનામામાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પ્રથમ બે ઘટનાઓ અદાલતની અવમાનનાની ઘટનાઓ નહોતી. અમે ધ્યાન દોરીએ છીએ કે વિગતો સમજાવતા તેમણે સમયક્રમનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેનો ઉલ્લેખ અમે અમારા અગાઉના આદેશમાં કર્યો હતો. તેમણે આ પણ જણાવ્યું છે કે, જો તેમને કાર્યવાહીનો સામનો કરવો જ પડે, તો તેમણે ન્યાયતંત્રને બચાવવું અથવા સંસ્થાની છબી જાળવવી કેમ ન જોઈએ તે બાબતે તેઓ આશ્ચર્ય વ્યક્ત કરે છે. આ પ્રકારની અભિવ્યક્તિ નોંધપાત્ર રીતે આશ્ચર્યજનક છે; તેમ છતાં, તે મુદ્દા પર વિસ્તૃત ચર્ચા કર્યા વગર, વર્ષ ૨૦૦૬ ની ઘટના અવમાનના ન હતી એવું માન્ય રાખીએ તોપણ, તા. ૦૮.૦૬.૨૦૧૬ ના આદેશમાં સ્પષ્ટ અને નિર્વિવાદ ઉલ્લેખ છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે તેમની બિનશરતી માફી એ આશા સાથે સ્વીકારી હતી કે ભવિષ્યમાં માર્ગ સુધરશે. એવું કહી શકાય કે વર્ષ ૨૦૧૬ માં અવમાનના નહોતી. આ પણ તેમનું કહેવું છે કે તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના આદેશમાં, તેમની માફી સ્વીકારવામાં ન લેતા, આ અદાલતે જે ઠરાવ્યું તે માટે આ

એક મજબૂત આધાર હતો. તે જ સમયે, ભૂતકાળના સારા વર્તન અને કાર્યોના વિવિધ ઉદાહરણો પણ અમે નોંધ્યા હતા.

૩૧. પ્રત્યેક વકીલ પાસેથી મૂળભૂત રીતે અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે પોતાનું જીવનનિર્વાહ ગૌરવપૂર્વક કમાતાં કમાતાં સમાજની સેવા કરે. અસ્તિત્વના સ્તરે તેને પ્રાપ્ત થતી આ શ્રેષ્ઠ તક એ છે કે તે પોતાની વ્યાવસાયિક યાત્રા દરમિયાન સમાજની સેવા કરે, ફરીયાદોનું નિવારણ કરે અને અનેક લોકોની પીડા, વેદના અને દયનીય પરિસ્થિતિમાં રાહત અને સુધારો લાવે. તેને વક્તવ્ય સ્વાતંત્ર્યનો અધિકાર પણ છે અને તેને દૃઢતાપૂર્વક ઉભું રહેવું જરૂરી છે, કારણ કે તે લોકશાહી મૂલ્યોના અગ્રણી રક્ષકોમાંનો એક છે; આ બાબત આપણા રાષ્ટ્રના તે નેતાઓના ઇતિહાસમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે, જેઓ સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓ તરીકે આદર પામ્યા હતા અને જેઓ વકીલો હતા, જેમણે પોતાના સ્વહિત કરતાં દેશને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું અને પોતાના તાત્કાલિક કુટુંબની પણ ચિંતા કર્યા વગર દેશને સ્વાતંત્ર્ય અપાવ્યું હતું. સમાજ પાસેથી સંપત્તિ, માન-સન્માન, ગૌરવ, પ્રતિષ્ઠા અને દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યા પછી વ્યક્તિ જેટલી વધુ ઊંચી પદવી કે સ્થાનસોપાન પર પહોંચે, એટલી વધુ તેની પરથી સમાજસેવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

૩૨. તેથી, કોઈ વ્યક્તિએ પોતાનું સ્વયં ગાન કરવાનો આવશ્યક નથી. છતાં, વ્યક્તિગત હિસાબે તથા અધ્યક્ષ તરીકેની હિસાબે હાથ ધરાયેલા સારા

કાર્યની વિગતો અદાલતને જાણ થાય તે માટે, અદાલતે આ પાસાને નોંધમાં લીધો છે. તે જ સમયે, કોઈપણ વ્યક્તિ સંસ્થા કરતાં એટલી મોટી બની જતી નથી કે વકીલોના હિતની લડતના નામે, તે પોતાના નિવેદનો અને ઉચ્ચારણો દ્વારા સંસ્થાની પ્રતિષ્ઠાને કલંકિત કરવા માટે કોઈપણ હદ સુધી જઈ શકે. કોઈ નિર્લજ્જ કૃત્યને મંજૂરી આપી શકાય નહિ અને તેની સારા કાર્યો પણ અદાલત પર પ્રહાર કરવા માટેનો પરવાનો સાબિત થઈ શકતા નથી. અદાલતે જે બાબત જોવાની છે તે એ છે કે, ભલે કોઈ અદાલત પર પ્રહાર કરવાનો પ્રયાસ કરે, તો પણ તેની ગંભીરતાનું પરીક્ષણ કરવું પડશે. આવું કેટલા વખત બન્યું હશે તેની સંખ્યા પણ મહત્વની નથી. એક માત્ર ઘટના પણ અત્યંત ગંભીર બની શકે છે.

૩૩. હજુ એક અન્ય પાસું, જે વિચારવા યોગ્ય છે, તે એ છે કે, વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી દાતારના જણાવ્યા મુજબ, પૂર્ણ અદાલતે સામાવાળીને તેનું ગાઉન પહેલેથી જ ઉતારી લીધું છે, જે કોઈપણ સિનિયર વકીલ માટે અંતિમ ઘંટનાદ સમાન છે અને તેથી પૂર્ણ અદાલતે જે પહેલેથી કર્યું છે તેના સિવાય વધુ કોઈ દંડ કરવામાં આવવો જોઈએ નહીં. નોંધવામાં આવે છે કે આ અદાલત દ્વારા તા. ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ ના તેના પ્રથમ આદેશમાં આપવામાં આવેલ દિશાનિર્દેશોના અનુસંધાને, ફરરા ૧૭ માંના એક દિશાનિર્દેશ મુજબ આ નોટિસ માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ પૂર્ણ અદાલત દ્વારા વિચારણા માટે મુકવાની હતી, કે શું આદેશમાં વર્ણવેલ

પરિસ્થિતિઓ હેઠળ અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ અનુસાર સામાવાળા પાસેથી સિનિયર વકીલ તરીકેનું હોદ્દા-સ્થાન હરણ કરવું કે નહીં. આ મામલો માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ મુકવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ તેમણે તેને પૂર્ણ અદાલતની વિચારણા માટે મુક્યો હતો, કારણ કે વડી અદાલત દ્વારા ઘડવામાં આવેલ નિયમોની કલમ ૧૬(૧) હેઠળ તેવી આવશ્યકતા હતી.

૩૩.૧ માર્ગદર્શિકાઓ સર્વોચ્ચ અદાલતે ઇન્દિરા જયસિંહ વિ. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત, ૨૦૧૭ (૯) એસ.સી.સી. ૭૬૬ ના કેસમાં જારી કરી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે માર્ગદર્શિકાઓ નિર્ધારિત કરતી વખતે પરિચ્છેદ નં. ૭૩ માં જણાવ્યું હતું કે અદાલતને પરિષ્ઠ વકીલનો દરજ્જો પ્રદાન કરવાના પોતાના જ આદેશને પરત બોલાવવાની સત્તા હશે. તેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં પૂર્ણ અદાલતે પરિષ્ઠ વકીલનો દરજ્જો પ્રદાન કરવાના આદેશને પરત બોલાવવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો છે. આ મુદ્દો સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકારાધીન છે.

૩૩.૨ પૂર્ણ અદાલત સમક્ષની કાર્યવાહી અને હાલની કાર્યવાહી તેમના સ્વભાવ અને પ્રકારથી એકબીજાથી અલગ તથા ભિન્ન છે. હાલની કાર્યવાહી અંગે જોવામાં આવે તો, તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળ અને અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૨(સી) હેઠળ છે; કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત દંડ તરીકે કેદની સજા તેમજ રૂપિયા ૨૦૦૦/- સુધીનો

દંડ ફટકારવાનો ઉપબંધ છે. અન્ય કોઈ દંડ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો નથી. અલબત્ત, આ તબક્કે સર્વોચ્ચ અદાલતના મહીપાલ સિંહ રાણા વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., ૨૦૧૬(૮) એસ.સી.સી. ૩૩૫માં અહેવાલિત નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી બને છે, જેમાં કોઈ નિશ્ચિત અવધિ માટે તેને કોઈપણ અદાલતમાં હાજર થવાથી નિષિદ્ધ કરીને વકીલાત કરવાની પ્રથા રોકી દેવાની જોગવાઈ દર્શાવવામાં આવી હતી. તે એ પણ પ્રદાન કરે છે કે દોષારોપણનું સ્વયંસ્ફૂર્ત પરિણામ એડવોકેટ્સ અધિનિયમની કલમ ૨૪એ હેઠળ વાંચી શકાય છે.

૩૩.૩ ઉપરોક્ત વિચારણા અને આ દૃષ્ટિએ કે બંને કાર્યવાહી, અર્થાત્ પૂર્ણ અદાલત દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય અને વર્તમાન સ્વપ્રેરિત કાર્યવાહી, પોતાની પોતાની જુદી અને સ્વતંત્ર કાર્યક્ષેત્રોમાં અમલમાં છે, તેથી વર્તમાન કાર્યવાહી સાથે કોઈપણ હેતુસર તેમનો સંબંધ જોડવા માટે સામાવાળા વિરુદ્ધ પૂર્ણ અદાલતની કાર્યવાહી અથવા પૂર્ણ અદાલતના નિર્ણયની પ્રાસંગિકતા અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતમાં અમને કોઈ સાર જણાતો નથી.

૩૪. ઉપર વિગતે દર્શાવેલ સમગ્ર હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને, તેમાંથી ઉજાગર થતા પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપરોક્ત સમગ્ર ચર્ચા તથા અહીં પૂર્વે દર્શાવેલ કારણોના પ્રકાશમાં, સામાવાળા અદાલતના અવમાનનો દોષી છે અને તેણે પૂર્વવર્તી પરિષેદોમાં વર્ણવાયેલ તથા ઉજાગર કરાયેલ

તેના કૃત્યો અને ઉચ્ચારણો દ્વારા તથા તેના કારણે, કન્ટેમ્પ્ટ ઓફ કોર્ટ્સ અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૨(સી)(૧) ના અર્થમાં અદાલતનો ફોજદારી અપમાન કર્યો છે, એમ ઠરાવવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી.

અદાલતના અપમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩

૩૫. સત્ય દ્વારા ન્યાયસંગતતા દર્શાવવી માન્ય બચાવ તરીકે ગણાવી શકાય કે નહીં, તે વિચારવા માટે જે બીજા એક પાસાનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે, તે અદાલતોના અપમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩ છે, જેમાં આ મુજબ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:—

૧૩. નિશ્ચિત કિસ્સાઓમાં દંડનીય ન હોય તેવો અદાલતનો અપમાન.— હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદામાં રહેલી કોઈ પણ જોગવાઈ હોવા છતાં, — જો સુધી અદાલતને સંતોષ ન થાય કે અદાલતનો અપમાન એવો સ્વભાવ ધરાવે છે કે તે ન્યાયની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં મૂલ્યવાન રીતે હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા એવો હસ્તક્ષેપ કરવાનો સ્પષ્ટ પ્રવણતા ધરાવે છે, ત્યાં સુધી આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ અદાલત અદાલતના અપમાન માટે સજા ફરમાવશે નહીં; અદાલત, અદાલતના અપમાન સંબંધિત કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, સત્યના આધારે ન્યાયસંગત ઠરાવને માન્ય બચાવ તરીકે મંજૂરી આપી શકે છે, જો તેને એવો સંતોષ થાય કે તે જાહેર હિતમાં છે અને ઉપરોક્ત બચાવનો આશ્રય લેવાની વિનંતી સદ્ભાવપૂર્વક કરવામાં આવી છે.

૩૬. એ સ્પષ્ટ છે કે, આ અધિનિયમ હેઠળ અવમાનના બાબતે કોઈપણ અદાલત દંડાદેશ ફરમાવશે નહીં, જો સુધી તે આ બાબતે સંતોષ પામતી ન હોય કે એવી અવમાનના એવી પ્રકૃતિની છે કે જે ન્યાયની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર રીતે હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા નોંધપાત્ર રીતે હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે.

૩૬.૧ કલમ ૧૩(બી) મુજબ, અદાલતની અવમાનના સંબંધિત કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, જો અદાલતને એથી સંતોષ થાય કે તે જાહેર હિતમાં છે અને ઉક્ત બચાવનો આશરો લેવાની વિનંતી સદભાવપૂર્વક કરવામાં આવી છે, તો સત્યના આધારે સમર્થનને માન્ય બચાવ તરીકે અદાલત મંજૂરી આપી શકે છે. આ અદાલતે પોતાના તા. ૦૮.૦૬.૨૦૨૦ના નોટિસમાં, પ્રથમદ્રષ્ટ્યા, વિવિધ પરિચ્છેદોમાં અવમાનનાકારકના ઉચ્ચારણોને ગાળાભર્યા અને કલંકકારક હોવાનું નોંધ્યું છે. તે માન્યતાને દૂર કરવાની આવશ્યકતા રહેતી હતી અને ઉપર નિર્ધારિત કરેલ મુજબ, જો તે જાહેર હિતમાં હોય અને એવો બચાવ લેવા માટેની વિનંતી સદભાવપૂર્વકની હોવાનું જણાય, તો અદાલત સત્યના આધારે સમર્થનને માન્ય બચાવ તરીકે મંજૂરી આપી શકે છે. અદાલત માત્ર એટલું જ નોંધતી નથી કે માન્ય બચાવ તરીકે સત્યના આધારે સમર્થનનો આખો આધારભૂત માળખો સંપૂર્ણપણે ડગમગતો અને તત્વહીન છે, પરંતુ તે નિશ્ચિતરૂપે જાહેર હિતમાં પણ નહોતો. ઉપર કરાયેલ વિગતવાર ચર્ચા એ પણ દર્શાવે છે કે

બચાવ તરીકે સત્યના આધારે સમર્થન અંગે સતત બદલાતો અભિગમ અપનાવવામાં આવ્યો છે.

૩૬.૨ બે સોગંદનામાં છે, જે નિઃશર્ત માફી અર્પણ કરતા હોવાનું કહેવાય છે અને છેલ્લું, તા. ૧૬.૦૮.૨૦૨૦નું, કોઈ મૌખિક બચાવ કે અન્ય કોઈ નોંધપાત્ર બચાવના અભાવે ચુક્તિદર્શન પૂરું પાડે છે. એવું કહી શકાય કે સત્યનો આશરો લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોવાનું દર્શાવવાનું પ્રયત્ન થયું છે, પરંતુ વાસ્તવમાં કોઈ બચાવ જ નથી.

૩૭. જ્યારે આ અદાલતે ઉપરોક્ત મુજબ એવું ઠરાવ્યું છે કે સામાવાળી-અવમાનનાકર્તાએ અધિનિયમની ૨(સી)(૧) હેઠળ અદાલતનો ફોજદારી અવમાન કર્યો છે, ત્યારે વધુમાં આ નિરીક્ષણ કરવું અને એવું ઠરાવવું પણ આવશ્યક છે કે કરાયેલ અવમાન ગંભીર અને અતિધોર સ્વરૂપનો છે, જે ન્યાયની પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરે છે અને/અથવા ન્યાયના યથાવત પ્રવાહમાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે. આવા ઉચ્ચારો આઘાતજનક છે અને નિઃસંદેહ ન્યાયતંત્રની સંસ્થા પ્રત્યે જનતાનો વિશ્વાસ ડગમગાવી દેવા તથા લોકોના મન પર દૂરગામી અસર છોડી જવા માટે સક્ષમ છે.

૩૮. આ દેશના બંધારણ દ્વારા અમારાથી અપેક્ષિત ફરજોની બાબતમાં અજાણ ન રહતાં, અમે આ ભવ્ય સંસ્થાની, જેણે ઉજાસભર્યા હોય કે અંધકારમય એવા તમામ સમયમાં કાનૂનના શાસનની રક્ષક તરીકે પોતાની ભૂમિકા

નિભાવી છે, તેની મર્યાદા જળવાઈ રહે તે માટે અને કોઈપણ વ્યક્તિ આ મહાન સંસ્થાની પાયાની રચનાને નબળી પાડવાનો પ્રયાસ ન કરે તેની ખાતરી કરવા હેતુપૂર્વક આ સત્તાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે. દરેક દીવાની અને વ્યક્તિ બંધારણ માટે મહત્વ ધરાવે છે, તેમ છતાં જ્યારે રક્ષણ લાયક એવી વ્યવસ્થાની સામે કોઈ વ્યક્તિને ઉભી રાખવાની પરિસ્થિતિ આવે, ત્યારે ફરજોના પાલનમાં જરાય પણ સંકોચ હોવો જોઈએ નહીં, કારણ કે હંમેશા મનમાં રાખવાનું એ છે કે “જ્યાં ફરજ આહ્વાન કરે ત્યાં પાછા કેમ હટવું”.

૩૯. આ અદાલત નોંધણી અદાલત હોવાને કારણે, ન્યાયનું અસરકારક અને શિસ્તબદ્ધ રીતે પ્રશાસન કરવા માટેની તેની સ્વસિદ્ધ અધિકારક્ષેત્રના ભાગરૂપે, અવમાનના બદલ દંડ કરવાની સત્તા ભોગવે છે અને અપ્રમાણિત, પક્ષપાતપૂર્ણ તથા બેદરકાર તેમજ નિંદાત્મક આક્ષેપો, જેઓ અદાલતને કલંકિત કરવાની અને ન્યાયના પ્રશાસનમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે, તેઓનો કડક હાથે વ્યવહાર કરવો જરૂરી બને છે. આ કઠિન ફરજ બજાવતા અમને પણ વ્યથા અનુભવાય છે. આવી ફરજનું પાલન કરવું ક્યારેય આનંદદાયક સંયોગ નથી, તેમ છતાં, કોઈ કાર્યને સારું કે ખરાબ એવા લેબલથી ઓળખાવીને, તે કાર્યની પ્રકૃતિને આધારે ફરજના નિર્વહમાં કમી રાખવી ચાલે તેવી નથી. સર્વપ્રથમ અને મુખ્ય વાત એ છે કે, આ દેશના લોકોએ ન્યાયિક પ્રણાલી પર જે વિશ્વાસ

મૂક્યો છે તે જળવાઈ રહે તે સુનિશ્ચિત કરતાં, કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈપણ રીતે અથવા કોઈપણ ઢબે તેને ખંડિત ન કરી શકે તે માટે આ ફરજનું પાલન કરવું આવશ્યક છે.

૪૦. અમે ફરી એક વખત યાદ અપાવવાનું અનુચિત માનતા નથી કે વકીલો પણ આ પ્રણાલીના અંગ છે અને તેમની તરફથી એવા પ્રકારના વર્તનો ક્યારેય ન થવા જોઈએ, જેનાથી વિશ્વાસમાં ઘટાડો થાય અથવા લોકોની આસ્થા ડગમગે તેવી વૃત્તિ ઊભી થાય. વર્તમાન સમયમાં, જ્યારે વિશ્વ આગળ વધી રહ્યું છે અને માહિતી તથા સંચાર પ્રૌદ્યોગિકી (આઈ.સી.ટી.) ને ન્યાયપ્રદાન પ્રણાલીના અભિન્ન અંગ તરીકે રજૂ કરવા અને આત્મસાત કરવા માટે તમામ શક્ય પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે, ત્યારે કાનૂની ભાઈચારા માટે પણ આગળ આવી, ભાવિ માર્ગરૂપ એવી આ પ્રણાલીને મજબૂત બનાવવાની આજ કરતાં વધુ સારી તક બીજી કઈ હોઈ શકે. આવા કોઈપણ પ્રયત્નોમાં તંદુરસ્ત ટીકા પણ આવકાર્ય છે, પરંતુ તેના બદલે અહીં જે જોવા મળે છે તે એ છે કે ન્યાયપ્રદાન અટકી ન જાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે અદાલતના સેકડો કર્મચારીઓ દિવસ-રાત અવિરત પરિશ્રમ કરી રહ્યા છે, મહામારી દરમિયાન પોતાના વ્યક્તિગત જીવન અને ઘરે રહેલા પોતાના પ્રિયજનોના જીવનની પણ પરવા કર્યા વિના કાર્ય કરી રહ્યા છે, તેની જરા પણ કદર કર્યા વિના, બદલામાં તેમને જે મળે છે તે છે ભ્રષ્ટાચાર, પક્ષપાતી અને વિભાજનકારી વલણ અંગેની ગંભીર

સ્વરૂપની તીક્ષ્ણ ટીકા, અને તે પણ કોઈ માન્ય તથા ન્યાયસંગત આધાર વિના. જો કે વિડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા સુનાવણી અને ઈ-માધ્યમથી રજૂઆતો સ્વીકારવાની આ અચાનક પરિવર્તનાત્મક પ્રક્રિયાને અનુરૂપ થવા માટે પ્રણાલી હજી સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર ન પણ હોય, તો પણ તેને બાર અને બેન્ચ બંનેનો અડગ સહકાર આવશ્યક હતો; છતાં, આ અનિવાર્ય ફરજનો સંપૂર્ણ અવગણના કરીને, વિશેષ કરીને રાજ્ય બાર એસોસિએશનના નેતા તરીકે, ઉપર વિગતવાર દર્શાવેલી વિભાજનકારી વૃત્તિઓ દ્વારા, શંકા, અશાંતિ, અસંતોષ અને અનાદર પેદા કરીને અદાલતના કાર્યના મૂળભૂત આધારને હચમચાવી દેવાનો દરેક પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, જેનો દઢ હાથે સામનો કરવો આવશ્યક બને છે.

૪૧. આર.કે. ગર્ગ વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય, [૧૯૮૧(૩) એસસીસી ૧૬૬] ના મામલામાં દર્શાવવામાં આવેલી મુજબ વકીલોની ભૂમિકા અંગે પુનઃસ્મરણ કરાવવાની જરૂર છે. અમે એ.એસ. રેડ્ડી વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૮૭(૩) એસસીસી ૨૫૮] ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયમાંથી આધાર લઈને પરિષ્ઠ વકીલની ફરજોનું સ્મરણ કરાવીએ છીએ.

૧૪. વ્યવસાયમાં ‘સીનિયર કાઉન્સેલ’ જે અગ્રસ્થાન ભોગવે છે તેના ગુણધર્મો, ભૂમિકા અને જવાબદારીઓને આ શબ્દોમાં પ્રકાશિત કરતાં (૧૯૮૭) ૩ એસ.સી.સી. ૨૫૮માં અહેવાલિત ઈ. એસ. રેડ્ડી વિરુદ્ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ

એપીના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલા નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે: “વ્યવસાયમાં ‘સીનિયર કાઉન્સેલ’ જે પ્રાધાન્યસ્થાન ભોગવે છે તેના બળે, તેઓ માત્ર વધુ મોટી જવાબદારીઓ જ વહન કરતા નથી, પરંતુ તેઓ વ્યવસાયના કનિષ્ઠ સભ્યો માટે આદર્શરૂપ પણ બને છે. ઇંગ્લેન્ડમાં એટર્ની જનરલ અને સોલિસિટર જનરલ પછી સીનિયર કાઉન્સેલનું સ્થાન વધુ કે ઓછી હદે ક્વીન્સ કાઉન્સેલ સમકક્ષ હોય છે.”

૧૫. મોરિસ વિ. કાઉન ઓફિસ (૧૯૭૦) ૧ ઓલ ઈ.આર. ૧૦૭૯માં, લોર્ડ ડેનિંગે અદાલતની અવમાનના કરવાની સત્તા વિષે લખ્યું હતું કે “કાયદો અને વ્યવસ્થા જ્યાં જ્યાં જાળવવી જ જોઈએ તે તમામ સ્થળોમાં, અહીં આ અદાલતોમાં તેનું જતન અનિવાર્ય છે. ન્યાયની અદાલતોને માર્ગચૂત થવા દેવી કે તેમાં હસ્તક્ષેપ થવા દેવો નહીં. જે લોકો તેના પર પ્રહાર કરે છે, તેઓ આપણા સમાજની મૂળ પાયાઓ પર જ પ્રહાર કરે છે.”

.... “કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવી રાખવા માટે, ન્યાયાધીશો પાસે જે લોકો તેના વિરુદ્ધ અપરાધ કરે છે તેમના સામે તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવાની સત્તા છે અને હોવી જ જોઈએ.

૪૨. ઉપરોક્ત કરાયેલ ચર્ચાના બળ પર, અમે આ નિષ્કર્ષે પહોંચીએ છીએ કે બાર પ્રમુખ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવિચારી અને આધારવિહીન ઉચ્ચારણોથી અદાલતની ગૌરવમર્યાદાને ગંભીર નુકસાન પહોંચાડવામાં આવ્યું છે અને આ, વહીવટી શાખા તેમજ ન્યાયિક શાખા બંને પર

આક્રમણ કરીને સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્રની પ્રતિષ્ઠાને ઘટાડવાનો સ્પષ્ટ પ્રયાસ હતો અને તેથી, આ કૃત્ય સ્પષ્ટપણે અને મૂળભૂત રીતે કલમના અર્થક્ષેત્રમાં આવરી લેવાય છે

અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની ૨(સી)(૧). સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલ ફોજદારી અવમાનના એવી છે કે, જેમ ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તેમ, તે ન્યાયની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવતી હોવાથી અધિનિયમ હેઠળ યોગ્ય દંડ આકર્ષવા બાધ્ય છે.

૪૩. આ તબક્કે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતર દ્વારા કરવામાં આવેલી એ રજૂઆતોનો ઉલ્લેખ કર્યા વિના રહી શકાતું નથી કે અદાલત મિત્રે અદાલત મિત્ર તરીકેની પોતાની ભૂમિકા ઓળંગી છે અને એમ દલીલ કરી છે જાણે તે સામાવાળીનો વિરોધ કરી રહ્યો હોય. યદ્યપિ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરીને વિશદ રજૂઆત કરી હતી, જેનો અદાલત મિત્ર દ્વારા સમાન પ્રબોધક વિદ્વતાથી અને સમાન રીતે વિશ્વસનીય પ્રત્યુત્તર આપવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં અમે યોગ્ય માનીએ છીએ કે તે બાબતમાં કોઈપણ પક્ષની રજૂઆતોની ચર્ચા ન કરીએ; પરંતુ સાથે સાથે અમે આ અવલોકન કરીએ છીએ કે અદાલત મિત્રે કોઈ પક્ષપાત રાખ્યા વિના, અદાલતના મિત્ર તરીકેની પોતાની સ્થિતિને અનુરૂપ પોતાની નિમણૂક મુજબ વર્તન કર્યું અને દલીલો કરી, જેણીની રજૂઆતો વર્તમાન

નિરાકરણ પ્રક્રિયામાં અદાલતને ઘણું સહાયક નિવડી છે. અમે અદાલત મિત્ર પ્રત્યે અમારી ઊંડી પ્રશંસા નોંધીએ છીએ.

ઓ. દોષિત ઠરાવવાનો આદેશ [એ] ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧૫ અને અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૫ હેઠળ તેને પ્રદાન કરાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં, અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૨(સી)(૧) ના અર્થમાં આ અદાલતની ફોજદારી અવમાનના કરવાના ગુનામાં સામાવાળા અવમાનનાકારકને દોષિત ઠરાવે છે. [બી] અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૨ હેઠળની સજાના પ્રશ્ને સામાવાળા અવમાનનાકારકની સુનાવણી માટે આ મામલો ૦૭.૧૦.૨૦૨૦ ના રોજ મુકાશે.

(સુશ્રી સોનિયા ગોકાણી, ન્યાયાધીશ)

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયાધીશ)

પી સજાની બાબતનો આદેશ (૦૭.૧૦.૨૦૨૦)

સજાના પાસા અંગે, અમે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર તેમજ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશી અને સાથે સાથે અદાલત મિત્રને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યા છે.

જજ. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારના જણાવ્યા મુજબ, અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ હેઠળ કોઈ સજા ફરમાવવી જોઈએ નહીં અને

વધુમાં વધુ, અદાલત ઠપકો આપવાનો આદેશ પૂરતો છે એમ માનવી શકે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, અવમાનનાકર્તા દ્વારા વારંવાર નિર્શર્ત માફીઓ રજૂ કરવામાં આવી હતી અને પૂર્ણ અદાલત દ્વારા તેને વરિષ્ઠ વકીલ તરીકેના તેના હોદ્દાથી વંચિત કરવાનો જે નિર્ણય લેવાયો છે, તે જ આ સર્વાથી કઠોર દંડ તરીકે ગણવો જોઈએ, જે તે જ ઘટનામાંથી ઉદ્ભવે છે, જેના સંબંધમાં આ અદાલતે અવમાનનાકર્તા વિરુદ્ધ અવમાનનાની નોટિસ પ્રારંભ કરી છે. તે અતિશય કઠોર સજા છે, જેને પૂરતી માનવી જોઈએ અને વધુ કોઈ સજાની આવશ્યકતા રહેતી નથી.

૪૫. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં એ પણ દલીલ કરી છે કે જ્યાં સુધી અવમાનના અત્યંત ઘોર સ્વરૂપની ન હોય ત્યાં સુધી અદાલત માટે કોઈ વ્યક્તિને દંડિત કરવું અનિવાર્ય નથી. તેમણે ઇન રે: મોહિત ચૌધરી, (૨૦૧૬) ૧૬ એસ.સી.સી. ૭૮ ના નિર્ણય ઉપર પણ આધાર મૂક્યો છે અને રજૂ કર્યું છે કે તેમાં નોંધ ઉપરના વકીલ તરફથી અત્યંત ગંભીર પ્રકારની અવમાનના હોવા છતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે તેને એક મહિના સુધી વકીલાત ન કરવા દિશાનિર્દેશ કર્યો હતો, જ્યારે અહીં પૂર્ણ અદાલતે ભવિષ્યના સર્વકાળ માટે તેની ગાઉન પહેરવાની હકદારીથી તેને વંચિત કર્યો છે. વધુમાં તેમનું એ પણ નિવેદન છે કે અદાલતોની અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨ એ જોગવાઈ કરે છે કે દંડની સજા બાદ પણ જો માફી માંગવામાં આવે તો અદાલત તેને સંતોષકારક જણાય તો હજી પણ

વિચારણા કરી શકે છે અને તેવી પરિસ્થિતિમાં દંડ પણ ટાળી શકાય; જ્યારે અહીં તો જે રજૂ કરવામાં આવે છે તે એ છે કે અદાલતે હજી સુધી વ્યક્તિને દંડિત કર્યો નથી પરંતુ માત્ર તેને દોષિત ઠેરવ્યો છે, એવા તબક્કે માફીના આધારે દંડ ન કરવો. તેમણે પુનરાવર્તિત રીતે રજૂ કર્યું કે અવમાનનાકર્તા વિરુદ્ધ પૂર્ણ અદાલતે કાર્યવાહી શરૂ કરવા અને આ અદાલતે અવમાનના અધિકારક્ષેત્રનો પ્રારંભ કરવા માટેનો આધાર એકસરખો જ રહ્યો હોવાથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦ નો આશ્રય લીધા વિના પણ, વધુ કોઈ દંડ લાદવો જોઈએ નહીં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી કે કોઈ વ્યક્તિને દંડિત કરતી વેળાએ અદાલતે એ બાબતનું ધ્યાન રાખવું આવશ્યક છે કે અવમાનના એવી પ્રકૃતિની હોય જે ન્યાયની વિધિસર પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા એવો હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે. જે પૃષ્ઠભૂમિમાં આ ઉચ્ચારણો કરવામાં આવ્યા હતા તે બાબતનું પણ અદાલતે ધ્યાન રાખવું રહેશે અને તેમણે અદાલત સમક્ષ વિનંતી કરી કે અવમાનનાકર્તા ફરી એકવાર માફી માગવા તૈયાર છે અને તેની તરફથી બંને પરિષ્ઠ વકીલોએ એવી રજૂઆત કરી છે કે વધુ કોઈ દંડ લાદવામાં ન આવે.

૪૬. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશીએ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતારની રજૂઆતોને પરિપૂરક બનાવી છે અને અવમાનનાકારકને વધુ

દંડિત ન કરવા વિનંતી કરી છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, પૂર્ણ અદાલતના નિર્ણયથી તા. ૨૧.૦૭.૨૦૨૦ના આદેશ દ્વારા તેમની ગાઉન છીનવી લેવામાં આવી છે અને જો તે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પલટવામાં આવે, તો તેના અનુસંગી પરિણામને સમજવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી.

૪૭. તેમના અનુસાર, પૂર્ણ અદાલતની નિર્ધારક સીમા અને તેમની અદાલતની સીમા પરસ્પર આવરી લેતી છે અને શરૂઆતથી જ એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે અવમાનનાકર્તાનો અભિપ્રાય એવો રહ્યો છે કે ઉત્પત્તિનું સ્ત્રોત એક જ હોવાને કારણે અવમાનનાકર્તાએ જે સહન કર્યું છે તે પૂરતું છે અને વધુ કોઈ દંડ ફટકારવો જોઈએ નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે અદાલતે જે કેટલાક પરિબલો વિચારવા જરૂરી છે, તે આ છે, ૧) તેમની સામાન્ય પૃષ્ઠભૂમિ ૨) તેમની ત્રણ પેઢીઓએ આ વ્યવસ્થામાં યોગદાન આપ્યું છે અને તેમાં પોતાનો વિશ્વાસ મૂક્યો છે, ૩) પૂર્ણ અદાલત દ્વારા પરિષ્ઠ વકીલ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવેલા તેઓ સૌથી યુવા વકીલોમાંના એક હતા અને ૪) ૧૭ વખત તેઓ બારના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા છે. તેમના મુજબ, આ રજૂઆતો તેમને કોઈપણ પ્રકારના બેફામ વર્તન અથવા આચરણની મંજૂરી આપવા માટે નથી, જે પરિષ્ઠ વકીલના દરજ્જાને અનુરૂપ ન હોય, પરંતુ એ પર ભાર મૂકવા માટે છે કે આ કોઈ એવા વ્યક્તિનું આચરણ નથી, જે રાતોરાત ઉભો થયેલો વકીલ હોય અથવા જેને આ સંસ્થા પ્રત્યે કોઈ માન ન હોય.

૪૮. તેમણે વધુમાં આ આગ્રહ પણ કર્યો કે અદાલતે આ બીજા પાસા પર પણ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે કે આવા ઉચ્ચારો કરીને અવમાનનાકર્તા દ્વારા કોઈ બેંચ-શિકાર કરવામાં આવ્યો નહોતો અને ન તો તેને કોઈ વ્યક્તિગત લાભ મેળવવાનો હતો. તેમણે વધુમાં આગ્રહ કર્યો કે શરૂઆતથી જ સામાવાળા અવમાનનાકર્તાનો એવો અભિપ્રાય રહ્યો છે કે સિદ્ધાંતરૂપે કોઈપણ ન્યાયાધીશ વિરુદ્ધ કંઈ કહેવામાં આવ્યું નથી. ફક્ત મામલાઓને ચાલીમાં ન મૂકવાના કારણે જ રજિસ્ટ્રી તપાસની ઝપેટમાં આવી છે. વધુમાં એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો કે પરિસ્થિતિ અસ્થિર કરનારી હોવાથી અને જેઓ સંજોગોમાં તેમણે આ શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા, તેને અદાલતે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. તેઓ બારની વ્યથાઓના ભંડારરૂપ રહ્યા છે અને મામલાઓ ચાલીમાં ન મુકાતા ઘણા વકીલોને ભોગવવી પડતી વ્યથા અને નિરાશા તેમના માટે અત્યંત વ્યથિત કરનાર ક્ષણો બની હતી. તેમના મનની વ્યથા, જોકે, જે રીતે વ્યક્ત કરવામાં આવી તે રીતે વ્યક્ત થવી જ ન જોઈતી હતી, ખાસ કરીને “જુગારનું અકું” અથવા “રજિસ્ટ્રીમાં ભ્રષ્ટાચાર” જેવા શબ્દો, જેના માટે તેમણે તેમના જવાબરૂપ સોગંદનામામાં, જે લેખિત માફીનામાના સ્વરૂપમાં છે, એકથી વધુ પ્રસંગોએ ખેદ વ્યક્ત કર્યો છે. તેમણે તે શબ્દો પાછા પણ ખેંચી લીધા છે. તેમના પ્રથમ જવાબરૂપ સોગંદનામા પર, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ નં. ૨ પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, જેમાં તેમણે આગ્રહ કર્યો છે કે

અવમાનનાકર્તાને આ ભાન થયું છે કે તેમણે જે રીત અને ઢબે આ શબ્દો વ્યક્ત કર્યા હતા, તે રીતે તે કહેવાં જ ન જોઈતાં હતા.

૪૯. તેમણે વધુમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે પોતાના સોગંદનામામાં તેમણે રજૂ કર્યું હતું કે આવા શબ્દોનો ઉપયોગ ન્યાયસંગત ઠરી શકે એવો નહોતો અને તે તેમના પસ્તાવા વિશે સ્પષ્ટ અને જોરદાર રીતે બોલે છે, અદાલતે દંડ ન આપવા માટે ઉદારતા દર્શાવવાની જરૂર છે અને ભલે તા. ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ના તેના આદેશમાં માફી સ્વીકારવામાં આવી ન હોય, તો પણ આ શબ્દોની પરત ખેંચણીને અદાલતે વજન આપવું જોઈએ. તેમના મુજબ, જે પૃષ્ઠભૂમિમાં આ શબ્દો ઉચ્ચારવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ તેમને પરત ખેંચવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી, તે પણ દંડ ન આપવા અંગેની તેમની વિનંતી સ્વીકારવા માટે પ્રબળ કારણો છે. વધુમાં વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોએ રજૂ કર્યું છે કે તેમણે જે કંઈ માગ્યું છે તે માત્ર ક્ષમાદાન છે. તેમણે એવું કહ્યું નથી કે તેમના ઉચ્ચારેલા શબ્દો ન્યાયસંગત હતા. અદાલતે કાર્યવાહી પછીના તેમના વર્તનને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ અને એ પણ નોંધવું જોઈએ કે તેઓ એવા ઝઘડાળુ અથવા અણગમતા વકીલોમાંના એક નથી, જે પોતાના વર્તનથી સંસ્થાને નુકસાન પહોંચાડવાની ઈચ્છા રાખતા હોય. તેમના મુજબ, અગાઉ દલીલ કરવામાં આવેલી કલમ ૧૩(એ) પણ નિર્દિષ્ટ કરે છે કે ભલે અદાલતની અવમાનના થઈ હોય, છતાં માત્ર ત્યારે જ, જ્યારે તે એવી પ્રકૃતિની હોય

કે જે ન્યાયની યથાવત પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર રીતે હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાની પ્રવૃત્તિ ધરાવે છે, ત્યારે જ વિધાનમંડળે દંડની જરૂરિયાત આવશ્યક માનેલી છે.

૫૦. ફરીથી, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, આ માત્ર વિસંગતતાઓ છે અને આ વિસંગતતાઓ તેને વકીલ તરીકે નિર્ધારિત કરતી નથી તથા તે જ આધારે તેને આદતી ગુનેગાર તરીકે ગણાવી શકાય તેમ નથી અને તેમના આ ભારપૂર્વકના નિવેદન સાથે કે આ વાંધાજનક શબ્દો ઉચ્ચારવામાં આવવા જોઈએ નહોતા તથા તેમણે પરમ આદર દર્શાવ્યો હોવા કારણે, અદાલતે તેને દંડિત ન કરવો જોઈએ.

૫૧. અમે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતાને અદાલતને સહાય કરવા માટે અમિક્સ ક્યુરી તરીકે આમંત્રિત કર્યા હતા અને તેમણે પ્રારંભમાં જ જણાવ્યું હતું કે કઈ સજા ફટકારવાની જરૂરી છે તે અદાલતનું કાર્ય છે. તેમણે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર અને શ્રી મિહિર જોષીની રજૂઆતો સાથે સહમતિ વ્યક્ત કરતાં કહ્યું કે વારસો, વંશપરંપરા, વકીલ તરીકે બારમાં સ્થાન અને પ્રતિષ્ઠા તેમજ પ્રમુખપદની ૧૭ મુદતો વગેરે જેવા તમામ પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી રહેશે. અદાલત એ બાબત પણ વિચારણા હેઠળ લઈ શકે છે કે મહામારીના કારણે પરિસ્થિતિ વધુ ખરાબ બની હતી; સાથે સાથે અદાલતે “જુગારખાનું” અને “રજિસ્ટ્રીમાં ભ્રષ્ટાચાર” જેવા માત્ર શબ્દો અથવા સંક્ષિપ્ત આવૃત્તિઓને જ જોવાની

બદલે સમગ્ર અને સર્વગ્રાહી દૃશ્ય પર નજર કરવી જરૂરી રહેશે. તેમણે વધુમાં આગ્રહપૂર્વક રજૂ કર્યું કે કોર્ટોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨ મુજબ છ મહિનાની કેદ તથા રૂપિયા ૨૦૦૦/- નો દંડ એવી સજાની જોગવાઈ છે, જે મહત્તમ સજા છે. તિરસ્કાર, ચેતવણી અથવા ઠપકો, ભલે સ્પષ્ટ રીતે જોગવાયેલાં નથી, તો પણ જે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે તેનાથી ઓછી હોવાને કારણે, તે તેમાં સમાવિષ્ટ માનવામાં આવી શકે. તેમ છતાં, તેમણે પુનરાવર્તિત ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે આ સંપૂર્ણપણે અદાલતનો વિવેકાધીન વિષય છે અને અમિક્સ ક્યુરીને શું સજા હોઈ શકે અને તે સંબંધે કયો અભિગમ અપનાવવો જોઈએ તે બાબતે કંઈ કહેવાનું નથી. જ્યાં સુધી કોર્ટોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨ની જોગવાઈમાં રહેલી પરંતુકની બાબત છે, તેમણે રજૂ કર્યું કે એકથી વધુ માફીઓ સંભવ હોઈ શકે કે કેમ તે અંગે તેમને ગંભીર શંકા છે. કારણ કે અદાલતે વિગતવાર નિરાકરણ પ્રક્રિયા પછી, અવમાનના કરનારની માફી સાચી હોવાનું ન માનતા તેને સ્વીકારી નહોતી.

પર. તેમણે સિદ્ધાંતરૂપે એ વાત સાથે સહમતિ દર્શાવી કે દંડ પછી માફી માંગી શકાય, પરંતુ આ કેસની હકીકતી પૃષ્ઠભૂમિમાં, તેમના મુજબ, આ અનુમત્ય ન હોઈ શકે. આ અદાલત સમક્ષ ત્યારબાદ કોઈ વધુ માફી રજૂ થઈ નથી અને ન તો એવા કોઈ નવા સંજોગો છે કે જેના આધારે અદાલત તે પાસાની વિચારણા કરે.

૫૩. પૂર્ણ અદાલતના અભિગમ અંગે, તેમના કહેવા મુજબ, તે ગુજરાત વડી અદાલતના પરિષ્ઠ વડીલોના નિયમોનો નિયમ ૨૬ હેઠળ હતું અને તે એવું છે જેમ પૂર્વ પૂર્વ છે અને પશ્ચિમ પશ્ચિમ છે અને બંનેનું મિલન થઈ શકતું નથી. તેમણે ઇન્દિરા જયસિંહ વિ. ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત, [૨૦૧૭ (૯) એસ.સી.સી. ૭૬૬] ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો પુનરોચ્ચાર કરીને દલીલ કરી કે પૂર્ણ અદાલતને જ્યારે કોઈ વ્યક્તિને ગાઉનથી અલંકૃત કરવાની સત્તા છે, ત્યારે તેને તે પાછું ખેંચી લેવાનો અધિકાર પણ છે. આ બંને કાર્યવાહી ભિન્ન હોવાને કારણે, જ્યારે દંડના પાસાની નિર્ધારણા કરવાની આવે ત્યારે તેમને એકબીજા સાથે સમન્વિત કરવાનો કોઈ પ્રયત્ન થવો જોઈએ નહીં.

૫૪. અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩(એ) જેટલી સંબંધિત છે, એમિક્સ ક્યુરીએના મુજબ, તેમણે આ બાબતે સહમતિ દર્શાવી કે જ્યાં સુધી અદાલત આ બાબતે સંતુષ્ટ ન થાય કે અવમાનનાએ ન્યાયની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કર્યો છે અથવા તે કરવામાં નોંધપાત્ર રીતે પ્રવૃત્ત થવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, ત્યાં સુધી કોઈ દંડ થઈ શકતો નથી. આ જોગવાઈઓ પર વિચાર કરતી વખતે, વિદ્વાન એમિક્સ ક્યુરીએના મુજબ, તમામ ઉક્તિઓને અદાલતે સમગ્ર રીતે જોવી પડશે.

૫૫. પુનરુક્તિમાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વડીલ શ્રી જોશી દ્વારા દલીલ કરવામાં આવે છે કે, વિદ્વાન એમિક્સ ક્યુરીએના વર્ણન મુજબ જો કલમ ૧૨ ની

ઉપકલમમાં જોગવાઈ મુજબ બે માફીઓ માટે કોઈ અવકાશ ન હોય, તો જે વ્યક્તિ મામલાનો વિરોધ કરે અને વાદચાલ તથા દંડના અંતે પોતાની માફી રજૂ કરે, અને અદાલત જો તે માફીને પોતાના સંતોષકારક માને, તો કાયદો એવી માફી સ્વીકારવાની પરવાનગી આપે છે; તો પછી એવી વ્યક્તિના કેસમાં કેમ નહીં, જેણે શરૂઆતથી જ એક વખત નહીં પરંતુ એકથી વધુ વખત માફી માંગી છે. નિશ્ચિતપણે તેની સ્થિતિ એ વ્યક્તિ કરતાં વધુ નબળી હોઈ શકે નહીં, જે વિરોધ કરે છે અને એકવાર તેને સમજાય છે કે તેને દંડિત કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારબાદ તે માફી રજૂ કરે છે. તેથી, તેમણે રજૂ કર્યું છે કે માત્ર એટલા માટે કે અદાલત સમક્ષ તથા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પણ તેણે શરૂઆતથી જ માફી માંગવાનો માર્ગ પસંદ કર્યો હતો, અવમાનનાકારકને પ્રતિકૂળ સ્થિતિમાં મૂકી શકાય નહીં.

૫૬. આ રીતે સામાવાળા અદાલત અવમાનનાકારક માટેના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો તથા અમારી વિનંતિ પર વિદ્વાન અદાલત મિત્રને વિસ્તૃતપણે સાંભળ્યા બાદ, પ્રારંભે, અમારે ફરી એકવાર સ્પષ્ટ કરવું અને ઠરાવવું જરૂરી છે કે કુલ અદાલત સમક્ષની કાર્યવાહી, જેમ કે અમે અમારા અગાઉના આદેશમાં પણ દર્શાવ્યું હતું, સંપૂર્ણપણે ભિન્ન અને સર્વથા અલગ છે. ભલે, અમારી સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી તે મુજબ, તે એક જ સ્ત્રોતમાંથી ઉદ્ભવેલી હોય, છતાં આ અદાલત દ્વારા આરંભાયેલી કાર્યવાહી અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ હેઠળની છે, જેને કોઈ પણ

રીતે ગુજરાત વડી અદાલત- વરિષ્ઠ વકીલોના હોદ્દા પ્રદાન સંબંધિત નિયમો, ૨૦૧૮ ના નિયમ ૨૬ હેઠળ આરંભાયેલી કાર્યવાહી સાથે મિશ્રિત કરી શકાતી નથી. તેથી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ તરફથી કરાયેલ પ્રથમ અને ભારપૂર્વકની રજૂઆત કે કુલ અદાલત દ્વારા અદાલત અવમાનનાકારકને વરિષ્ઠ વકીલ તરીકેના તેના હોદ્દાથી વંચિત કરવાની કરવામાં આવેલ નિર્ધારણ, એક જ સ્ત્રોતમાંથી કાર્યવાહી શરૂ થયેલી હોવાથી, આ કાર્યવાહી માટે પૂરતી સજા તરીકે સમજવી જોઈએ, તે આ અદાલતને કતર્થ પ્રભાવિત કરતી નથી.

૫૭. તેથી, હવે અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૩ અંગે કરવામાં આવેલી મહત્વપૂર્ણ રજૂઆત તરફ આવતાં, ઉક્ત જોગવાઈ મુજબ કોઈપણ અદાલત અદાલતના અવમાનના બદલ આ અધિનિયમ હેઠળ દંડ લાદી શકશે નહીં, જો સુધી તે આ બાબતે સંતોષ પામે નહીં કે એવી અવમાનના એવી પ્રકૃતિની છે કે જે ન્યાયની યથોચિત પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરે છે અથવા નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે; અમારા ચુકાદાના મુખ્ય ભાગમાં, કલમ ૧૩(એ) અને ૧૩(બી) ની આ જ જોગવાઈ અંગે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દાતાર દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કરતી વખતે, અમે આ પાસાનો વિસ્તૃત રીતે વિચાર કર્યો છે અને એવું ઠરાવ્યું છે કે અવમાનના અત્યંત ગંભીર સ્વરૂપની છે અને તે ન્યાયની યથોચિત પ્રક્રિયામાં નોંધપાત્ર હસ્તક્ષેપ કરે

છે અથવા એવો હસ્તક્ષેપ કરવાની વૃત્તિ ધરાવે છે, અને તેથી, દંડ લાદવાની આવશ્યકતા ઊભી કરતી કલમ ૧૩(એ) હેઠળની આ જોગવાઈની આવશ્યકતા પૂર્ણ થાય છે.

૫૮. જ્યાં સુધી વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ તરફથી સજા નક્કી કરતી વખતે આ પાસાં ધ્યાનમાં લેવા અંગે એવી રજૂઆતો કરવામાં આવી છે કે આક્ષેપો ન્યાયાધીશો સામે નહોતાં, પરંતુ રજિસ્ટ્રી સામે હતાં અને આ પરિષદમાંથી કોઈ વ્યક્તિગત લાભ મેળવવાનો નહોતો, તેમજ કોવિડ-૧૯ વાયરસને કારણે વ્યાપક મહામારી પ્રસરેલી હોવાની પૃષ્ઠભૂમિ હતી, ત્યાં સુધી અમે આ રજૂઆતો પર મુખ્ય ચર્ચાભાગમાં અગાઉથી જ વિચાર કરી ચૂક્યા છીએ. અહીં માત્ર એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે આ ઉચ્ચારો જે પરિસ્થિતિઓ અને પૃષ્ઠભૂમિમાં કરવામાં આવ્યા હતા તે અભૂતપૂર્વ હતાં, તે બાબતથી અમે અવગત અને સજાગ છીએ; પરંતુ તે જ સમયે, જેમ અમે અગાઉ અમારી નોંધમાં પણ દર્શાવ્યું છે, જો ફરિયાદોના નિવારણ માટે વાસ્તવિક આતુરતા અને સાચી નિયત હોત, તો સામાવાળા જેવા વ્યક્તિ માટે ઉપશમ પ્રાપ્ત કરાવતા અને કાયદેસર ઉકેલો ઉપલબ્ધ કરાવતા ઉપાયોનો આશ્રય લેવાથી અજાણ રહેવું શક્ય ન હોત, ખાસ કરીને રાજ્યના વહીવટના સર્વોચ્ચ પદધારક, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ, જેઓ સાથે તે વારંવાર સત્તાવાર પત્રવ્યવહાર કરતાં રહ્યા હતા, તેમના સમક્ષ જવાનું; વિશેષ કરીને બારમાં તેમની પ્રતિષ્ઠા, તેમનો અનુભવ અને આટલા વર્ષોથી

તેમનું નેતૃત્વ ધ્યાનમાં રાખતાં. તેથી, આ પાસાંને શિથિલકારી પરિસ્થિતિઓ તરીકે સ્વીકારવા મુશ્કેલ રહેશે.

૫૯. અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨, જેને બહુ જ પ્રમાણમાં આશ્રયમાં લેવામાં આવી છે અને ખાસ કરીને આ કલમની પરંતુક, જેમ અમારી સમક્ષ યોગ્ય રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યું, તે એવી પરંતુક વિશે કહે છે કે જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે અદાલતને સંતોષ થાય તે રીતે માફી માંગવામાં આવે તો આરોપીને મુક્ત કરવામાં આવી શકે અથવા ફરમાવેલ સજા માફ કરવામાં આવી શકે. આ અદાલતે સંજ્ઞાન લીધા પછી, માફીના આધારે તેને મુક્ત કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને તે જ બાબત અદાલતના વિચાર પર પ્રભાવિત થઈ નથી, તેના વિગતવાર કારણો અગાઉથી જ દર્શાવવામાં આવ્યા છે અને જેમનું અહીં પુનરાવર્તન કરવાની જરૂર નથી.

૬૦. માફી વિષે વિચારણા થતી બીજી એક અવસ્થા એ છે કે જ્યારે સજા ફટકારવામાં આવે, ત્યારે અદાલતની સંતુષ્ટિ થવા પર તે માફ કરી શકાય છે. તે અવસ્થા હજી આવી નથી, કારણ કે સજા ફટકારવામાં આવી નથી; અને માન્ય રાખીએ કે આવી જ અવસ્થા હોય અને તે તબક્કે આવું વિનંતિપત્ર કરવામાં આવ્યું હોય, તો અદાલત પોતાની જ તા. ૨૬/૦૮/૨૦૨૦ની આજ્ઞાને અવગણીને ફરીથી આવી વિનંતી પર વિચાર કરી શકતી નથી. સામાન્ય રીતે એવું થાય છે કે જ્યારે વ્યક્તિ આ

અદાલતનો શરણો લઈ મુક્તિ માટે આવે છે, ત્યારે તે તબક્કે તેના વિરુદ્ધ મૂકાયેલા તમામ આક્ષેપોમાંથી તેને મુક્ત કરવાનો દાવો તે પસંદ કરી શકે, જે વર્તમાન કેસમાં, ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, થયું નથી. પરંતુ, જ્યારે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ દિશાનિર્દેશોના કારણે તેણે માફી માંગી, ત્યારે અદાલતે મુદ્દાસર બાબતો પર આગળ વધે તે પહેલાં જ તે માફી રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તે તબક્કે અદાલતે માફી સાચી અને સદ્ભાવપૂર્વકની હોવાનું ન માનતાં તેને સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું નહોતું. તા. ૦૯/૦૬/૨૦૨૦ના કારણ દર્શાવો નોટિસમાં નોંધાયેલ તેની ભૂતકાળની વર્તણૂકે પણ તેમાં યોગદાન આપ્યું હતું. તેથી, આ તબક્કે એવો આગ્રહ કરવો કે સજા ન ફટકારવા માટે માફીની એ જ બાબત અદાલત દ્વારા વિચારવામાં આવે, તે પણ અદાલતને માન્ય થઈ શકતો નથી. કોઈ નવું દસ્તાવેજ કે અન્ય સામગ્રી ન હોવા પર પણ આવી વિનંતી સ્વીકાર્ય થઈ શકતી નથી.

૬૧. વકીલાત તરીકે, સિનિયર એડવોકેટ તરીકે તેમજ આ વ્યવસાયમાં બારના નેતા તરીકે લાંબી ઈનિંગ્સ રમેલા બારના એક પરિષ્ઠ સભ્યને દંડની સજા સંબંધિત આ સંવેદનશીલ તથા અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન અંગે અમે ગંભીર મનન-ચિંતન કર્યું. નોંધપાત્ર લાંબા સમયગાળા સુધી આ ઉત્તમ વ્યવસાયે તેમને નિષ્ફળ ગયા વિના માત્ર દરેક રીતે, વ્યક્તિગત તેમજ વ્યવસાયિક રીતે, પ્રગતિ કરવાની તક જ આપી નથી, પરંતુ સમાજની

સેવા કરવાની તક પણ ઉપલબ્ધ કરાવી છે; તેમ છતાં, ભારે હૃદયે અમારે એવું ઠરાવવું પડે છે કે તેમણે પોતાને ટકાવી રાખનાર એ જ વૃક્ષને કાપવાના કાર્યમાં પોતાને સંકળ્યા.

૬૨. આ પીઠ માટે પણ આ એક કઠિન મુસાફરી છે અને અમને ખેદ સાથે જણાવવું પડે છે કે આ ગૌરવશાળી સંસ્થા વિરુદ્ધ તેમણે ઉપયોગમાં લીધેલી અતિઉશ્કેરણીજનક ભાષા, અવિવેકપૂર્ણ ઉચ્ચારણો તથા અનિયંત્રિત અને ટકી ન શકેનારા આક્ષેપો દ્વારા ગંભીર, અપુરણિય અને અગણિત નુકસાન કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. લોકો આવશે અને જશે, પરંતુ સંસ્થા ઊંચી અને સર્વોચ્ચ રીતે અડગ રહેશે, અને તેના ગૌરવને જાળવી રાખવું સૌ કોઈનું સતત કર્તવ્ય છે, ખાસ કરીને તેમનું, જેઓ સીધા તેના દ્વારા પોષિત અને ધારિત થયા છે. અવમાનનાકર્તાએ ઘણા વર્ષો સુધી સિનિયર એડવોકેટ તથા બારના પ્રમુખ તરીકેનો વિશિષ્ટ દરજ્જો ભોગવ્યો હોવાથી, આવા વ્યક્તિના કર્તવ્યો અનેકવિધ હોય છે. આ મહામારીના સમયમાં, જ્યારે સમગ્ર વિશ્વ માનવજીવન બચાવવાની ભીતિ અને ગભરાટમાં સપડાયેલું છે, ત્યારે સંકટનો સામનો કરવા માટેના પ્રયત્નોમાં ઓછામાં ઓછું જે યોગદાન અપેક્ષિત હોઈ શકે તે અસહ્ય નકારાત્મકતા અને અરુચિકર કલંકઆરોપણો તો હોઈ જ શકતા નથી. દિનાંક ૨૬.૦૮.૨૦૨૦ ના અમારા આદેશમાં દર્શાવેલ વિગતવાર કારણોસર રજૂ કરાયેલ માફી સ્વીકારવામાં આવી નથી, તેમ છતાં દંડના

પ્રશ્ને આ અદાલતે અત્યાર સુધી પોતાનું વલણ નરમ રાખવામાં જે બાબતે મહત્વ આપ્યું છે, તે આજ રોજ અવમાનનાકર્તાની તરફથી બંને વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટોએ કરેલી રજૂઆતો છે.

૬૩. પરિણામે, સંસ્થાની પ્રતિષ્ઠા અને ગૌરવને હીન બતાવવાનો પ્રયાસરૂપ એવું કૃત્ય અનુરૂપ દંડને પાત્ર બને છે. દંડનો હેતુ ન તો પ્રતિશોધ છે અને ન તો એવો હોવો જોઈએ કે તે અસંગત રીતે આઘાતજનક બને, પરંતુ કૃત્યની ખોટી પ્રકૃતિનો બોધ કરાવવાનો તથા અન્ય એવા લોકો, જેઓ આવો જ માર્ગ અપનાવી શકે, તેમને નિર્વારિત કરવાનો છે. તે ઉપરાંત, દરેક વ્યક્તિના કલ્યાણ પ્રત્યે અવિરત અંતર્નિહિત વિશ્વાસ સાથે સુધારાત્મક તત્વને પ્રેરિત કરવા તરફનું પણ તે એક પગલું છે. આમ, તેમાં આ ત્રણેય તત્વો સમાયેલાં છે, એટલે કે નિર્વારણ, અસમર્થકરણ અને પુનર્વસન. તદનુસાર, ઘટનાઓનો ક્રમ, ઘટનાઓનાં પરિણામો, તેમની પૃષ્ઠભૂમિ, બારમાં તેમનું સ્થાન, જે પરિસ્થિતિમાં ઘટના બની, ભૂતકાળની ઘટનાઓ, નોટિસ પછીનું વર્તન તેમજ અત્યારે પણ તેમની પુનરાવર્તિત માફી, આ બધું ધ્યાનમાં રાખીને,

૬૪. અદાલત ઊંઠે ત્યાં સુધીની સજા તેને ફટકારવા તથા વધુમાં રૂ.૨૦૦૦/- (માત્ર રૂપિયા બે હજાર) નો દંડ લાદવા અને દંડ ન ભરે તો, અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ બે મહિનાની સાદી કેદ

ભોગવવાની સજા અવમાનકર્તાને કરવી યોગ્ય છે એમ અમે માનીએ છીએ.

૬૫. આ તબક્કે, પ્રતિષ્ઠિત વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જોશી દ્વારા એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે, સામાવાળીને સન ૧૯૭૧ ના અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૯ હેઠળ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલના માર્ગે જવાની સગવડ મળે તે હેતુથી, દોષિત ઠરાવવાના ચુકાદા અને આદેશ તથા સજાને સ્થગિત કરવામાં આવે. સામાવાળા અવમાનનાકર્તા દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ બાકી રહેલી અરજી અને તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પસાર કરેલા અંતિમ આદેશ અંગે સચેત રહીને, તથા અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમ હેઠળની અપીલની જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ અપીલ સામાવાળાનો અધિકાર છે, ત્યાં આ અદાલતને અદાલતોના અવમાનના અધિનિયમની કલમ ૧૯ ની ઉપકલમ (૨) હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાની મુદત એટલે કે ૬૦ દિવસ સુધી, ફટકારવામાં આવેલી સજાના અમલને સ્થગિત કરવામાં આવે છે.

૬૬. તા. ૦૯.૦૬.૨૦૨૦ ની નોટિસના અનુસંધાને આરંભવામાં આવેલી હાલની સ્વપ્રેરિત કાર્યવાહી તે મુજબ નિષ્પન્ન કરવામાં આવે છે.

(સુશ્રી સોનિયા ગોકાણી, ન્યાયમૂર્તિ)

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

વિષયસૂચિ

એ.	તથ્યાત્મક પૃષ્ઠભૂમિ	૨
બી.	સામાવાળાનું પ્રતિસોગંદનામું તા.૧૦.૦૭.૨૦૨૦	૮
સી.	વરિષ્ઠ વકીલ તરીકેના હોદ્દાની નિમણૂક પરત લેવાની બાબતે ૩૨ સંપૂર્ણ અદાલત	
ડી.	સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ રિટ અરજી (દિવાની) ૩૩ ૭૩૪/૨૦૨૦	
ઈ.	સંપૂર્ણ અદાલત દ્વારા પુનર્વિલોકન -૨૩/૦૮/૨૦૨૦	૩૫
એફ.	વધારાનું સોગંદનામું તા. ૧૧.૦૮.૨૦૨૦	૩૭
જી.	હસ્તક્ષેપકર્તાની અરજી	૩૮
એચ.	બિનશરતી માફી - સુનાવણી અને આદેશ	૪૧
આઈ.	બીજું વધારાનું સોગંદનામું તા. ૧૬.૦૮.૨૦૨૦	૪૨
જે.	ગુણદોષના આધારે સુનાવણી	૪૯
કે.	વિજ્ઞાન વકીલોની મૌખિક રજૂઆતો	૫૧
એલ.	અદાલત મિત્રની રજૂઆત	૫૯

એમ. પ્રત્યુત્તરમાં અભિપ્રાય	૬૮
એન. કારણો	૭૦
અધિનિયમની કલમ ૨(સી) હેઠળની ફોજદારી અવમાનના, ૭૦	
તેનો અર્થ શું છે અને શું તે પ્રસ્થાપિત થાય છે?	
સત્ય શું માન્ય બચાવ છે કે નહીં	૧૦૨
ઓ. દોષારોપણનો આદેશ	૧૩૧
પી. દંડનિર્ધારણ બાબતનો આદેશ (૦૭.૧૦.૨૦૨૦)	૧૩૨

This judgment has been translated using AI Tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*